

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Španělská vyslanecká mise

**Františka Eusebia z Pöttingu pohledem jeho korespondence
Ferdinandovi z Ditrichštejna**

Bc. Veronika Šubrtová

**Diplomová práce
2021**

Prohlášení autora

Tímto prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Týnci nad Sázavou dne 12. března 2021

Bc. Veronika Šubrtová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu práce doc. Mgr. Pavlu Markovi, Ph.D. za konzultace, pomoc a cenné rady při psaní práce.

Ráda bych též poděkovala doc. Mgr. Jiřímu Kubešovi, Ph.D. za pomoc při zpracování německy psaných dopisů.

Velké díky patří též mé sestře Kateřině, příteli Janovi, a především mým rodičům za jejich podporu po celou dobu mého studia.

Název

Španělská vyslanecká mise Františka Eusebia z Pöttingu pohledem jeho korespondence Ferdinandovi z Ditrichštejna

Anotace

Předkládaná práce je věnována španělské velvyslanecké misi hraběte Františka Eusebia z Pöttingu, která probíhala mezi lety 1663-1674. Pöttingova diplomatická činnost je zde představena na pozadí upadajících vztahů mezi rakouskou a španělskou větví Habsburků ve druhé polovině 17. století. Autorka při koncipování práce vycházela převážně z ego – dokumentů, konkrétně dopisů, které hrabě z Pöttingu zasílal po dobu španělského pobytu svému švagrovi knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna. Prostudovaná korespondence umožnila nejen představit hraběte z Pöttingu v jeho roli velvyslance, ale též nahlédnout do jeho rodinného života v Madridu. Prostor je zde věnován také samotnému vztahu mezi odesílatelem, hrabětem z Pöttingu, a adresátem – jeho švagrem, zmíněným moravským knížetem. Celkově tato práce nabízí pohled na vnitropolitickou situaci v Hispánské monarchii a události na madridském královském dvoře očima císařského diplomata.

Klíčová slova

diplomacie; František Eusebius z Pöttingu; korespondence; Habsburkové; Hispánská monarchie; Ferdinand z Ditrichštejna; císařské vyslanectví v Madridu

Title

The Spanish diplomatic mission of Count Franz Eusebius von Pötting according to his correspondence to prince Ferdinanda von Dietrichstein

Annotation

This diploma thesis is focused on the diplomatic mission of count Franz Eusebius von Pötting from 1663 to 1674. The main aim of this thesis is based on Spanish mission of this count and tense relationships between Spain and Roman-German empire in the half of the 17th century. Moreover, the author states which type of information count of Pötting was sending to prince Ferdinand von Dietrichstein and also tries to explain the essence of their mutual relationship. In addition, the thesis describes overall internal affairs of Spain and the situation at the Spanish court during the second half of the 17th century.

Key words

diplomacy, Franz Eusebius von Pötting, correspondences, Habsburgs, Hispanic monarchy, Ferdinand von Dietrichstein, diplomatic embassy of Emperor in Madrid

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Rodinné zázemí hraběte Františka Eusebia z Pöttingu a Persingu	9
3. Vztahy mezi Vídní a Madridem po Vestfálském míru	18
4. Pöttingova diplomatická činnost.....	26
5. Pöttingův rodinný život a každodennost v Madridu	42
6. František Eusebius z Pöttingu v klientské síti Ferdinanda z Ditrichštejna	54
7. Poslední léta ve Španělsku.....	65
8. Závěr	72
9. Resumé.....	75
10. Seznam použitých zdrojů.....	77
11. Obrazové přílohy	85

1. Úvod

Tato diplomová práce se věnuje tématu španělské velvyslanecké mise hraběte Františka Eusebia z Pöttingu, která probíhala mezi lety 1663 až 1674. Vychází zejména z německy psané korespondence hraběte z Pöttingu se švagrem, knížetem Ferdinandem Josefem z Ditrichštejna. Tento bohatý pramenný zdroj přináší svědectví o průběhu mise císařského ambasadora a politických záležitostech Španělska ve druhé polovině 17. století.

Práce je rozčleněna do několika kapitol. Nejprve je čtenář seznámen s osobou hraběte Františka Eusebia z Pöttingu a jeho životním osudem ještě před tím, než se ujal funkce císařského velvyslance v Madridu. Pozoruhodný je především jeho kariérní a mocenský růst, kterého se mu podařilo dosáhnout i prostřednictvím výhodné sňatkové politiky. První manželství s Markétou Löblovou mu přineslo četné statky. Díky druhému, s členkou rodu z Ditrichštejna, získal přístup do nejvyšších politických a mocenských kruhů vídeňského císařského dvora. Hrabě z Pöttingu se ve druhé polovině 17. století stal členem mocenské skupiny na vídeňském dvoře, tzv. ditrichštejnské frakce, v jejímž čele stál jeho švagr, kníže Ferdinand z Ditrichštejna. Právě od něj se hraběti z Pöttingu dostávalo během pobytu v Madridu často rady a pomoci. Na oplátku po celou dobu zahraniční mise zasílal svému švagrovi informace nejen o politickém dění na španělském dvoře a v hlavním městě Hispánské monarchie.

Kapitola s názvem *Vztahy mezi Vídní a Madridem po Vestfálském míru* představuje vzájemné vztahy mezi rakouskou a španělskou větví rodu Habsburků a s tím související politickou situací ve Španělsku ve druhé polovině 17. století. S příchodem třicetileté války došlo k výraznému narušení vazeb mezi oběma rodovými větvemi, které se do té doby snažily o vzájemnou spolupráci na mezinárodním poli. V době příjezdu hraběte Františka Eusebia z Pöttingu tyto vztahy nebyly zcela ideální, avšak k jejich zlepšení měl přispět právě nový císařský velvyslanec. Císař Leopolda I. doufal, že se hraběti z Pöttingu podaří získat přízeň španělského krále a připraví na madridském dvoře úrodnou půdu pro své politické záměry. Mezi takové patřilo dojednání španělské pomoci proti Turkům, či uzavření sňatku císaře Leopolda I. se španělskou infantkou Markétou Terezou.

Kapitola čtvrtá je věnována období mezi lety 1663 až 1674, tedy již samotné španělské misi hraběte Františka Eusebia z Pöttingu. Ten dorazil hlavního města španělské monarchie na počátku roku 1663, kdy se také oficiálně ujal své velvyslanecké funkce. Průběh Pöttingovy mise lze rekonstruovat díky dochované osobní korespondenci, kterou po celou dobu udržoval se svým švagrem knížetem Ferdinandem z Ditrichštejna. Ta nám umožňuje seznámit se

s událostmi jak rodinného, tak veřejného charakteru, které císařský ambasador v průběhu mise prožil. Pátá kapitola práce se pak zaměřuje na zajímavý aspekt Pöttingova španělského pobytu, konkrétně na jeho každodenní život v Madridu za vlády regentky Marie Anny Habsburské. Císařský vyslanec informoval svého švagra o průběhu audiencí u královny, či o svém setkávání s velvyslanci dalších evropských panovníků. V jeho dopisech však nalezneme také popisy dvorských i veřejných slavností. Neméně četné jsou zprávy, v nichž adresáta informoval o zdraví a každodenních radostech i strastech vlastní rodiny.

Kapitola šestá se blíže věnuje podstatě vztahu mezi hrabětem Františkem Eusebiem z Pöttingu a jeho švagrem knížetem Ferdinandem z Ditrichštejna. S ohledem na prostudovaný pramenný korpus jsem dospěla k závěru, že vyjma vzájemného příbuzenství lze jejich vazby označit za čistě klientské. V průběhu španělské mise tedy hrabě z Pöttingu zastával nejen roli císařského ambasadora, ale též roli klienta knížete z Ditrichštejna. Podle Hillarda von Thiessena bylo naprosto běžné, že velvyslanci zastávali hned několik rolí. Ambasador tak obvykle přecházel z role do role – z pozice zástupce panovníka do role patrona, z role patrona do role klienta a dále do role hlavy rodiny. Kombinace těchto pozic, funkcí a rolí mohla vyústit až v konflikt a vzájemný střet zájmů.¹

V obecnějším slova smyslu se otázkou rolí zabýval sociolog Erving Goffman. Ten jednání člověka metaforicky přirovnával k divadelnímu představení. Tvrdil, že v životě každého jedince se nejednou může prolínat hned několik rolí. Tento termín vnímal jako předem stanovený vzorec jednání. Každý jedinec podle něj ve svém životě zaujímá celou řadu rolí, které se mohou v určité míře shodovat, prolínat či lišit. Konkrétně hrabě František Eusebius z Pöttingu zastával během svého pobytu v Madridu jednak roli císařského velvyslance na španělském dvoře, dále roli manžela, otce, klienta, přítele atd. Z dopisů, které zasílal knížeti z Ditrichštejna, vyplývají minimálně dvě z nich, jednak role císařského ambasadora a za druhé role klienta knížete Ferdinanda z Ditrichštejna. Při ztvárňování těchto rolí se stejně jako divadelní herec, hrabě vždy pohyboval v určitém prostoru.² Toto prostředí, dále označované jako *region*, lze rozdělit na přední a zadní. Oba jsou zcela zásadní pro herecký výkon hlavního aktéra. Pro roli císařského ambasadora využíval hrabě František Eusebius z Pöttingu jako *přední region* španělský královský dvůr, kde ideálně nikdy nevystoupil z role císařského ambasadora, dvořana a „přítele“ španělské větve Habsburků. Zároveň Pöttingův herecký výstup

¹ Hillard von THIESSSEN, *Switching roles in negotiation. Levels of diplomatic communication between pope Paul V Borghese (1605-1621) and the ambassadors of Filip III*, Rome 2010, s. 153-165.

² Erving GOFFMAN, *Všichni hrajeme divadlo. Sebe prezentace v každodenním životě*, Praha 2018, s. 28.

v *předním regionu* v roli císařského ambasadora vyžadoval určitý způsob chování. Ten sociolog označuje termínem *institucionalizované chování*. *Zadní region* je pak definován jako prostor téměř nepřístupný divákům, kde se herec připravuje na své vystoupení. Pokud by sem diváci měli přece jen přístup, role herce by byla zdiskreditována. *Zadní region* v tomto konkrétním případě spatřuji ve velvyslancově soukromé rezidenci. Zde se mohl připravovat na své budoucí „vystoupení“ v královském paláci. Na druhé straně se zde věnoval též ztvárňování rolí manžela a otce, které se vzájemně prolínaly a doplňovaly.³

Podobně jako herec, tak i člověk při svém vystoupení využívá rekvizit či pomůcek. Erving Goffman o nich hovoří jako o *fasádě*. Rozumí se tím *scéna (prostředky) a osobní fasáda (vzhled a způsob vystupování)*, které osoba využívá pro svou roli. Hrabě František Eusebius z Pöttingu pro roli císařského ambasadora využíval fasádu, pomocí níž se snažil především císaře, ale i sám sebe dobře reprezentovat na madridském dvoře. K tomu mohl využívat naučeného stylu chování, mluvy, gest a výrazů – tedy osobní fasády, ale též scény, kterou chápeme jako rekvizity používané k realizaci námi zamýšleného představení. Mohlo se jednat o rozmístění nábytku nebo výzdobu jeho madridského paláce.⁴ Erving Goffman ve své práci též uvádí, že člověk se může či nemusí ztotožnit se svou hereckou úlohou. Pokud bychom předpokládali, že ke ztotožnění záměrně nedošlo, jednalo by se o sobeckou osobu, která tak činí z čisté vypočítavosti. V opačném případě, je člověk altruistou, který jedná, ač neztotožněn se svou rolí, v zájmu diváků.⁵ Velvyslancovo vystupování na španělském dvoře se vždy muselo držet předem stanovených a naučených zásad chování, které byly očekávány a vyžadovány. Pokud chtěl opravdu uspět a dosáhnout svých cílů, musel postupovat velmi uváženě a obezřetně. I malá chyba při ztvárňování jeho role mohla způsobit velké problémy nejen jemu osobně, ale dokonce narušit vzájemné vztahy mezi oběma panovníky.⁶

Při zpracování dopisů určených knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna mě však z hlediska problematiky rolí zajímalo, nejen jak hrabě František Eusebius z Pöttingu ztvárňoval roli císařského velvyslance, ale především jakým způsobem zastával roli klienta knížete Ferdinanda z Ditrichštejna. Pro osvětlení jeho klientské role i vzájemného vztahu mezi oběma muži jsou dopisy ideálním zdrojem, a to nejen díky obsaženým informacím, ale též vzhledem k využitě

³ E. GOFFMAN, *Všichni hrajeme divadlo*, s. 127-164.

⁴ Tamtéž, s. 34-43.

⁵ Tamtéž, s. 29-34.

⁶ Jiří KUBEŠ, *Ceremoniál jako jazyk diplomatické komunikace*, in: Jiří Kubeš a kol., *V zastoupení císaře. Česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640-1740*, Praha 2018, s. 42-70.

stylistice. Samotné dopisy uložené v rodinném archivu Ditrichštejnů v MZA Brno představují dle mého názoru jakési jeviště (*přední region*), na kterém hrabě František Eusebius z Pöttingu zastával roli klienta vůči knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna. Hrabě využíval v dopisech řady obrátů, gest, určitého stylu psaní (*fasáda*) za účelem posílení přízně či dosažení potřebných cílů. *Zadním regionem* pro roli klienta byla vždy doba, kdy hrabě přemýšlel, formuloval a interpretoval informace, které hodlal svému patronovi zaslat. Při jednání se svým patronem musel mít tyto věci na paměti. Pokud chtěl od Ditrichštejna získat speciální přímluvu či pomoc, byl nucen hrát roli vděčného a ochotného sluhy o to intenzivněji. Nevyhýbal se častému opakování zdvořilostních výrazů, vyjadřování obdivu vůči patronovi a zdůrazňování svého nižšího postavení. Konkrétní slovní obraty, jež velvyslanec v korespondenci využíval, jsou rozebrány v úvodu kapitoly šest.

Závěrečná sedmá kapitola práce mapuje poslední léta, která císařský ambasador strávil v Madridu. Jejím cílem je osvětlit, proč se hrabě rozhodl misi předčasně ukončit. Důvodem nebyly jen jeho finanční problémy a úmrtí jeho dětí, nýbrž především nestabilní politická situace ve Španělsku. Regentská vláda Marie Anny Habsburské vyvolávala nejen na madridském dvoře řadu pochybností a zdá se, že její politický kurz nevyhovoval ani císařskému ambasadorovi. Jako oficiální důvod Pöttingova návratu do Vídně však byla označována jeho osobní tragédie, náhlá smrt jeho dvou dětí. Po jejich skonu se rozhodl požádat o povolení k návratu a po jeho schválení započal s plánováním svého odjezdu. Kapitola osmá představuje tuto složitou životní etapu a jeho snahu opustit s manželkou Marií Sofií Madrid.

Pramenný zdroj samotné předkládané práce představují ego-dokumenty, konkrétně osobní korespondence z let 1663-1674, kterou zasílal hrabě František Eusebius z Pöttingu, císařský ambasador, z Madridu svému švagrovi knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna na Moravu a do Vídně. Dopisy jsou psané německy, a to rukou hned několika písařů. Barokní němčina se zde často mísí s výrazy španělskými, případně latinskými. Prameny jsou uloženy ve fondu Rodinného archivu Ditrichštejnů v Moravském zemském archivu v Brně.⁷ Ve stejném archivním fondu se nachází také materiály vypovídající o diplomatických misích Pöttingových

⁷ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Korespondence vyslanec v Madridu Františka Eusebia Pöttinga s kn. Ferdinandem Ditrichštejnem, 1662-1674; MZA Brno, RA Ditrichštejnů, kart. 479, hrabě Pötting František Eusebius, císařský vyslanec ve Španělsku, 1657–1678. V kartonu číslo 479 se nachází velmi omezené množství dopisů vztahujících se k období Pöttingovy španělské mise, a proto byl hlavním zdrojem pro tuto práci kart. 11. Ten obsahuje nejen dopisy určené knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna, nýbrž též skromný počet těch, které byly adresovány hraběti Maxmiliánovi III. z Ditrichštejna.

předchůdců i nástupců ve funkci císařského vyslance na španělském královském dvoře Jana Maxmiliána z Lamberku a Ferdinanda Bonaventury z Harrachu. Jejich dopisy otevírají široké pole působnosti pro další výzkum v oblasti císařských diplomatických misí směřujících na Pyrenejský poloostrov.⁸

Velkou inspirací při koncipování textu mi byla kolektivní práce, jež vznikla pod taktovkou Jiřího Kubeše, *V zastoupení císaře. Česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640-1740*.⁹ Tato publikace vydaná roku 2018 navázala na pojetí dějin diplomacie dle Klause Müllera.¹⁰ Respektuje především jeho odkaz spočívající v chápání diplomacie a zahraniční politiky jako oblasti založené na činnosti jednotlivých velvyslanců, vyslanců, rezidentů a agentů. Publikace obsáhla, s výjimkou francouzského a osmanského prostředí, všechny destinace, kam směřovali císařští diplomaté za vlády Leopolda I. a Karla VI. Velkým přínosem mi byla zejména úvodní kapitola Jiřího Kubeše věnující se v obecné rovině císařským diplomatickým misím a následně především kapitola Pavla Marka a Michaely Buriánkové vypovídající o vzniku císařské ambasády ve Španělsku a o konkrétních španělských misích jednotlivých císařských diplomatů. Tato práce jednoznačně představuje na současné české historiografické scéně jediné dílo, které komplexně postihuje výzkum císařských velvyslanceckých misí období novověku.

V průběhu psaní mé diplomové práce mi byla velmi nápomocnou také kniha Rostislava Smiška s názvem *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.*¹¹ Autor se zde zabývá především dvorskými úspěchy Ferdinanda z Ditrichštejna v kontextu jeho „informátorské sítě“. Rostislav Smíšek věnuje prostor také dalším významným dvorským osobnostem druhé poloviny 17. století, jako byl hrabě Jan Maxmilián z Lamberku či hrabě František Eusebius z Pöttingu. Právě tato hrabata se pohybovala v bezprostřední blízkosti

⁸ V uvedeném archivním fondu nalezneme též prameny věnované Pöttingovým předchůdcům a nástupcům ve funkci císařského ambasadora: MZA Brno, RA Ditrichštejnů, sig.13/b, inv. č. 27, Korespondence vyslance hr. Jana Maxmiliána Lambergu z Madridu s kn. Ferdinandem Ditrichštejnem, 1655-1660; MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 29, kart. 12, Korespondence vyslance v Madridu hr. Ferdinanda Bonaventury Harracha s kn. Ferdinandem Ditrichštejnem, 1673-1677; MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 30, kart. 13, Korespondence vyslance v Madridu hr. Paula Sixta Trautsona s kn. Ferdinandem Ditrichštejnem, 1677-1678.

⁹ J. KUBEŠ a kol., *V zastoupení*.

¹⁰ Klaus MÜLLER, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen im Jahrhundert nach dem Westfälischen Frieden 1648-1740*, Röhrscheid 1976.

¹¹ Rostislav SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.*, České Budějovice 2009.

císaře, čehož dokázal jejich patron Ferdinand z Ditrichštejna náležitě využít, a to ve prospěch svých vlastních kariérních a politických zájmů. Není tajemstvím, že udržoval četné kontakty, které mu pomohly upevnit vlastní postavení na vídeňském dvoře. I díky své rozsáhlé klientské síti byl v roce 1683 jmenován do úřadu císařova nejvyššího hofmistra. Právě analýza Ditrichštejnovy klientské sítě je jedním z největších přínosů Smíškovy publikace.

Do problematiky španělských dějin za vlády královny regentky Marii Anny mi potřebný vhled umožnila práce Walthera L. Berneckera a Horsta Pietschmanna s názvem *Geschichte Spaniens. Von der frühen Neuzeit bis zur Gegenwart*.¹² Dále práce Alistaira Malcolma s názvem *Royal Favouritism and the Governing Elite of the Spanish Monarchy 1640-1665*.¹³ První zmiňovaná publikace přibližuje čtenáři španělské dějiny raného novověku v obecnější rovině. Práce je vhodná pro seznámení s tématem vlády posledních Habsburků ve Španělsku, konkrétně s dobou Filipa IV., regentky Marie Anny Španělské a Karla II. Druhá výše zmíněná práce se podrobně věnuje situaci na královském dvoře za vlády Filipa IV., a to s ohledem na mocenský boj mezi jednotlivými dvorskými frakcemi. Alistair Malcolm klade důraz hlavně na fenomén králova favorita (valida), sleduje jeho mocenský postup a přibližuje rozsah jeho politické moci. Líčí období mocenského pádu Gaspara de Guzmána – hraběte Olivarese a postupné zvyšování vlivu jeho příbuzného a „nástupce“ Luise Méndeze de Haro. Ten se stal v pořadí již druhou výraznou osobností španělské politiky a madridského královského dvora za vlády Filipa IV.

Pro studium politické situace na vídeňském dvoře za vlády Leopolda I. lze doporučit práci od Stefana Siennella.¹⁴ Ten se zabýval mimo jiné dvorskou tajnou konferencí, a to ve své monografii *Die Geheime Konferenz unter Kaiser Leopold I. Personelle Strukturen und Methoden zur politischen Entscheidungsfindung am Wiener Hof*.¹⁵ Předmětem studia je činnost, jednání a personální složení nejvyššího poradního orgánu císaře během vlády Leopolda I. Stefan Siennell učinil rozsáhlý výzkum nejen v rakouských archivech. Prostudoval jednak zápisy sekretářů konference, korespondenci jejích členů se samotným císařem i obsahy

¹² Walther L. BERNECKER – Horst PIETSCHMANN, *Geschichte Spaniens. Von der frühen Neuzeit bis zur Gegenwart*, Stuttgart 2000.

¹³ Alistair MALCOLM, *Royal Favouritism and the Governing Elite of the Spanish Monarchy 1640-1665*, Oxford 2017.

¹⁴ Petr MAŤA, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004.

¹⁵ Stefan SIENELL, *Die Geheime Konferenz unter Kaiser Leopold I. Personelle Strukturen und Methoden zur politischen Entscheidungsfindung am Wiener Hof*, Frankfurt am Main 2001.

diplomatických relací vyslanců. Ve své práci přednesl úctyhodné výsledky bádání. Představil personální struktury tajné konference v období 1660 až 1705, i konkrétní předměty jejího jednání, které se týkaly zahraniční politiky Svaté říše římské za vlády Leopolda I.

V průběhu psaní práce mi bylo velmi nápomocné též rozsáhlé kolektivní dílo s názvem *Habsburkové 1526-1740*¹⁶ pojímající komplexně dějiny rodu Habsburků napříč raným novověkem. Pod vedením historika Václava Bůžka se na jeho zrodu podílela celá řada předních současných historiků zabývajících se raně novověkou šlechtou. Práce přináší pro mě stěžejní pohled na dobu vlády Leopolda I. a tehdejší dvorskou společnost. Přínosem mi byly též kapitoly věnované vztahům mezi oběma větvemi rodu Habsburků s ohledem na vzájemnou sňatkovou politiku a ty zaměřené na mezinárodní situaci římsko-německé říše za vlády Leopolda I. Publikace mi umožnila dohledat řadu informací týkajících se jednotlivých osobností rodu Habsburků. Myšleno nejen samotných panovníků, jejich manželek, potomků, ale též nejvyšších dvorských úředníků a významných aristokratů té doby.

Velice cenným zdrojem informací mi byla též německy a španělsky psaná edice pramenů související s osobou hraběte Františka Eusebia z Pöttingu. Jednalo se o edici dopisů vydanou na počátku 20. století pod názvem *Privatbriefe Kaiser Leopold I. an den Grafen F. E. Pötting*.¹⁷ Jejím autorů, kterými byly Alfred Francis Pribram a Moriz Landwehr von Pragenau, se podařilo shromáždit německy psané dopisy císaře Leopolda I. adresované hraběti Františkovi Eusebiovi z Pöttingu v době jeho španělské diplomatické mise. Dopisy jsou bohatým zdrojem informací týkajících se pověření a úkolů, které zde plnil. Nacházejí se zde však i zprávy reflektující dění na vídeňském dvoře a Pöttingův rodinný život, což mi významně pomohlo při absenci některých informací v korespondenci hraběte z Pöttingu s knížetem Ferdinandem z Ditrichštejna. Každý dopis v edici je navíc doplněn o stručnou anotaci autora, což značně usnadňuje orientaci v celé práci.

V rámci výzkumu jsem také prostudovala španělsky psanou edici deníkových zápisů hraběte Františka Eusebia z Pöttingu. Za jejím dvousvazkovým vydáním pod názvem *Diario del Conde de Pötting. Embajador de Sacro Imperio en Madrid (1664-1674)*¹⁸ stál na počátku

¹⁶ Václav BŮŽEK – Rostislav SMÍŠEK (edd.), *Habsburkové 1526-1740. Země Koruny české ve středoevropské monarchii*, České Budějovice 2017.

¹⁷ Alfred Francis PRIBRAM– Moritz LANDWEHR von PRAGENAU (edd.) *Privatbriefe Kaiser Leopold I. an den Grafen F. E. Pötting*, 1662-1673, I- II, Wien 1903-1904.

¹⁸ Miguel NIETO NUÑO, *Diario del Conde de Pötting embajador del sacro Imperio en Madrid (1664-1674)*, I- II, Madrid 1990-1993.

devadesátých let 20. století španělský autor Miguel Nieto Nuño. Edice Pöttingova španělského deníku odkrývá ambasadorovy osobní úvahy, postoje k tehdejší polické situaci ve Španělsku a zprostředkovává náhled do každodenního života velvyslance. Deníkové zápisy mi často umožnily porovnat Pöttingovy úvahy s jeho skutečnými kroky či dohledat některé chybějící informace. Díky nim jsem měla mimo jiné možnost zjistit, s kým se hrabě v hlavním městě Hispánské monarchie stýkal či jaká místa zde pravidelně navštěvoval.

2. Rodinné zázemí hraběte Františka Eusebia z Pöttingu a Persingu

Jméno hraběte Františka Eusebia z Pöttingu není v literatuře věnované období novověku příliš známé. Zmínku o něm najdeme především v souvislosti s jeho postem císařského velvyslance ve Španělsku, který zastával mezi roky 1663-1674. Ke zmiňované pozici však vedla poměrně zajímavá osobní a kariéerní cesta, která si jistě zaslouží též pozornost.¹⁹ Kořeny rodu z Pöttingu sahají až do 11. století. Jako nejstarší předek rodu je připomínán Wolfgang z Pöttingu.²⁰ Obširnější zprávy se věnují až postavě Konrada z Pöttingu, jenž působil na počátku 15. století v habsburských službách.²¹ Při obléhání Vídně osmanskými jednotkami roku 1529 se zapsal do dějin na straně Karla V. další člen rodu Johann z Pöttingu.²² Roku 1570 došlo k povýšení rodové linie do rytířského stavu a roku 1605 do stavu svobodných pánů.²³ O stavovský vzestup rodu se roku 1605 zasadil Urban z Pöttingu, který byl členem Řádu německých rytířů a sloužil v armádě císaře Ferdinanda II. Za své zásluhy získal od císaře hrabství v blízkosti Lince a dědičně mu byla zapůjčena léna, jež byla předtím zkonfiskována Jindřichu Matyáši Thurnovi. Roku 1637 se Urbanovi z Pöttingu dostalo povýšení do hraběcího stavu.²⁴ Navíc se mohl také pyšnit titulem dědičného purkrabího lineckého hradu.²⁵

Do Čech se rod Pöttingů dostal na sklonku vlády Rudolfa II. společně s pasovskými jednotkami, které sem vpadly na císařův pokyn roku 1610. V jedné z velitelských pozic tohoto vojska působil právě hrabě Fridrich z Pöttingu, otec budoucího španělského velvyslance, jenž se roku 1621 oženil s hraběnkou Kunhutou ze Šternberka.²⁶ Z jejich svazku vzešel dne

¹⁹ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 39.

²⁰ Heslo *Pötting*, in: Johann Heindrich ZEDLER, *Grosses vollständiges Universal Lexicon*, [online], Leipzig 1732, s. 1013-1014, <https://www.zedler-lexikon.de/index.html?c=blaettern&zedlerseite=ze280520&bandnummer=28&view=100&seitenzahl=0520&dateiformat=1&view=150&supplement=0%27> (cit. 14.4. 2020)

²¹ Heslo *Pötting und Persing*, in: R. J. MERAVIGLIA – CRIVELI, *Der böhmische Adel*, [online], Mauter an der Donau 1885, s. 156. <http://www.historie.hranet.cz/heraldika/pdf/meraviglia1886.pdf> (cit. 14. 4.2020)

²² Tamtéž, s. 156-157, <http://www.historie.hranet.cz/heraldika/pdf/meraviglia1886.pdf> (cit. 14. 4. 2020)

²³ Petr MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Od Bílé hory do současnosti*, II, Praha 2010, s. 97.

²⁴ Heslo *Pötting*, in: J. H. ZEDLER, *Grosses vollständiges Universal – Lexicon*, [online], s.1013-1014. <https://www.zedler-lexikon.de/index.html?c=blaettern&zedlerseite=ze280520&bandnummer=28&view=100&seitenzahl=0520&dateiformat=1&view=150&supplement=0%27> (cit. 14. 4. 2020)

²⁵ Heslo *Pötting*, in: Ottův slovník naučný, XX, Praha 1903, s. 343-344.

²⁶ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 39.

10. prosince roku 1627 hrabě František Eusebius z Pöttingu, jakožto dědic hraběcího titulu a rodových statků.²⁷

O jeho dětství víme pramálo, ale zprávy se dochovaly o jeho pozdější cestě za vzděláním a kariérou. Po dovršení dvacátého roku života začal František zastávat první veřejné funkce. Nejprve byl jmenován členem apelačního soudu v Praze²⁸ a jako správný šlechtický mladík absolvoval kavalírskou cestu, aby získal vzdělání na některé z evropských univerzit. Účelem cesty bylo dovršit mladíkův přerod v dospělého muže a především šlechtice. Cílem jeho studijního pobytu se stala univerzita v Lovani, která oplývala svou atraktivitou nejen kvůli výborné kvalitě vzdělávání, ale též proto, že se nedaleko ní nacházelo sídlo místodržícího Španělského Nizozemí, Leopolda Viléma Habsburského.²⁹ V Lovani mladý hraběcí syn pobýval od prosince 1643 až do června roku 1646. Během této doby nabyl kromě bohatého praktického i teoretického vzdělání potřebného pro šlechtice především velmi dobrou znalost španělštiny. Jazyková vybavenost představovala výhodný benefit, který později rozhodl při „utkání“ o pozici císařského velvyslance ve Španělsku.³⁰ Po návratu ze zahraničí se mladý hrabě František Eusebius z Pöttingu s vidinou dobrého kariérního uplatnění vydal do Prahy. Zde byl v dubnu roku 1649 jmenován do pozice místokancléře Českého království, následně zastával funkci nejvyššího komorníka prince Leopolda.³¹ Na základě toho se měl možnost seznámit s vídeňským dvorským prostředím.

V osobním životě se hraběti též dařilo. Roku 1650 uzavřel sňatek s Marií Markétou Löbelovou, dcerou svobodného pána Kryštofa Löbla z Graeynburka.³² Díky tomuto sňatku

²⁷ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 39.

²⁸ Heslo *Pötting*, in: Ottův slovník naučný, XX, s. 343-344; Apelační soud, který byl založen roku 1548 v Praze, sloužil jakožto odvolací soud pro města česká a též pro města moravská. Jednalo se výlučně o královský soud, jenž byl organizován na základě nikoliv zemského, ale římského práva. Třináct členů a prezidenta Rady nad apelacemi (jak se též instituce nazývala) jmenoval výlučně král; Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007, s. 98–101.

²⁹ Jiří KUBEŠ, *Náročná dospívání urozených. Kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620-1750)*, Pelhřimov 2013, s. 131.

³⁰ Pavel MAREK- Michaela BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda. Zástupci rakouských Habsburků ve Španělsku*, in: J. Kubeš a kol., *V zastoupení*, s. 197.

³¹ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 39.

³² Tamtéž, s. 39.

nabyl panství Rumburk.³³ Roku 1652 obdržel inkolát pro Čechy³⁴ a roku 1656 získal věnem panství Varnsdorf.³⁵ Následujícího roku vyplatil sestřám své manželky podíly na zmiňovaném panství rumburském a stal se jeho univerzálním majitelem.³⁶ Vlastnické právo držel také pro panství v Dolním Rakousku jako byl Ober Falkenstein a Grosskirchheim.³⁷ Dne 22. dubna 1658 hraběte postihla nešťastná osobní tragédie, když mu zemřela manželka.³⁸ Jeho život se následně soustředil na kariérní růst. Roku 1660 byl císařem jmenován členem tajné rady,³⁹ což doplnilo jeho předcházející úspěch z roku 1655, když byl povýšen na říšského hraběte.⁴⁰

Na počátku šedesátých let 17. století se začalo o hraběti Františkovi Eusebiovi z Pöttingu u dvora uvažovat jako o vhodném kandidátovi na pozici císařského velvyslance na španělském královském dvoře. Po uvolnění této pozice hrabětem Janem Maxmiliánem z Lamberka roku 1660 zastával tuto funkci dočasně otec Johann Eberhard Nithard,⁴¹ důvěrník španělské královny Marie Anny.⁴² Mezitím byla hledána na vídeňském dvoře vhodná osoba, která by se stala novým prostředníkem diplomatických vztahů mezi oběma větvemi rodu Habsburků. Nejen na dvorské úředníky, ale i na budoucího velvyslance byly kladeny velké nároky. Mezi ně patřil vysoký původ, dostatečný majetek, schopnost pochybovat se ve dvorském prostředí a dobrá orientace ve vysoké politice. Kritérium představovala,

³³ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království českého*, XIV, Litoměřicko a Žatecko, Praha 1923, s. 126.

³⁴ Heslo *Pötting und Persing*, R. J. MERAVIGLIA – CRIVELI, *Der böhmische Adel*, [online], s. 157. <http://www.historie.hranet.cz/heraldika/pdf/meraviglia1886.pdf> (16. 4. 2020)

³⁵ A. SEDLÁČEK, *Hrady*, XIV, s. 126.

³⁶ Tamtéž, s. 124.

³⁷ MZA Brno, Rodinný archiv Ditrichštejnů Mikulov, inv.č. 1251, kart. 322, Svatební smlouva hraběte Františka Eusebia z Pöttingu a hraběnky Marie Sofie z Ditrichštejna uzavřená roku 1662.

³⁸ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 40.

³⁹ Pozn. Otázce tajné rady za vlády Leopolda I. se věnuje např. již zmiňovaná práce od Stefana Siennella s názvem *Die Geheime Konferenz unter Kaiser Leopold. Personelle Strukturen und Methoden zur politischen Entscheidungsfindung am Wiener Hof*; Henry Frederick SCHWARZ, *The imperial privy council in the seventeenth century*, Cambridge 1943.

⁴⁰ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 39.

⁴¹ Pozn. osobnosti Hanse Eberharda Nitharda se věnuje Miguel CORDÓBA SALMERÓN. *A Failed Politician, a Disputed Jesuit. Cardinal Johann Eberhard Nithard (1607-1681)*, in: Robert Aleksander Maryks, *Journal of Jesuit Studies*, VII, 2020, s. 545-569; Rafaella PILO, *The Imperial ambassador, the muncio and the favourite. The Count of Pötting, Vitaliano Visconti Borromeo and Juan Everardo Nithard at the time of the Spanish crisis (1668-1669)*, *Theatrum historiae* 23, 2019, s. 113-133.

⁴² Pavel MAREK, *Marie Anna – manželka Filipa IV.*, in: V. Bůžek – R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 266.

vzhledem k náboženskému vyhranění Španělska, také hluboká katolická zbožnost. Předchozí zkušenost se zahraniční diplomatickou cestou byla pro kandidáta výhodou. Poslední zmíněný bod, hrabě František Eusebius z Pöttingu splnil konkrétně již v průběhu roku 1656, když se zúčastnil dvou krátkodobých cest. První z nich směřovala na jaře zmiňovaného roku ke švédskému králi, druhá pak v měsíci září do Saska.⁴³

Proces hledání a následného zvolení vhodného kandidáta na post císařského ambasadora ve Španělsku trval zhruba dva roky. Celkový počet osob, které byly brány v úvahu, nemůžeme určit, avšak hrabě František Eusebius z Pöttingu nebyl jediným vhodným uchazečem. Jeho hlavním rivalem se stal moravský kníže Ferdinand z Ditrichštejna, který splňoval většinu požadovaných kritérií a stal hlavním favoritem. Pocházel z významného, původně korutanského rodu, jehož kořeny sahaly údajně až do 11. století. Někteří členové rodu se později usadili v Čechách, čímž vznikla českomoravská rodová větev, jež se během 17. století vypracovala na pomyslný vrchol moravské aristokracie.⁴⁴ Řada příslušníků tohoto rodu zastávala významné zemské či dvorské funkce a zapsala se do povědomí dvorské společnosti. Zmíním především jméno Františka z Ditrichštejna (1570-1636), který dosáhl kariérního úspěchu ve sféře duchovní a zasloužil se o zviditelnění svého rodu. František se vydal na duchovní dráhu. Studoval nejprve u jezuitů v Praze, poté navázal svým studiem v Římě na proslulém Collegium Germanicum. Roku 1597 byl vysvěcen na kněze a v pouhých 29 letech jmenován kardinálem. Následně na přání papeže došlo k jeho zvolení olomouckým biskupem. Po Bílé hoře se František stal gubernátorem na Moravě, též zasedal v čele mimořádného soudu, který měl na starosti rozsudky nad pobělohorskými šlechtickými vzbouřenci. Během následujícího období se mu podařilo na zkonfiskovaném stavovském majetku zbohatnout a jeho vliv na samotného císaře Ferdinanda II. byl nemalý. Navíc z Mikulova učinil politicky vlivné centrum Moravy a zvýšil tím prestiž celého rodu.⁴⁵ Po smrti Františka bylo očekáváno, že i nadále bude moc a politický vliv rodu stoupat. V polovině 17. století se novou hlavou rodu stal již zmiňovaný kníže Ferdinand Josef z Ditrichštejna.

⁴³ P. MAREK – M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 199.

⁴⁴ Pavel JUŘÍK, *Moravská dominia Liechtensteinů a Dietrichsteinů*, Praha 2009, s. 327-328.

⁴⁵ K osobnosti kardinála Františka z Ditrichštejna: Pavel BALCÁREK, *Kardinál František Ditrichštejn 1570-1636. Gubernátor Moravy*, České Budějovice 2007; Tomáš PARMA, *František kardinál Dietrichstein a jeho vztah k římské kurii. Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*, Brno 2011; Emil KORDIOVSKÝ – Miroslav SVOBODA (edd.), *Kardinál František z Ditrichštejna a jeho doba. XXIX. Mikulovské sympozium. 11.-12. října 2006*, Brno 2007.

Rodina vkládala do Ferdinanda velké naděje, kterým se snažil všemožně dostat.⁴⁶ Ve svém snažení sklízel úspěchy již od mládí. V devatenácti letech zastával úřad nejvyššího zemského komorníka.⁴⁷ Společně s nástupem hvězdné kariéry ovšem přicházel tlak okolí. Obavy, že by nemusel dostat rodovým závazkům, najdeme v četné osobní korespondenci adresované od konce padesátých let až do první poloviny šedesátých let 17. století Bernardu Ignáci z Martinic a svému nevlastnímu strýci Janu Maxmiliánovi z Lamberka.⁴⁸

Roku 1662 probíhalo u vídeňského dvora závěrečné rozhodování o tom, kdo se stane příštím velvyslancem v Madridu. Nejen císař, ale též dvorská společnost, si tehdy plně uvědomovali, že výběr španělského velvyslance bude mít vliv na budoucnost vztahů mezi oběma větvemi rodu Habsburků. Ty nebyly po roce 1648 zcela ideální.⁴⁹ Císař ovšem věřil, že lze celistvost rodových vazeb znovu obnovit. Hodlal toho mimo jiné docílit prostřednictvím tradiční sňatkové politiky.⁵⁰ Ovšem k harmonizaci těchto vztahů přispívala především činnost samotných ambasadorů. Jednoznačně tak měla volba nového císařova zástupce velký vliv na budoucnost vztahů mezi římskoněmeckou říší a Španělskem.

Při výběru kandidátů vhodných pro velvyslanecký post nevyvolávalo jméno knížete Ferdinanda z Ditrichštejna příliš údivu, neboť pocházel z významného rodu a splňoval většinu kladených požadavků. Kandidaturu hraběte Františka Eusebia z Pöttingu můžeme odvozovat od císařových kladných zkušeností s jeho osobou. Mezi obecné podmínky, jež musel kandidát splňovat, patřil vysoký původ, schopnost pohybovat se ve dvorském prostředí a vysoké politice, ale též dostatečné finanční zabezpečení. Několikaletý pobyt v zahraničí a reprezentace císaře totiž znamenaly poměrně velké výdaje z vlastních zdrojů.⁵¹ Výhodou kandidáta byly též případné společenské či rodinné vazby na Španělsko. Díky nim se mohl lépe seznámit s tammím prostředím a v začátcích získat potřebnou pomoc.⁵² Při konečném rozhodování císaře hráli

⁴⁶ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 257.

⁴⁷ P. JUŘÍK, *Encyklopedie šlechtických rodů*, Praha 2014, s. 179-181.

⁴⁸ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 257.

⁴⁹ Týž, *Důvěra nebo nenávisť? Obraz Španěla v korespondenci císaře Leopolda I. s knížetem Ferdinandem z Dietrichsteina*, Časopis Matice moravské 123, 2004, s. 47-76, zde s. 51.

⁵⁰ Pavel MAREK, *Sňatky mezi rakouskými a španělskými Habsburky*, in: V. Bůžek – R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 254-257.

⁵¹ Jiří HRBEK, *Postavení diplomata v mezinárodním systému poloviny 17. století*, in: Jiří Hrbek- Petr Polehla- Jan Zdichynec, *Od konfesijní konfrontace ke konfesijnímu míru. Sborník z konference k 360. výročí uzavření vestfálského míru, Ústí nad Orlicí 2008*, s. 222-234.

⁵² P. MAREK – M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 196-197.

významnou roli také přímluvci z řad dvorských osobností. Ty se na vídeňském dvoře formovali povětšinou do rozsáhlejších zájmových uskupení, která měla více či méně schopnost ovlivňovat rozhodování panovníka.⁵³ Císař se totiž prakticky nikdy nerozhodoval sám, nechal svůj názor formovat radami zmiňovaných dvorských frakcí.⁵⁴ Právě jejich podporu se snažili šlechtičtí uchazeči všemožně získat.

Kníže Ferdinand z Ditrichštejna, jakožto člen váženého moravského rodu, splňoval většinu požadovaných podmínek, aby se mohl stát budoucím španělským zástupcem císaře. Dokonce v minulosti jeho předci několikrát zastávali dvorské funkce. Obecně byl považován vídeňskou dvorskou společností za ideální osobu pro tuto pozici. Měl však jeden zásadní nedostatek, který spočíval v jeho nízké jazykové znalosti španělštiny, což by případně znemožňovalo jeho fungování v Madridu.⁵⁵ Druhý kandidát na post velvyslance, hrabě František Eusebius z Pöttingu, taktéž splňoval většinu avizovaných podmínek. Navíc dobře ovládal španělský jazyk, a to díky svému dřívějšímu pobytu na univerzitě v Lovani.⁵⁶ Chyběly mu však dostatečné sociální vazby na Španělsko.⁵⁷

Oba uchazeči tak měli jak silné, tak i slabé stránky pro vykonávání této funkce. Rozhodujícím bylo, že v případě knížete Ferdinanda z Ditrichštejna nebylo možné v krátkém časovém horizontu jeho nedostatek napravit. Naopak u hraběte Františka Eusebia z Pöttingu bylo možné situaci vyřešit poměrně snadno. Východisko bylo spatřováno v uzavření sňatku mezi tímto vdovcem a vhodnou šlechtičnou s dostatečným společenským „kapitálem“

⁵³ Pozn. Na císařském dvoře ve druhé polovině 17. století, během vlády Leopolda I., existovalo hned několik frakcí. První z nich se kumulovala kolem císařovny vdovy Eleonory Gonzagové, jejími členy byl například nejvyšší hofmistr císařovny Albrecht ze Zinzendorfu, španělský vyslanec Ambrosio Spinola, Heřman Bádenský, vídeňský biskup Erich Sinelli a říšský dvorský kancelář Leopold Vilém z Königsegg. Druhá z nich se nazývala tzv. skupinou „sekretářů“, kterou tvořil sekretář tajné konference Kryštof Abele z Liliendorfu, dvorský kancelář Jan Pavel Hoher a císařův zповědník Kryštof Filip Müller; Václav BŮŽEK, a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 484–485.

Poslední a pro osobnost hraběte Františka Eusebia z Pöttingu nejdůležitější frakce okolo několikrát zmiňovaného Ferdinanda z Ditrichštejna byla nazývána jako „ditrichštejnská“. Její podstatou byla kvalitní informační síť, kterou si kníže z Ditrichštejna vybudoval během několika let působení u císařského dvora; Martin BAKEŠ, *Kryštof Václav z Nostic a jeho diplomatická cesta na území Polsko-Litevské unie v roce 1693*, *Východočeský sborník historický* 24, 2013, s. 99-119, zde s. 103.

⁵⁴ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 256.

⁵⁵ Tamtéž, s. 264.

⁵⁶ J. KUBEŠ, *Náročná dospívání*, s. 131.

⁵⁷ P. MAREK - M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 197.

na Pyrenejském poloostrově. Císař Leopold I. navrhl hraběti jako vhodnou manželku hraběnku Marii Sofii z Ditrichštejna, šestnáctiletou sestru knížete Ferdinanda z Ditrichštejna.⁵⁸ Císař tak učinil velice prozíravě, jelikož nabídl smířlivé řešení pro oba kandidáty. Kníže z Ditrichštejna měl možnost získat v osobě budoucího švagra vhodného španělského informátora a hrabě František z Pöttingu věděl, že pokud sňatek uzavře, získá vazby na Španělsko a jeho cesta na Iberský poloostrov bude volná. Navíc si jistě uvědomoval, že mu tento svazek také může přinést možnost později se prosadit v nejvyšších dvorských úřadech. V obecné rovině spojení s rodem Ditrichštejnů přinášelo i celou řadu dalších výhod jako nové kontakty či finanční zabezpečení atd.⁵⁹ Důkazem toho byl Jana Maxmilián z Lamberku, který strávil ve Španělsku jako velvyslanec celkem sedm let. Jedním z důvodů, proč výběr padl právě na něj, bylo jeho spříznění s Ditrichštejny. Po návratu do Vídně ho čekal kariérní postup u císařského dvora, když ho roku 1661 císař jmenoval svým nejvyšším dvorským komorníkem⁶⁰ a roku 1675 se dokonce stal nejvyšším hofmistrem císaře.⁶¹

K uzavření sňatku mezi hrabětem Františkem Eusebiem z Pöttingu a hraběnkou Marií Sofií z Ditrichštejna bylo vzhledem k přání císaře a výhodnosti pro obě zúčastněné strany přistoupeno. Z dnešního pohledu může být vnímán negativně velký věkový rozdíl páru. V době sňatku dosáhla hraběnka věku pouhých šestnácti let, kdežto její protějšek více jak třiceti let.⁶² Ke smluvnímu stvrzení sňatku došlo v dubnu roku 1662.⁶³ Hlavní náplň svatební smlouvy tvořily především otázky majetkové – tedy věno a dědictví. Výše věna představovala v rámci tohoto sňatku vysokou částku 10 000 zlatých rýnských. Taková suma byla příznačná pro nevěsty z nejvýznamnějších rodů římskoněmecké říše. Logicky platilo, že nevěsta s větším věnem byla více žádaná.⁶⁴ Hraběnka Marie Sofie, tak svému muži přinesla nejen sociální

⁵⁸ Laura OLIVÁN SANTALIESTRA, *Judith Rebecca von Wrba and Maria Sophia von Dietrichstein. Two Imperial Ambassadors from the Kingdom of Bohemia at the Court of Madrid (1653-1674)*, *Theatrum historiae* 19, 2016, s. 95-117, zde s. 105.

⁵⁹ P. MAREK - M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 196-197.

⁶⁰ Rostislav SMÍŠEK, *Nátlakové skupiny a frakce na císařském dvoře*, in: V. Bůžek – R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 508.

⁶¹ Týž, *Císařský dvůr*, s. 346.

⁶² L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Judith*, s. 105.

⁶³ MZA. Rodinný archiv Ditrichštejnů Mikulov, in. č. 1251, kart. 322, Svatební smlouva hraběte Františka Eusebia z Pöttingu a hraběnky Marie Sofie z Ditrichštejna uzavřená roku 1662.

⁶⁴ Milena LENDEROVÁ – Marie RYANTOVÁ – Jan STEJSKAL a kol., *Životní cykly a žena*, in: Milena Lenderová (ed.), *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, Praha 2009, s. 115.

vzestup, ale i finanční kapitál. Usuzují tak mimo jiné na základě originálu svatební smlouvy, jež je uložena taktéž v rodinném archivu Ditrichštejnů. Na stvrzení této smlouvy i celého sňatku se podílela řada významných osobností tehdejší aristokracie. Důkazem jsou vlastnoruční podpisy svědků na závěrečné straně daného dokumentu. (viz přílohy obr. 4) Figuruje zde jméno nejvyššího hofmistra císařovny vdovy, Hanibala Gonzagy.⁶⁵ Najdeme zde též podpis knížete Johanna Ferdinanda Porcii,⁶⁶ či hraběte Johanna z Rotthalu.⁶⁷ Na straně svědků nevěsty zaujímalí místo: Johann Franz Trautson,⁶⁸ kníže Karel Eusebius z Lichtenštejna,⁶⁹ hrabě Jan Maxmilián z Lamberku,⁷⁰ hrabě Walter Leslie,⁷¹ či kníže Gundakar z Ditrichštejna.⁷² Nemohl chybět ani bratr hraběnky Marie Sofie, kníže Ferdinand Josef z Ditrichštejna. Tyto významné osobnosti druhé poloviny 17. století stvrzením dokumentu vyjadřovaly náklonost a úctu k rodu Ditrichštejnů, jehož politického vlivu a dobrého postavení si byly vědomy.⁷³ Podle

⁶⁵ Pozn. Hanibal Gonzaga zastával od roku 1662 až do své smrti v srpnu roku 1662 úřad nejvyššího hofmistra císařovny vdovy Eleonory Gonzagové; R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 398.

⁶⁶ Pozn. Johann Ferdinand Porcia (1606-1665) v šedesátých letech 17. století působil jako první ministr a nejvyšší hofmistr císaře Leopolda I. a to až do své smrti roku 1665; Tamtéž, s. 216.

⁶⁷ Pozn. Johann z Rotthalu byl roku 1649 povýšen do hraběcího stavu a roku 1654 získal český inkolát neboli právo obyvatelské. Působil během svého života jako nejvyšší zemský soudce a moravský hejtman; P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, II, s. 176.

⁶⁸ Pozn. Johann Franz z Trautsonu působil v šedesátých letech 17. století jako člen tajné rady císaře Leopolda I.; Mark HENGERER – Rostislav SMÍŠEK, *Komorníci*, in: V. Bůžek - R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 692.

⁶⁹ Pozn. Karel Eusebius (1611-1684), syn knížete Karla I., příliš neusiloval o dvorskou kariéru. Zajímal se o umění, architekturu, které věnoval rozsáhlé literární dílo; P. JUŘÍK, *Encyklopedie*, s. 100-101.

⁷⁰ Pozn. Hrabě Jan Maxmilián z Lamberku byl nevlastní bratr Maxmiliána II. z Ditrichštejna; R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 208. Lamberkovi se podařilo na sklonku života získat pozici nejvyššího hofmistra císaře, kterou vykonával mezi lety 1675-1682; M. HENGERER- R. SMÍŠEK, *Komorníci*, s. 692.

⁷¹ Pozn. Walter Leslie, byl původem skotský šlechtic, který opustil domovinu a usadil se ve Štýrsku. Za vlády Ferdinanda II. vstoupil do vojska a účastnil se exekuce Valdštejna v Chebu roku 1634. Díky sňatku s hraběnkou Ditrichštejnovou se dostal do okruhu šlechticů kolem knížete Ferdinanda z Ditrichštejna; Heslo *Leslie*, in: *Ottův slovník naučný*, XV, Praha 1900, s. 917.

⁷² Pozn. Gundakar z Ditrichštejna byl roku 1658 císařem Leopoldem I. jmenován svým nejvyšším štolmistrem. Kariéru završil roku 1675, kdy došlo k jeho jmenování do funkce nejvyššího komorníka císaře; R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 350-351.

⁷³ Pozn. Od poloviny 17. století mluvíme o tzv. ditrichštejnské frakci na císařském dvoře ve Vídni. Jednalo se o uskupení, které se snažilo získat, co největší podíl na výkonné moci, jeho členové se prosadili v nejvyšších dvorských úřadech, díky čemuž mohli prosazovat společné zájmy a cíle. Tato skupina se soustřeďovala okolo osoby knížete Ferdinanda z Ditrichštejna, který zastával od druhé poloviny šedesátých let 17. století dvorské úřady. Mezi její členy dále patřil hrabě Jan Maxmilián z Lamberku, hrabě Gundakar z Ditrichštejna, hrabě Ferdinand

všeho, především hrabě František Eusebius z Pöttingu vstupoval do manželství s očekáváním, že se mu doširoka otevřou dveře k jeho budoucí úspěšné kariéře u vídeňského dvora.

Bonaventura z Harrachu a též hrabě František Eusebius z Pöttingu. Základem této „nátlakové“ skupiny byl příbuzenský vztah mezi Ditrichštejnými a Lamberky, kteří rozšiřovali své příbuzenské vazby a získávali nové členy do své frakce. Velkou výhodou byla podpora tohoto uskupení ze strany nejen císaře, ale též jeho nevlastní matky Eleanory II. Gonzagové; R. SMÍŠEK, *Nátlakové skupiny a frakce na císařském dvoře*, in: V. Bůžek- R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 508.

3. Vztahy mezi Vídní a Madridem po Vestfálském míru

Vestfálský mír, uzavřený v Münsteru a Osnabrückeru roku 1648, ukončil rozsáhlý evropský válečný konflikt a přinesl nové politické a mocenské rozložení sil v Evropě.⁷⁴ Nově se v evropském prostředí začala prosazovat myšlenka na rovnost jednotlivých státních úvarů a Evropa se pomalými krůčky vydala směrem k narušení tradičního hierarchického systému.⁷⁵ Třicetiletá válka se též výrazně podepsala na vztazích mezi oběma větvemi rodu Habsburků. Po rozdělení jednotné dynastie roku 1556⁷⁶ se obě dvě snažily o vzájemnou spolupráci,⁷⁷ přičemž hlavní slovo připadlo katolickému králi, který byl přesvědčen o tom, že mu náleží vůdčí postavení v dynastii i celé křesťanské Evropě.⁷⁸ Tato myšlenka však byla pohřbena během první poloviny 17. století, kdy došlo k výraznému ochlazení vztahů mezi oběma větvemi rodu Habsburků.⁷⁹ Každá ze sesterských monarchií se vydala na svou vlastní politickou cestu, ač se obě strany snažily navenek působit jednotně.⁸⁰

Všechny tyto spory, ovšem v průběhu druhé poloviny 17. století předčily mnohem závažnější problémy. Království na Iberském poloostrově se špatně vyrovnávalo s následky třicetileté války, a především s přetrvávajícím konfliktem s Francií. Třebaže byla k roku 1648 zastavena většina evropských bojů, nedošlo k ukončení španělsko-francouzské války. Průběh protahovaly především vnitropolitické problémy obou zneprátelených monarchií. Francie se musela potýkat s povstáním Frondy, Španělsko s rostoucími ekonomickými problémy, které vznikaly v důsledku katalánského povstání a s odtržením Portugalska ve čtyřicátých letech 17. století.⁸¹ Situaci rázně vyřešila až smlouva uzavřená mezi Francií a tehdejším vůdcem Anglie, Oliverem Cromwellem. Toto spojenectví představovalo poslední kapku pro osamocené Španělsko. Mír mezi oběma stranami podepsaný v listopadu 1659, jenž byl nazván Pyrenejským, znamenal velmocenský propad Španělska.⁸²

⁷⁴ Josef POLIŠENSKÝ, *The thirty years war*, Oxford 1971, s. 254-258.

⁷⁵ Jiří HRBEK, *Společnost králů*, in: J. Kubeš a kol., *V zastoupení*, s. 32.

⁷⁶ Václav BŮŽEK, *Ferdinand I. - tvůrce středoevropské monarchie*, in: V. Bůžek – R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 41.

⁷⁷ R. SMÍŠEK, *Důvěra*, s. 51.

⁷⁸ Pavel MAREK, *Španělská strana na císařském dvoře? K problematice jednoho pojmu*. Český časopis historický (dále ČČH) 113, Praha 2015, s. 965-988, zde s. 970.

⁷⁹ R. SMÍŠEK, *Důvěra*, s. 51.

⁸⁰ P. MAREK, *Španělská strana*, s. 970.

⁸¹ Walther L. BERNECKER – Horst PIETSCHMANN, *Geschichte*, s. 134, s. 137, s. 138.

⁸² J. CHALUPA, *Dějiny Španělska*, Praha 2017, s. 241.

Situace v římsko-německé říši v polovině 17. století nebyla též ideální. V padesátých letech 17. století ji trápila především otázka nástupnictví. Do čela habsburské monarchie měl nastoupit v pořadí druhorozený syn císaře Ferdinanda III., Leopold, celým jménem Leopold Ignác František Baltazar Josef Felicián. Stal se jím poté, co roku 1654 zemřel jeho starší bratr Ferdinand, v té době již český, uherský a říšský král, na pravé neštovice.⁸³ Mladý Leopold byl nucen vypořádat se svou novou úlohou. Musel začít řešit korunovaci na českého, uherského, říšského krále a získat titul císaře Svaté říše římské. Důležité též bylo najít Leopoldovi vhodnou partnerku, která by mu věrně stála po boku. Zvykem bylo hledat mladému nástupníkovi manželku mezi španělskými infantkami.⁸⁴ Základy této tradice položil císař Karel V., když se rozhodl roku 1548 provdat svou dceru Marii za arciknížete Maxmiliána.⁸⁵ Císařovna Marie Španělská následně ze své pozice prosazovala spolupráci mezi rakouskými a španělskými Habsburky.⁸⁶ Stala se prostředníkem vzájemných politických jednání mezi španělským králem a císařem, ale též pomohla výrazně seznámit středoevropské prostředí s hispánskými kulturními proudy.⁸⁷ V podobném duchu byly uzavírány sňatky mezi oběma rodovými větvemi i po další generace.⁸⁸

Roku 1649 došlo k uzavření sňatku mezi výrazně starším španělským králem Filipem IV. a mladičkou patnáctiletou dcerou Ferdinanda III., Marií Annou.⁸⁹ Od Marie Anny se očekávalo, že porodí svému ovdovělému strýci tolik pro španělské Habsburky potřebného mužského potomka.⁹⁰ Filip IV. měl ze svého předchozího sňatku dceru Marii Terezu, jež měla v nejlepším případě dle zmiňované tradice uzavřít sňatek s hlavou rakouského domu. Původně se měl jejím manželem stát nejstarší syn Ferdinanda III., Ferdinand IV.⁹¹ Plánovaný sňatek

⁸³ Jiří KUBEŠ, *Trnitá cesta Leopolda I. za říšskou korunou (1657-1658). Volby a korunovace ve Svaté říši římské v raném novověku*, České Budějovice 2009, s. 80-81.

⁸⁴ P. MAREK, *Sňatky*, s. 254 - 256.

⁸⁵ Týž, *Pernštejnské ženy. Marie Manrique de Lara a její dcery ve službách habsburské dynastie*, Praha 2018, s. 24.

⁸⁶ P. MAREK– M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 182.

⁸⁷ Pavel MAREK, *Ve službách císařovny. Jana z Pernštejna ve světle své korespondence uložené v archivu vévodů z Alby*, ČČH 114, 2016, s. 919-940, zde s. 922-923.

⁸⁸ Týž, *Sňatky*, s. 254–256.

⁸⁹ J. CHALUPA, *Dějiny*, s. 235.

⁹⁰ P. MAREK, *Marie Anna – manželka Filipa IV.*, in: V. Bůžek – R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 266.

⁹¹ Alfred Francis PRIBRAM, *Die Heirat Kaiser Leopold I. mit Margaretha Theresia von Spanien*, Wien 1891, s. 323.

překazila předčasná smrt Ferdinanda IV. Jeho otec se i přes bolestnou ztrátu staršího syna nechtěl vzdát připravované manželské aliance. Rozhodl se tedy, že bude se španělskou stranou vyjednávat i nadále, nově o případném sňatku infantky Marie Terezy s mladším synem Leopoldem.⁹² Prostřednictvím císařského velvyslance, hraběte Jana Maxmiliána z Lamberku, zpravil Ferdinand III. španělského krále o neutuchajícím zájmu uzavřít sňatkovou alianci. Ještě roku 1655 mohl císařský ambasador vzkázat do Vídně pozitivní výsledky svého jednání s madridským dvorem.⁹³ Filip IV. vyslovil náklonnost k uzavření sňatku mezi mladými příslušníky obou větví.⁹⁴ Tedy za předpokladu, že se Leopold Ignác vzdá svých práv na španělský trůn. Měl tak učinit pro případ, že by došlo k opětovnému spojení obou dynastických větví.⁹⁵ Podmínka španělské strany ovšem císaře Ferdinanda III. vůbec nepotěšila a odmítl syna poslat do Španělska. Na konci roku 1655 situace mezi oběma stranami vyústila v neshody. Přesto všechno vedl císař jednání o sňatku svého syna s Marií Terezou až do své smrti dne 2. dubna roku 1657.⁹⁶

Po skonu Ferdinanda III. bylo nutné prosadit mladšího syna Leopolda na císařský trůn, ale též zvážit, zda má být pokračováno v dosavadních snahách o sňatkovou dohodu se španělskou stranou. Tyto záležitosti byly projednávány tajnou radou poměrně záhy po pohřbení Leopoldova otce. Tajná rada sedmnáctiletému mladíkovi doporučila i nadále projevovat zájem o španělskou infantku.⁹⁷ Sňatek by totiž jednoznačně znamenal zachování dobrých vztahů mezi oběma větvemi rodu Habsburků, což si přál nejeden z držitelů dvorských úřadů. Filip IV. navíc v té době neměl žádného mužského potomka. Pokud by tedy došlo k jeho úmrtí, pak by byla španělská koruna postoupena jeho zeti, potencionálně tedy Leopoldovi. V případě, že by se tento scénář naplnil, získal by mladý Leopold post univerzálního vládce

Pozn. Projednávání sňatku mezi infantkou Marií Terezou a Ferdinandem IV. měl na starosti během své španělské mise hrabě Jan Maxmilián z Lamberku, ten na madridském dvoře pobýval se svou ženou hraběnkou Juditou R. z Wrba mezi lety 1653-1660. Podle všeho si španělský král od sňatku své dcery sliboval v průběhu padesátých let 17. století příliv finančních zdrojů pro probíhající válku s Francií; L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Judith*, s. 90.

⁹² Rostislav SMÍŠEK, *Císařský dvůr v polovině 17. století očima nejvyššího hofmistra arciknížete Leopolda Viléma. Deník Jana Adolfa ze Schwarzenberku z roku 1657*, *Folia historica bohemika* 27, 2012, s. 263-314, zde s. 280.

⁹³ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Judith*, s. 101.

⁹⁴ A. F. PRIBRAM, *Die Heirat*, s. 324.

⁹⁵ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Judith*, s. 101.

⁹⁶ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr v polovině*, s. 270, s. 272, s. 281, s. 282.

⁹⁷ Tamtéž, s. 270–282.

obou zemí ovládaných Habsburky. Vyhnout se této situaci toužily dvě evropské mocnosti Švédsko a především Francie.⁹⁸

V souvislosti s kandidaturou Leopolda na trůn císaře Svaté říše římské probíhala roku 1657 jednání s říšskými kurfiřty. Bohužel i v této oblasti vyvstávaly pro mladíka jisté problémy. Na vídeňském dvoře se šířily zvěsti, že kurfiřti nikdy nedovolí, aby císařská koruna spočinula v ruce někoho, kdo by se potenciálně mohl stát také držitelem španělského dědictví.⁹⁹ Mezi další argumenty, proč se nemohl uherský a český král Leopold stát císařem, patřil též jeho nízký věk. Krátce po smrti otce nebylo Leopoldovi ani sedmnáct let. Nemohl tedy dle Zlaté buly Karla IV., jakožto český kurfiřt použít svůj hlas při volbě.¹⁰⁰ Druhorozený syn Ferdinanda III. se tak dostal do zcela nezáviděníhodné situace. Na jedné straně byl od něj očekáván brzký sňatek se španělskou infantkou, na druhé straně by jeho uzavřením riskoval, že nedojde k jeho zvolení císařem Svaté říše římské. Přes to všechno se Leopold rozhodl riskovat a ze sňatku neustoupit. V dohledné době se chtěl vypravit na Iberský poloostrov, aby osobně vyjádřil svůj zájem o ruku Marie Terezy. Zatímco byl Leopold připraven vydat se na cestu, vídeňský dvůr s napětím očekával, jak se k dané situaci vyjádří sám španělský král. Necelé dva měsíce po smrti Ferdinanda III., v květnu roku 1657, dorazil do Vídně dopis od Filipa IV., který obsahoval jeho stanovisko týkající se chystaného sňatku jeho dcery s Leopoldem. Ačkoliv se ještě před několika měsíci španělský král přikláněl k uzavření sňatkové dohody, překvapivě svůj názor přehodnotil. Požádal Leopolda, aby se vzdal svých výhledů na sňatek s Marií Terezou a raději se naplno věnoval přípravám na císařskou volbu.¹⁰¹

Ke změně původního názoru vedlo Filipa IV. hned několik důvodů. V roce 1657 se musel potýkat s pokračující španělsko-francouzskou válkou, navíc se nově na stranu Francie postavila Anglie. Výhledy na úspěch se zdály minimální.¹⁰² Příčina, proč se Filip IV. rozhodl ve věci dceřina sňatku jinak, spočívala také v nově vzniklé okolnosti. Filipova žena Marie Anna neočekávaně otěhotněla. Vyvstala tedy možnost, že porodí mužského potomka a dědice španělského trůnu. Pokud by se tak stalo, nemusel by Filip IV. hledat vhodného následníka z řad rakouského domu, ale mohl by svou dceru provdat daleko výhodněji, tedy za

⁹⁸ Rostislav SMÍŠEK, *Leopold I. ve víru válek*, in: V. Bůžek – R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 148.

⁹⁹ A. F. PRIBRAM, *Die Heirat*, s. 326-327.

¹⁰⁰ J. KUBEŠ, *Trnitá cesta*, s. 86-87.

¹⁰¹ A. F. PRIBRAM, *Die Heirat*, s. 324-328.

¹⁰² W. L. BERNECKER – H. PIETSCHMANN, *Geschichte*, s. 138.

francouzského krále.¹⁰³ Španělský lid volal po míru, a tak se Filip IV. pokusil o dohodu s Francií prostřednictvím své sestry Anny, francouzské královny. Požádal ji, zda by mohla zprostředkovat jednání o míru mezi Španělskem a Francií. Zároveň se rozhodl, ve jménu ukončení bojů mezi Bourbony a španělskými Habsburky, poskytnout jejímu synovi ruku své prvorozené dcery Marie Terezy. Učinil tak i přes probíhající četná sňatková jednání s císařskou stranou.¹⁰⁴ Španělský král se nacházel ve zcela bezvýhodné situaci. Jedině tak lze vysvětlit, že dal všanc vztahy mezi oběma habsburskými rodovými větvemi, a nabídl ruku své dcery nepříteli. Vše s vírou v ukončení neutuchajících bojů s Francií.¹⁰⁵

Odpověď francouzského krále na španělskou mírovou nabídku byla kladná. Navíc dal souhlas k brzkému uzavření sňatku se španělskou infantkou. V říjnu roku 1659 byl do Madridu oficiálně vyslán Ludvíkův zástupce, aby při veřejné audienci požádal o ruku Marie Terezy.¹⁰⁶ Francouzský král jednoznačně ve sňatku spatřoval příležitost, jak zamezit hrozbě, že by se římský císař mohl po smrti Filipa IV. stát také španělským králem. V listopadu roku 1659 došlo mezi francouzskou a španělskou stranou k definitivnímu uzavření míru, který byl nazván Pyrenejský. Příměří bylo dle dohody zpečetěno sňatkem mezi francouzským králem a španělskou infantkou.¹⁰⁷ Nároku na španělský trůn se však Ludvík XIV. musel společně se svou ženou Marií Terezou vzdát.¹⁰⁸

Ačkoliv se Španělsku podařilo dosáhnout uzavření míru s Francií, zaplatilo za to výrazným narušením vztahů s rakouskou větví Habsburků. Není divu. Chování španělského krále bylo zcela nepřipustné a urážlivé nejen vůči osobě Leopolda I.,¹⁰⁹ ale též vůči jeho zesnulému otci a celému rakouskému domu. Z dnešního pohledu lze jednání Filipa IV. považovat minimálně za velice nekorektní, jelikož porušil daný příslib. „Podvedený“ český, uherský král a římský císař Leopold I., si však zachoval dekorum. Filipovi IV. poblahopřál k mírové dohodě a k úspěšnému zakončení válečných útrap s Francií.¹¹⁰ Situace se postupně uklidnila a důsledky chování španělské strany se projeví až později. Roku 1660 se císař

¹⁰³ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Judith*, s. 101.

¹⁰⁴ A. F. PRIBRAM, *Franz Paul, Freiherr von Lisola 1613-1674. Und die Politik seiner Zeit*, Leipzig 1894, s. 331.

¹⁰⁵ W. L. BERNECKER – H. PIETSCHMANN, *Geschichte*, s. 138-139.

¹⁰⁶ A. MALCOLM, *Royal Favouritism*, s. 230.

¹⁰⁷ W. L. BERNECKER – H. PIETSCHMANN, *Geschichte*, s. 138.

¹⁰⁸ Rostislav SMÍŠEK, *Tajná smlouva mezi habsburskou monarchií a Francií o rozdělení dědictví po španělských Habsburcích*, in: V. Bůžek – R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 165.

¹⁰⁹ A. F. PRIBRAM, *Die Heirat*, s. 338.

¹¹⁰ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Judith*, s. 104.

rozhodl povolat zpět do Vídně svého zástupce v Madridu, hraběte Jana Maxmiliána z Lamberku.¹¹¹ Císař tak přerušil oficiální kontakty s madridským dvorem, a to až do roku 1663, kdy byl na uprázdněné místo císařského velvyslance jmenován hrabě František Eusebius z Pöttingu.¹¹² Leopold prožíval velice nepříjemné období. Nejenže došlo k urážce jeho vlastní osoby, ale též k narušení jeho výhledů na uzavření sňatku se španělskou infantkou.¹¹³ Předpokládám, že zrada jeho strýce Filipa IV., musela mít vliv i na pozdější španělsko-rakouské vztahy. Ani skutečnost, že zanedlouho došlo mezi oběma vládci k usmíření, nemohlo v myslí Leopolda I. vymazat tuto nepříjemnou zkušenost.

Poté, co Leopold dostal posláni svého rodu a došlo k jeho zvolení za císaře Svaté říše římské, vyvstala nová otázka: Kdo stane po boku jeho císařské milosti? V úvahu připadalo hned několik potencionálních nevěst. Patřily mezi ně dcera vévody Gastona Orleánského, či dcera vévody Františka Saského a v neposlední řadě také španělská infantka Markéta Tereza, druhorozená dcera Filipa IV. Poslední zmíněná byla dokonce samotným papežem považována za vůbec nejvhodnější možnou partii. Španělskému králi by navíc přišlo vhod, pokud by se císař rozhodl pro jeho druhorozenou dceru. O této možnosti začal španělský král pravděpodobně uvažovat hned po sňatku své první dcery s francouzským králem. Filip IV. si jistě uvědomoval, že uzavřením této sňatkové aliance by došlo k odčinění jeho dřívějšího chování a zlepšení tehdejších velmi „pošramocených vztahů“ s rakouskou větví Habsburků. Katolický král se rozhodl využít situace a prostřednictvím svého zástupce nechal tlumočit Leopoldovi I. své přání o uzavření sňatku mezi císařskou milostí a jeho druhorozenou dcerou. Zároveň se snažil císaře přesvědčit, že jediný důvod, proč svou prvorozenou dceru Marii Terezu dal francouzskému králi, byla snaha ukončit dlouholeté válečné období a zachovat si území Milána a Španělského Nizozemí. Vše tak činil z čiré snahy ukončit válečné útrapy své země.¹¹⁴ Císař Leopold I. zareagoval na nabídku svého strýce s velkým potěšením. Zároveň si byl vědom jisté hrozby, pokud by na nabídku španělského krále nepřistoupil. V případě, že by došlo k vymření španělské větve rodu Habsburků, nárok na španělský trůn by přešel na francouzského krále.¹¹⁵

V císařově myslí tak převážily všechny výhody sňatku nad předchozí španělskou zradou a rozhodl se odpovědět na královu nabídku kladně. Jeho souhlas následovalo pověření

¹¹¹ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Judith*, s. 104.

¹¹² P. MAREK– M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 189.

¹¹³ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Judith*, s. 101.

¹¹⁴ A. F. PRIBRAM, *Die Heirat*, s. 339.

¹¹⁵ R. SMÍŠEK, *Důvěra*, s. 52.

císařského velvyslance v Madridu, hraběte Jana Maxmiliána z Lamberku, aby začal projednávat podmínky uzavření sňatku s Markétou Terezou. Při těchto jednáních zastupoval stranu španělského krále převážně Luis de Haro.¹¹⁶ Během dohod se Leopold I. vyjádřil pro co nejrychlejší uzavření sňatku.¹¹⁷ Jako velký problém se však ukázal nízký věk infantky, které v té době nebylo ani deset let.¹¹⁸ Vzhledem k tomuto, nedošlo k určení přesného data zpečetění císařského svazku.¹¹⁹ Překážky odjezdu budoucí císařovny do Vídně stavěli také někteří politici na madridském dvoře. Především ti, kteří patřili k podporovatelům profrancouzské politiky.¹²⁰ Mezi lety 1661 až 1662 nedošlo v otázce připravovaného sňatku a cesty budoucí císařovny do střední Evropy k žádnému výraznějšímu pokroku.¹²¹ Horlivost, s jakou byl sňatek prvotně plánován, výrazně ustupovala. Zatímco roku 1660 měl císařský svazek v prostředí španělského dvora poměrně širokou podporu, již o dva roky později sympatie dvořanů vůči němu klesaly, mimo jiné v důsledku vzrůstajícího vlivu profrancouzské skupiny na madridském dvoře.¹²² Císař se všemožně snažil, především na popud svého okolí urgovat brzké uzavření sňatku. Leopoldovy obavy neplynuly přímo ze stagnace příprav, ale též ze situace, kdy by došlo ke smrti španělského krále Filipa IV. a následné převaze moci profrancouzské strany. Pokud by se tak stalo, její představitelé na madridském dvoře by se velmi pravděpodobně pokusili překazit sňatek mezi mladší sestrou francouzské královny Marie Terezy a císařem Svaté říše římské.¹²³ Z tohoto důvodu bylo nutné, aby nový císařský zástupce ve Španělsku, hrabě František

¹¹⁶ A. F. PRIBRAM, *Die Heirat*, s. 339 - 340.

Pozn. Don Luis Haro působil od čtyřicátých let až do počátku šedesátých let 17. století u španělského dvora nejprve jako jedna z osob pohybující se v blízkosti krále. Nakonec získal pozici valida, králova oblíbence, hlavního aktéra a zprostředkovatele politických jednání Španělska. Don Luis Haro údajně spolupracoval s králem ještě za působení svého předchůdce Olivarese. Postupně si získával důvěru krále a dalších dvořanů. Na počátku jeho působení u dvora ho ale nelze označovat za oblíbence v plném slova smyslu. Po smrti Olivarese roku 1645 se začal Don Luis Haro postupně situovat do pozice valida (později získal i příslušnou titulaturu). Obecně se oblíbenec prezentoval jako králův přítel a rádce. Především měl možnost rozhodovat o politických krocích Španělska jak na poli domácím, tak též zahraničním; A. MALCOLM, *Royal Favouritism*, s. 60-72.

¹¹⁷ A. F. PRIBRAM, *Die Heirat*, s. 341.

¹¹⁸ R. SMÍŠEK, *Důvěra*, s. 52.

¹¹⁹ A. F. PRIBRAM, *Die Heirat*, s. 341.

¹²⁰ R. SMÍŠEK, *Důvěra*, s. 52.

¹²¹ A. F. PRIBRAM, *Die Heirat*, s. 341.

¹²² R. SMÍŠEK, *Důvěra*, s. 52.

¹²³ A. F. PRIBRAM, *Die Heirat*, s. 341.

Eusebius z Pöttingu, co nejdříve dojednal podmínky sňatku císaře Leopolda I. se španělskou infantkou a připravil její následný odjezd do Vídně.¹²⁴

¹²⁴ P. MAREK– M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 199.

4. Pöttingova diplomatická činnost

Hrabě František Eusebius z Pöttingu vyrazil na tři měsíce trvající cestu dne 6. října 1662. Datum jeho příjezdu do Madridu však známo není. S jistotou víme pouze to, že kolem 3. ledna 1663 se již ve svém cíli nacházel. V Madridu měl hrabě obsadit několik let uprázdněné místo císařského velvyslance po hraběti Janu Maxmiliánovi z Lamberku. Ten ukončil svou misi ve Španělsku již v roce 1660. Po dobu nepřítomnosti císařova zástupce v Madridu (mezi lety 1660 až 1663) se této pozice dočasně ujal otec Johann Eberhard Nithard, původem rakouský zpovědník španělské královny, Marie Anny. Hraběti Františkovi Eusebiovi z Pöttingu se bezprostředně po příjezdu do hlavního města španělského království dostalo pocty, když mu byl udělen španělským králem Řád zlatého rouna.¹²⁵ Příslušnost k němu znamenala členství v elitní společnosti a řadu společenských výhod.¹²⁶ Císařským ambasadorům jej katolický král uděloval často s cílem zavázat si je.¹²⁷ Udělení toho Řádu však zároveň posilovalo prestiž císařských vyslanců a umožňovalo jim, aby na madridském dvoře snáze obhájili své významné postavení. Držba řetězu se zlatým beráncím rounem byla do velké míry pojistkou, která je měla chránit před ceremoniálními konflikty.¹²⁸

Po oficiálním uvedení do funkce na začátku března roku 1663¹²⁹ se hrabě František Eusebius z Pöttingu začal soustředit na plnění úkolů, kterými byl pověřen. O svých krocích pak pravidelně informoval nejen císaře, ale též knížete Ferdinanda z Ditrichštejna. První úkol jeho mise spočíval v uspořádání dohod ohledně císařského sňatku a odjezdu císařovny do Vídně. Druhý v získání finanční pomoci od španělského krále na válku s Osmany,¹³⁰ ačkoliv ještě nedávno platilo mezi nimi a císařem příměří vycházející ze Žitvatorocké mírové smlouvy uzavřené roku 1606.¹³¹ Bohužel s příchodem roku 1660 se Osmané zmocnili Velkého Varadína, pomyslné hranice mezi osmanským a křesťanským světem. Císař byl nucen opět mobilizovat veškeré dostupné síly a soustředit se na obranu země. Napjatá mezinárodní situace vygradovala roku 1663, když se osmanské straně podařilo dobýt Nové Zámky. Postupně

¹²⁵ Heslo *Pötting und Persing*, in: R. J. MERAVIGLIA– CRIVELI, *Der böhmische Adel*, [online], s. 157, <http://www.historie.hranet.cz/heraldika/pdf/meraviglia1886.pdf> (cit. 14. 11. 2020)

¹²⁶ Pavel MAREK, *Řád zlatého rouna a jiné rytířské řády*, in: V. Bůžek- R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 592.

¹²⁷ P. MAREK – M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 188.

¹²⁸ P. MAREK, *Řád*, s. 592.

¹²⁹ P. MAREK – M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s.189.

¹³⁰ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 40.

¹³¹ Václav BŮŽEK, *Bratrský spor v habsburské dynastii – stavovské konfederace a cesta k náboženské svobodě*, in: V. Bůžek– R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 103.

docházelo k osmanským nájezdům také na Moravu a do Dolních Uher.¹³² Mezi lety 1663-1664 císař Leopold I. důrazně apeloval na svého zástupce v Madridu, aby od španělského krále získal tolik potřebnou finanční pomoc na válku.¹³³ V jednom z dopisů mu císař napsal: „*Budete znovu turecký vpád vysoce prezentovat, denně, ... ano neustále. A opravdu se budete domáhat pomoci a asistence.*“¹³⁴ Finanční pomoci se císař nakonec dočkal nejen od španělské strany, ale podpořila ho také papežská kurie a říšská knížata. Do boje proti Osmanům se zapojily i vojenské jednotky saského kurfiřta, bavorského kurfiřta, bádenského markraběte, dále vojsko braniborsko-pruské, švábské, savojské, piemontské a paradoxně také vojsko obvyklého nepřítelů Ludvíka XIV.¹³⁵ V průběhu roku 1664 se do čela protiosmanského vojska postavil generál Raimondo Montecucoli.¹³⁶ K dočasnému ukončení bojů a uzavření vytouženého míru došlo ve Vasváru v říjnu roku 1664.¹³⁷ Radost z uklidnění situace na vojenském poli vyjádřil císař v dopise adresovaném do Madridu dne 1. října roku 1664. „*Jinak jsem velmi potěšen a činí mi radost vědět, že mírová smlouva s Turky skrz milostivého Boha byla zatím schválena. Ještě však schází ratifikace.*“¹³⁸ V souvislosti s osmanskou invazí do Evropy hrabě František

¹³² Miroslav ŽITNÝ, *Habsbursko-turecká válka*, in: V. Bůžek- R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 156 -157.

¹³³ A. F. PRIBRAM – M. L. von PRAGENAU, *Privatbriefe, I*, s. 15-73, Císař Leopold I. hraběti F. E. z Pöttingu

¹³⁴ „*Werdet jedoch de novo die türkisch Gefahr aufs höchst representiren, dann sie täglich, ja stündlich zunimmt, und auf wirkliche Hilfen und Assistenzen dringen.*“ Tamtéž, s. 15, císař Leopold I. F. E. z Pöttingu (Víděň, 30. května 1663).

¹³⁵ M. ŽITNÝ, *Habsbursko-turecká válka*, s. 157-158.

¹³⁶ Pozn. Raimundo Montecucoli, původem italský syn žoldnéře působícího v Uhrách za vlády Rudolfa II. Po smrti svého otce, byl předurčen pro duchovní dráhu, ale nakonec roku 1624 odešel do služeb císařského vojska. V armádě se setkal se Albrechtem z Valdštejna. Montecucoli je spojován s chebským spiknutím proti Valdštejnovi, ovšem jeho podíl na odstranění vrchního velitele nelze zcela určit. Pro dvorské vojenské kruhy se Montecucoli zviditelnil až „díky“ svému švédskému zajetí během třicetileté války. Další úspěchy následovaly v padesátých letech 17. století, kdy byl císařem pověřen několika aktivními diplomatickými poselstvy. Roku 1645 byl jmenován dvorským válečným radou. Během padesátých let si vytvářel stabilní postavení u císařského dvora. Byl oblíben pro svůj vytříbený kulturní rozhled. Ve dvorském prostředí našel i vhodnou budoucí partnerku. Za pomoci císařovny vdovy Eleonory Gonzagové se rozhodl ucházet o ruku hraběnky Markéty z Ditrichštejna. Na jaře roku 1665 došlo k stvrzení smlouvy oběma stranami. Uzavřením tohoto výhodného sňatku se Montecucoli zařadil do ditrichštejnské rodové frakce. Pro frakci byla sympatická především jeho velitelská pozice; Ivo CERMAN, *Raimundo Montecucoli a „válečná strana“ na dvoře Leopolda I.*, *Historie a vojenství*, roč. 51, 2002, s. 568-603, zde s. 574 -583.

¹³⁷ R. SMÍŠEK, *Leopold I. ve víru*, s. 150 - 151.

¹³⁸ „*Sonsten bin ich Gottlob wohl auf und thue Euch mit gnädigsten Consolation zu wissen, dass die Friedenstractaten mit den Türken durch die Gnad Gottes in so weit gebracht worden, dass es noch nur an der*

Eusebius z Pöttingu ve svých dopisech švagra informoval také o dramatické situaci během obléhání ostrova Candia.¹³⁹ Tento ostrov, jinak známý jako Kréta, byl mezi roky 1204-1669 zámořskou kolonií Benátské republiky.¹⁴⁰ V roce 1669 došlo k jeho dobytí Osmany.¹⁴¹

Další úkol nového císařského velvyslance v Madridu spočíval v dojednání a upřesnění podmínek sňatku císaře Leopolda I. a španělské infantky Markéty Terezy.¹⁴² O průběhu jednání bohužel v zasílaných dopisech z roku 1663 nenajdeme podrobnější zmínky. Částečně tento zdroj však mohou nahradit dopisy, které císař Leopold I. adresoval svému zástupci do Madridu. Tato edičně vydaná korespondence představuje bohatý zdroj instrukcí a informací ohledně uzavření svatební smlouvy mezi císařskou a španělskou stranou.¹⁴³ Z dopisů vyplývá, že hrabě František Eusebius z Pöttingu byl ve svém snažení poměrně brzy úspěšný. Již na počátku května roku 1663 se Leopold I. mohl těšit z veřejného oznámení svého sňatku s Markétou Terezou.¹⁴⁴ Dopisy, které hrabě adresoval knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna, přinášejí podrobnosti o dojednaném sňatku a přípravách na odjezd císařovny až od června roku 1665. Otázkou je, proč nebyly tyto informace součástí dopisů již před rokem 1665? Domnívám se, že důvodem byl utajený charakter jednotlivých jednání probíhajících mezi španělskou stranou a císařem Leopoldem I. Císařský ambasador jako jejich přímý účastník jistě nesměl interní informace sdělovat nikomu jinému než císaři. Tedy až do okamžiku, kdy byla celá záležitost oficiálně oznámena. Poté mohl začít svého švagra podrobněji zpravovat o přípravách na cestu budoucí císařovny do Vídně. Například v dopise ze dne 3. června roku 1665 líčí své úsilí u dvora s cílem dosáhnout brzkého odjezdu budoucí císařovny Markéty Terezy.¹⁴⁵ Původně byla cesta naplánována již na srpen roku 1665, odjezd se však zdržel. Dle pramenů se tak stalo

Ratification erwindet, so ich aber ständlich erwarte,“ A. F. PRIBRAM – M. L. von PRAGENAU, *Privatbriefe*, I, s. 73, Císař Leopold I. hraběti F. E. z Pöttingu (Vídeň, 1. října 1664).

¹³⁹ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 11. února 1669).

¹⁴⁰ Růžena DOSTÁLOVÁ, *Kulturní vývoj v období osmanské nadvlády*, in: Pavel Hradečný – Růžena Dostálová–Věra Hrochová a kol., *Dějiny Řecka*, Praha 1998, s. 249.

¹⁴¹ Christoph K. NEUMANN, *Raně moderní stát a jeho společnost (1596-1703)*, in: Klaus Kreiser – Christoph K. Neumann, *Dějiny Turecka*, Praha 2010, s.102.

¹⁴² Tamtéž, s. 199.

¹⁴³ A. F. PRIBRAM – M. L. von PRAGENAU, *Privatbriefe*, I-II, Císař Leopold I. hraběti F. E. z Pöttingu (Vídeň, 1662-1673).

¹⁴⁴ Tamtéž, I, s. 10-11, Císař Leopold I. hraběti F. E. z Pöttingu (Vídeň, 2. května 1663).

¹⁴⁵ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 3. června 1665).

v důsledku nedostatečné připravenosti ochrany Markéty Terezy pro průběh cesty z Iberského poloostrova do Vídně.¹⁴⁶ Ještě předtím bylo nutné jmenovat nejvyššího hofmistra císařovna dvora. Jeho volba probíhala přímo ve Vídni. Jako vhodná osoba pro tuto pozici byl vybrán zmiňovaný kníže Ferdinand z Ditrichštejna. Jednalo se o jeho velký kariérní úspěch, ke kterému mu nezapomněl poblahopřát ani jeho švagr. Učinil tak prostřednictvím jednoho z dopisů: „... k Vámi získanému vysokému úřadu Vám chci popřát klid a spokojenost. A vedle toho vás snažně prosím, abyste mě z Vaší přízně nadále nevylučoval.“¹⁴⁷

Na jaře roku 1666 byly přípravy na císařovnin odjezd z Madridu v plném proudu. Pokud jde o podíl hraběte Františka Eusebia z Pöttingu byl pravděpodobně zásadní pro stanovení termínu sňatku císaře Leopolda I. a infantky Markéty Terezy. Zásahu na uspíšení dohod měl též vyslanec František Pavel Lisola, kterého do Madridu za tímto účelem poslal sám císař ještě na konci roku 1664.¹⁴⁸ Snažení obou mužů přineslo své plody. Dne 25. dubna roku 1666 došlo v Madridu k oficiálnímu uzavření sňatku mezi infantkou Markétou Terezou a císařem Leopoldem I. Císaře na svatbě zastupoval markýz de Medina de las Torres.¹⁴⁹ Tento poradce španělského krále, celým jménem don Ramiro Felépez Núñez de Guzmán, se těšil na španělském dvoře velkému vlivu. Prosazoval vzájemnou spolupráci mezi oběma větvemi rodu Habsburků a byl to právě on, kdo podporoval během sňatkových dohod zájmy císaře Leopolda I. Usiloval též o znovuoobnovení silného pouta mezi rakouskými a španělskými Habsburky. Za svou loajalitu byl markýz de Medina Torres symbolicky odměněn, a to právě pozicí zástupce samotného císaře Leopold I. při svatební ceremonii s Markétou Terezou.¹⁵⁰

¹⁴⁶ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 15. srpna 1665).

¹⁴⁷ „Als thue mit Euerer fürstlichen Gnade ich mich hierob aus dem innersten meines Herzens erfreuen, und derselben nochmahls zu dem abhabenden hohen Ambte alle selbst verlangte zu Friedenheit und vollkommens contento anwunschen, und benebst inständig bitten noch aus der beharrlichen Hulde zu keiner Zeit auszuschließen...“ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. z Ditrichštejna (Madrid, 18. února 1666).

¹⁴⁸ A. F. PRIBRAM, *Franz*, s. 262.

¹⁴⁹ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 197, Zápis ze dne 25. dubna 1666.

¹⁵⁰ Pozn. Do dvorské politiky se dostal díky sňatku s dcerou valida Gaspara Guzmána Olivarese, Mariou. Právě Olivares přijal de Medinu za svého vlastního a zasvětil ho do španělské politiky. Od dvacátých let 17. století prakticky až do smrti krále Filipa IV. působil markýz de Medina jako blízký rádce Filipa IV. a velmi silně aspiroval na pozici králova valida. Poměrně zajímavé byly též jeho politické myšlenky. Snažil se docílit ekonomické stability země, a to prostřednictvím uzavírání příměří na mezinárodním poli. Markýz de Medina byl v jistém ohledu propagátorem politiky appeasementu; R. A. STRADLING, *A Spanish statesman of appeasement. Medina de Las Torres and spanish policy 1639-1670*, *The Historical Journal* 19, 1976, s. 1-31, zde s. 1-4, s. 17.

Po uzavření sňatku následoval odjezd mladé císařovny do její nové domoviny. O této cestě do Vídně se dovídáme zprostředkovaně z deníku císařského ambasadora. Dne 28. dubna roku 1666 si do svého deníku poznamenal, že se císařovna vydala se svým dvorem do hlavního města římsko – německé říše.¹⁵¹ Na italském území mezitím císařovnu očekával její nejvyšší hofmistr, tedy kníže Ferdinand z Ditrichštejna. Ten odcestoval do Itálie již na počátku roku 1666. Svědčí o tom dopis, který kníže adresoval španělskému velvyslanci v únoru zmiňovaného roku. Tehdy se již nacházel nedaleko Tridenta.¹⁵² Cílem jeho cesty však bylo Rovereto, kde se měl setkat s císařovnou a následně ji doprovodit do Vídně. Císařovna se svým hofštátem dorazila do Rovereta dne 17. října. Následně se její cesta ubírala přes Trident, Bolzano, Korutany a Štýrsko do Vídně, nově však již pod vedením nejvyššího hofmistra.¹⁵³ Ten díky své funkci mohl v dopisech do Madridu pravidelně informovat hraběte z Pöttingu o průběhu císařovny cesty. Dne 2. prosince 1666 adresoval císařský ambasador svému švagrovi dopis, ve kterém zdůraznil svou radost nad pozitivním pokračováním cesty a vyjádřil svou víru, že celá družina v čele s císařovnou a nejvyšším hofmistrem brzo dosáhnou svého cíle. Na závěr dopisu znovu poblahopřál hlavě rodu z Ditrichštejna k oficiálnímu zahájení významného dvorského úřadu – nejvyššího hofmistra císařovny.¹⁵⁴ „*Při této příležitosti, se znovu zcela váženě a z hloubi srdce těším z vašeho úspěchu a ať vám vykonávání vašeho vysokého úřadu přináší radost.*“¹⁵⁵ Z dopisu, který dne 25. listopadu 1666 adresoval císař Leopold I., svému zástupci v Madridu, se však dovídáme, že k příjezdu císařovny a k prvnímu setkání novomanželů mělo dojít ve Schottwien v Dolním Rakousku o den později, 26. listopadu. Oficiální vjezd a příslušné ceremonie u příležitosti příjezdu císařovny se měly pro vídeňské diváky uskutečnit až 5. prosince 1666.¹⁵⁶

¹⁵¹ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 199, Zápis ze dne 28. dubna 1666.

¹⁵² MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 18. února 1666).

¹⁵³ R. SMÍŠEK, *Důvěra*, s. 53–54.

¹⁵⁴ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 2. prosince 1666).

¹⁵⁵ „*Also thue mit Euerer fürstlichen Gnade ich mich abermals hierob ganzen gehosam und in dem innersten meines Herzens erfreue und zu Continirung der hohen sehnlichen Amte alle selbst verlangende Vergnügenheit wünsche...*“ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 2. prosince 1666).

¹⁵⁶ A. F. PRIBRAM – M. L. von PRAGENAU, *Privatbriefe*, I, s. 263, Císař Leopold I. hraběti F. E. z Pöttingu (Vídeň, 25. listopadu 1666).

V průběhu následujících let se objevovalo v několika ambasadorových dopisech jméno císařovny Markéty Terezy především v souvislosti s jejími zdravotními problémy. Ty byly převážně spojeny s jejími s častými porody a potraty. Nemožnost porodit zdravého chlapce trápila císařský pár až do počátku sedmdesátých let 17. století.¹⁵⁷ Na začátku jejich společného soužití přitom nic nenavědčovalo tomu, že by se měl císař Leopold I. obávat o zplazení pokračovatele svého rodu. Markéta Tereza mu zhruba rok po svatbě porodila dne 28. září 1667 syna Ferdinanda Václava.¹⁵⁸ Ještě čtrnáct dní předtím, se císař svému španělskému zástupci svěřil, že ve Vídni panují v souvislosti s blížícím se porodem jeho prvního potomka velké přípravy.¹⁵⁹ O narození chlapce se ambasador dozvěděl z císařova dopisu odeslaného ještě téhož dne, kdy Leopoldův potomek přišel na svět.¹⁶⁰ Bohužel novorozenec zemřel již o několik měsíců později, 13. ledna roku 1668. O svůj zármutek nad ztrátou syna se císař Leopold I. podělil se svým zástupcem ve Španělsku prostřednictvím dopisu ze dne 18. ledna 1668.¹⁶¹ Po úmrtí malého prince následoval prakticky až do smrti císařovny (roku 1673)¹⁶² koloběh těhotenství a potratů.¹⁶³

Na gynekologické problémy, kterými trpěla, jí byla v únoru roku 1669 aplikována léčebná kúra. O zdravotní rekonvalescenci císařovny po jednom z prodělaných potratů se dovídáme v dopise z 20. února roku 1669. V něm hrabě František Eusebius z Pöttingu vyjadřuje naději, že se jistě během příštího roku zadaří a Markéta Tereza přivede na svět rakouským

¹⁵⁷ R. SMÍŠEK, *Leopold I., Markéta Tereza Španělská a Ferdinand z Dietrichsteina. Návštěva císařské rodiny v Mikulově roku 1672 jako prostředek symbolické komunikace*, in: Václav Bůžek–Jaroslav Dibelka (edd.), *Člověk a sociální skupina ve společnosti raného novověku (Opera historica 12)*, České Budějovice 2007, s. 65-111, zde s. 77-78.

¹⁵⁸ Pozn. Zajímavé je, jak uvádějí ve své poznámce A. Pribram a M. L. von Pragenau, že často bylo jako datum narození císařského chlapce uváděno 16. září 1667. V císařském dopise je přesně zaznamenáno, že k narození syna došlo příhodně na den svatého Václava patrona pro Čechy. Obyvatelé českých zemí se tak prý musí jistě radovat.; A. F. PRIBRAM – M. L. von PRAGENAU, *Privatbriefe*, I, s. 322-324, Císař Leopold I. hraběti F. E. z Pöttingu (Víděň, 28. září 1667).

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 322-324, Císař Leopold I. hraběti F. E. z Pöttingu, (Víděň, 14. září 1667).

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 322-324, Císař Leopold I. hraběti F. E. z Pöttingu, (Víděň, 28. září 1667).

¹⁶¹ Tamtéž, s. 348, Císař Leopold I. hraběti F. E. z Pöttingu, (Víděň, 18. ledna 1668).

¹⁶² Heslo *Leopold*, in: *Ottův slovník naučný*, XV, s. 879.

¹⁶³ A. F. PRIBRAM – M. L. von PRAGENAU, *Privatbriefe*, I-II;

domem tolik žádaného následníka.¹⁶⁴ Důkazem, že se manželský pár snažil tento problém řešit také za pomoci odborníků, je nám Pöttingův dopis ze 4. března roku 1671. Dovídáme se, že se snažilo císařovně pomoci již několik léčitelů. Zároveň v tomto dopise hrabě z Pöttingu apeluje na švagra, aby byla řádně prověřena kvalifikace a zkušenosti lékařů, kteří mají přístup k císařovně. Vyjadřuje své obavy především z různých metod a praktik lékařů, které musí Markéta Tereza podstupovat. Podle něj mohou mít tyto postupy na její celkové zdraví neblahý dopad.¹⁶⁵

Na jaře roku 1671 probíhala u císařovny aplikace další léčebné kúry, v jejíž účinnost doufal i hrabě František Eusebius z Pöttingu. „*Těším se z přetrvávající naděje ohledně její milosti císařovny, tedy že nejmilostivější Bůh docílí jejího vysoce žádoucího a potřebného uzdravení a hodlá dobře ukončit císařovninu započatou kúru.*“¹⁶⁶ V červnu téhož roku se dovídáme o aplikaci pouštění žilou, které mělo Markétě Tereze přinést obnovu zdraví. Sám ambasador vyjádřil své přání, aby tato metoda přinesla tolik vytoužené ovoce.¹⁶⁷ Po absolvování léčebné kúry přišla již v září roku 1671 zpráva o císařovnině nové graviditě. Ve svém psaní velvyslanec poděkoval nejvyššímu hofmistrovi císařovny za sdělení této významné skutečnosti a formuloval své potěšení nad touto zprávou. Vyslovil též prosbu, aby její těhotenství dospělo do zdárného konce: „*A Bůh snad dá, že císařovninu těhotenství bude šťastně dále pokračovat a zdárného konce dojde.*“¹⁶⁸

Markéta Tereza porodila císaři v průběhu sedmiletého manželství celkem čtyři děti. Z toho tři zemřely ještě v dětském věku, mezi nimi i zmiňovaný Ferdinand Václav. Jediné z dětí, jež se dožilo dospělosti, byla dcera Marie Antonie.¹⁶⁹ O jejím narození se dovídáme z dopisu datovanému k 23. listopadu roku 1672. V něm císařský velvyslanec uvedl nejen svou gratulaci, ale neopomněl zmínit, že doufá v brzké narození mužského potomka císařského páru.

¹⁶⁴ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna, (Madrid, 20. února 1669).

¹⁶⁵ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 4. března 1671).

¹⁶⁶ „*Und erfreue mich zuvorderst mit der selben wegen Ihrer Majestät die Kaiserin continuirenden Hoffnung, der gnadenreiche Gott wollen zu seiner Zeit den so hochwünschten und nothwendigen Effekt erfolgen, und nicht wenig mit Ihrer Majestät. angefangene Kur glücklich und wohl außschlagen lassen.*“ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna, (Madrid, 15. dubna 1671).

¹⁶⁷ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna, (Madrid, 24. června 1671).

¹⁶⁸ „*Und will zu Gott hoffen, es werde Ihre Majestät der Kaiserin pre(g)nando seinen glücklichen Ausgang erreicht.*“ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 2. září 1671).

¹⁶⁹ R. SMÍŠEK, *Markéta*, s. 270.

„A k uzdravení jejího majestátu císařovny, jež přivedla na svět malou princeznu. Z toho se opravdu těším a prosím Boha, aby napřesrok následoval princ...“¹⁷⁰ Markéta Tereza bohužel již nestihla dát svému manželovi tolik vytouženého dědice. Zemřela v březnu roku 1673 ve věku jednadvaceti let.¹⁷¹ Zármutek nad smrtí císařovny sdílel hrabě František Eusebius z Pöttingu dne 12. dubna roku 1673. „Kvůli tomu [smrti císařovny, pozn. autorky] já pak Vaší milosti z hloubi mého srdce kondoluji a přeji si, aby se všemocný jeho císařský majestát navzdory tomu těšit a radovat se mohl.“¹⁷² V souvislosti se smrtí vyplynula na povrch také skutečnost, že císařovna byla v době svého skonu či krátce před ním pravděpodobně opět gravidní. Domnívám se tak, na základě ambasadorova dopisu z 29. března roku 1673. V něm napsal svému švagrovi: „To naše nejmilostivější paní s jejím těhotenstvím tak šťastně pokračuje, to je zaslouženě vysoce potěšující a necht' Všemohoucí šťastně ponechá ji v přízni.“¹⁷³ To však ještě nevěděl o smrti císařovny.

Po smrti Markéty Terezy následoval až překvapivě rychle císařův druhý sňatek. Za snahou Leopolda I. se znovu co nejrychleji oženit stála potřeba zplodit mužského potomka a pokračovatele rodu. Nový svazek tak představoval logický krok. Za svou druhou manželku si Leopold I. zvolil dvacetiletou Klaudii Felicitas Tyrolskou, která pocházela z tyrolské větve rodu Habsburků. Leopold I. se po smrti Klaudiina otce roku 1662 stal poručníkem jejím a také její sestry. Z této pozice měl mimo jiné na starosti hledání vhodného partnera pro obě dívky. Nakonec sám využil situace a rozhodl se učinit jednu ze svých svěřenek svou ženou. Sňatek proběhl na podzim roku 1673, jen půl roku po smrti císařovy první manželky.¹⁷⁴ Do funkce nejvyššího hofmistra nové císařovny byl opět zvolen kníže Ferdinand z Ditrichštejna. Radost

¹⁷⁰ „...und die glückliche Genesung Ihre Majestät die Kaiserin und eine junge Prinzessin mit gebracht...Weswegen ich mich erfreue und Gott bitte, dass ubers Jahr ein Prinz folget.“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 23. listopadu 1672).

¹⁷¹ R. SMÍŠEK, *Markéta*, s. 272.

¹⁷² „Weswegen ich dann Euerer fürstlichen Gnade aus dem innersten meines Herzens condoliere, und wünsche dass die Allmächtige Ihre Kaiserliche Majestät anderwärts trösten und wiederum erfreuen mögen.“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 12. dubna 1673).

¹⁷³ „Die unsere allergnädige Frau mit Ihrer pre(g)nado so glücklich continuirt, ist sich hierüber billig höchstens zu erfreuen und der Allmächtige um einen glücklichen Succes zu seiner Zeit, in günstig an zu wissen.“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 29. března 1673).

¹⁷⁴ R. SMÍŠEK, *Kludie Felicitas Tyrolská – druhá manželka Leopolda I.*, in: V. Bůžek – R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 273-274.

z jeho „staronového úřadu“ s ním sdílel i jeho švagr, a to prostřednictvím dopisu z 11. října roku 1673. Zde mu gratuloval k získání úřadu a popřál mu též pevné zdraví pro následující roky strávené ve funkci nejvyššího hofmistra. „*Pročež sám já pak k nové [pozici, pozn. autorky] gratulaci skládám a s tím opakuji vážená přání, aby vaše milost tuto získanou pozici s nepřetržitým zdravím a samotnou vysokou prosperitou a mírem nepřetržitě vykonávala a mnohých milostí dosáhla.*“¹⁷⁵ Bohužel ani druhá manželka neprodila svému manželovi mužského potomka. Páru se narodily během manželství dvě dcery, obě však zemřely záhy po svém příchodu na svět.¹⁷⁶

Císařský vyslanec v Madridu se však ve svých dopisech Ditrichštejnovi přirozeně věnoval především španělské královské rodině a politické situaci na tamním dvoře. V prvních dvou letech španělského pobytu císařský velvyslanec informoval ještě o zdravotním stavu krále Filipa IV., jenž v době jeho příjezdu do Madridu dosáhl věku 58 let. Jeho tehdejší zdravotní stav je možno charakterizovat jako proměnlivý. Soudím tak na základě Pöttingových dopisů. V březnu roku 1665 na sklonku svého života se král nacházel ve stavu churavosti. „*Jeho majestát král je v současné době opět zdravotně indisponován, doufám ovšem, že se jeho stavlepší.*“¹⁷⁷ Následně králův stav dosáhl jistého zlepšení, které přetrvalo i během léta roku 1665. Dokonce se v měsíci červnu osobně zúčastnil tradiční španělské koridy.¹⁷⁸ Bohužel jeho zdravotní stav se náhle rapidně zhoršil a 17. září roku 1665 skončil.¹⁷⁹

Bezprostředně po Filipově smrti vyvstala otázka, kdo usedne na královský trůn? Prvním v pořadí byl králův syn Karel, kterému v té době byly pouhé čtyři roky. V souvislosti s jeho špatným zdravotním stavem se objevily pochybnosti, zda dokáže v budoucnu vládnout.

¹⁷⁵ „*Weswegen des selben ich dann auf neuer Enhorabuena gebe, und wiederhal himit gehorsamer Anwünsche, dass Euere fürstliche Gnade diese so vornehme Posto mit beständiger guter Gesundheit und aller selbst hohe Prosperität und zu Friederheit, langwierig vorstehen und dabei den trauenen vielfältigen Gnaden erreichen mögen.*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 11. října 1673).

¹⁷⁶ R. SMÍŠEK, *Klaudie*, s. 274.

¹⁷⁷ „*Ihre Majesät der Khönig haben sich abermahls erzliche Tage unpasslich befunden, man hoffet aber dass es sich erstens besseren werde.*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 25. března 1665).

¹⁷⁸ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 3. června 1665).

¹⁷⁹ „*Unterdessen aber werden Euere Fürsliche Gnade den betrübtten Todfall Ihrer Khönigen Majestät (welche Ihre Kaiserliche Majestät ich durch einen exprehsen denselben Tag...berichtet) auch vernommen haben.*“ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 23. září 1665).

Karel II. již od raného dětství vykazoval známky churavosti a slabosti.¹⁸⁰ Za jeho nedostatečnou fyzickou a psychickou kondicí stála špatná genetická výbava, kterou negativně ovlivnily vzájemné příbuzenské svazky přechozích generací obou větví rodu Habsburků.¹⁸¹ Jelikož byl Karel v době smrti svého otce ještě dítě, bylo rozhodnuto, že po dobu jeho nezletilosti bude zastupován svou matkou regentkou Marií Annou Habsburskou. K samotnému ustanovení regentské vlády došlo poměrně záhy po smrti krále Filipa IV. Vyplývá to z dopisu, který hrabě František Eusebius z Pöttingu datoval ke dni 23. září roku 1665. „*Nejurozenější, její majestát královna se nyní nachází v pozici plnomocné vládkyně, která nechť s božskou pomocí šťastně obstarává a vládne této monarchii, též v souladu se zájmy habsburského rodu. V to vše my doufáme.*“¹⁸²

Královna regentka v čele Španělska setrvala celých deset let, avšak na správě státu se nepodílela sama. Velký vliv na chod země měl především její zpovědník jezuita Johann Eberhard Nithard.¹⁸³ Jeho moc od roku 1665 neustále sílila, dokonce byl povýšen na podzim roku 1666 na generálního inkvizitora.¹⁸⁴ Získat tuto funkci reálně znamenalo stát v čele inkviziční správy a předsedat pověřené radě, tzv. Consejo de la Inquisición. Ta spadala do systému centrální exekutivy země a její pravomoc mohl omezit pouze sám panovník. Pokud však byla jeho moc slabá, vlastnil generální inkvizitor široké kompetence, které se týkaly nejen oblasti boje církve proti kacířům, ale celé správy země.¹⁸⁵ Od roku 1666 mohl tohoto velkého vlivu využívat právě Johann Eberhard Nithard. Jeho přítomnost při rozhodování o důležitých záležitostech země se stávala více a více zásadní.¹⁸⁶

¹⁸⁰ W. L. BERNECKER – H. PIETSCHMANN, *Geschichte*, s. 140.

¹⁸¹ J. CHALUPA, *Dějiny*, s. 235-236.

¹⁸² „*Der Allerhöchste, stehen Ihre Majestät die Khönigin also numehro völligen Regirerin, mit seiner göttlichen Assistenz glücklich bei, damit diese Monarchia und das gesamte höchlöblichste Erzhaus darunter waltendem hohem Interesse garwohl werden möge, wir ins gesamt ein solches hoffen.*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 23. září 1665).

¹⁸³ Více k osobnosti Johanna Eberharda Nitharda např. Rafaella PILO, *The Imperial ambassador, the muncio and the favourite. The Count of Pötting, Vitaliano Visconti Borromeo and Juan Everardo Nithard at the time of the Spanish crisis (1668-1669)*, *Theatrum historiae* 23, 2019, s. 113-133; Miguel CORDÓBA SALMERÓN, *A Failed Politician, a Disputed Jesuit. Cardinal Johann Eberhard Nithard (1607-1681)*, in: Robert Aleksander Maryks, *Journal of Jesuit Studies* 7, 2020, s. 545-569.

¹⁸⁴ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 18. listopadu 1666).

¹⁸⁵ Jiří CHALUPA, *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*, Praha 2007, s. 60-63.

¹⁸⁶ W. L. BERNECKER – H. PIETSCHMANN, *Geschichte*, s. 140.

Ne všechny osoby pohybující se u dvora však souhlasily s mocenským vzestupem královnina zpovědníka. Mezi takové patřil především nemanželský syn zesnulého krále Filipa IV., Juan José de Austria. Tomu se podařilo prosadit nejen u dvora, ale především v královském vojsku. Nejprve se na počátku šedesátých let 17. století zapojil do bojů Španělska proti Portugalsku, když stanul v čele jednoho ze španělských vojenských oddílů. Tehdy se během bezmála dvacet let trvajících bojů Španělé snažili o znovupřipojení vzpurného Portugalska k Hispánské monarchii. Celé válečné období započalo roku 1640 portugalským převratem, kdy byl králem Portugalců jmenován vévoda Jan z Braganzy, později označován jako Jan IV. Portugalský.¹⁸⁷ Nejtěžší boje mezi oběma stranami však probíhaly až během šedesátých let. Vzhledem k celkové velikosti vojenských jednotek měl být úspěch Španělů zaručen, ovšem Portugalsko disponovalo cennou spojeneckou dohodou s Anglií. Díky tomu byli vojáci pro portugalskou stranu verbováni také z Anglie. Hlavní vojenské akce španělská strana započala v květnu roku 1662. V následujícím roce byla španělským plukům uštědřena zcela drtivá porážka, podobně tomu bylo i v roce 1664. Boje probíhaly až do roku 1668, kdy byli Španělé s konečnou platností donuceni uznat nezávislosti Portugalska.¹⁸⁸ Průběh jednání o konečné podobě budoucího míru mezi Španělskem a Portugalskem komentoval hrabě František Eusebius z Pöttingu takto: „*O jednání hraběte de Sandwick v Lisabonu nejsou aktuálně žádné zprávy, nicméně není pochyb, že on mír s sebou přinese.*“¹⁸⁹ O měsíc později, v březnu roku 1668, císařský ambasador informoval, že mír bude v dohledné době vyhlášen.¹⁹⁰ Fakticky k tomuto kroku došlo až v průběhu června roku 1668.¹⁹¹

Na porážku Španělska doplatil mimo jiné také nevlastní syn královny regentky, Juan José de Austria. Bylo mu nařízeno, aby v co nejbližší době opustil Madrid.¹⁹² Důvodem pravděpodobně nebyl jen „jeho“ neúspěch v boji, ale především jeho špatné vztahy s nevlastní matkou. Juan José de Austria v průběhu léta roku 1668 opravdu Madrid opustil, avšak již na počátku následujícího roku se vrátil. K tomuto rozhodnutí ho vedl především pro něj „špatný

¹⁸⁷ Jan KLÍMA, *Dějiny Portugalska*, Praha 1996, s. 86-87.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 91-93.

¹⁸⁹ „*Von des Conde Sandwick negotiation zu Lisboa hat man dato keine eigentliche Nachricht, unterdessen aber lebet man unzweifelbar zu versicht, dass er den Frieden von dennen mitbringen wird.*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 15. února 1668).

¹⁹⁰ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 9. března 1668).

¹⁹¹ J. CHALUPA, *Dějiny*, s. 234.

¹⁹² MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 27. června 1668).

politický směr“, kterým se Španělsko ubíralo pod vlivem královny a jejího zpovědníka Johanna Eberharda Nitharda.¹⁹³ Navíc se lze domnívat, že hodlal využít své veřejné pozice a získat podíl na správě Španělska. Na rozdíl od svého nemocného bratra Karla II. mohl své zemi nabídnout četné vojenské zkušenosti.

Ani po třech letech se zdravotní stav Karla nezlepšil, lidé ho nazývali „Očarovaným“ (el Hechizado). Z lékařského hlediska pravděpodobně nebyl vysloveně retardovaný, ovšem jeho intelektuální schopnosti se údajně omezovaly jen na čtení a psaní.¹⁹⁴ Vlivem mentálního a fyzického postižení trpěl Karel řadou zdravotních problémů. Dobrou kondici obvykle střídalo období nemoci.¹⁹⁵ Většina politiků, která měla možnost se s mladým králem setkat, tušila, že on nebude schopen samostatně vládnout. Toho si byl vědom také Karlův nevlastní bratr, Juan José de Austria, který se navíc obával o budoucnost Španělska. Nejvíce mu však vadil tehdejší vliv královnina zpovědníka. Na počátku roku 1669 se tak rozhodl postavit moci Johanna Eberharda Nitharda a mobilizoval proti královně opozici. S ozbrojeným oddílem se vydal z Katalánska směrem do Kastilie. Podrobnosti o jeho tažení zaznamenal císařský ambasador ve svém psaní z 20. února roku 1669. „*Pan don Juan se nyní s několika stovkami mužů svého oddílu přes zdejší království dále přesouvá. Kde se hodlá usadit a kdy, to není schopen nikdo zjistit. Z toho důvodu bylo vše ve velké míře pozastaveno a zajištěno všeobecnou ochranou.*“¹⁹⁶ Svou vojenskou akcí a politickou agitací dokázal nemanželský syn Filipa IV. zatlačit nevlastní matku do kouta a donutit ji, aby přistoupila na jeho mírovou podmínku spočívající ve vyloučení zpovědníka Nitharda od dvora.¹⁹⁷

Kromě svědectví o tehdejších tažení Juana Josého proti královně regentce jsem se též snažila zjistit, jaký postoj zaujímal hrabě František Eusebius z Pöttingu k jeho osobě, ale i k celé situaci. Zajímalo mě, zda podporoval jeho kroky či zůstával věrný královně regentce Marii Anně Habsburské. Ve svých dopisech určených švagrovi císařský ambasador nijak výrazněji nekomentoval její regentskou vládu. Pro soukromé úvahy mu sloužil především jeho osobní

¹⁹³ W. L. BERNECKER – H. PIETSCHMANN, *Geschichte*, s. 141.

¹⁹⁴ J. CHALUPA, *Dějiny*, s. 235.

¹⁹⁵ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (mezi lety 1665-1671).

¹⁹⁶ „*Herr Don Juan ist zwar unterwegs mit etlich hundred Mannen seines Comitats, im hisigen Königreich sich wiederum zu transferiren, wo er sich aber widersetzen möchte, kann die Zeit Niemand erfahren, daher dann alles in höchster Suspension und Bewahrung allerhand übel Auschläge begriffen ist.*“ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 20. února 1669).

¹⁹⁷ W. L. BERNECKER – H. PIETSCHMANN, *Geschichte*, s. 141.

deník. Na jeho stránkách se lze dočíst více k problematice boje mezi královnou regentkou a jejím nevlastním synem. Objevují se zde zmínky o pravidelných setkáních¹⁹⁸ a dlouhých hovorech hraběte Františka Eusebia z Pöttingu s generálním inkvizitorem Nithardem.¹⁹⁹ Z toho usuzují, že si velvyslanec dobře uvědomoval vliv Johanna Eberharda Nitharda na španělskou královnu a věnoval komunikaci s ním velký prostor. Zda ho opravdu považoval za váženou osobu či pouze využíval jeho vlivu ve svůj prospěch, to není z korespondence jasné. Na druhou stranu udržoval kontakt také s opozicí, tedy s Juanem José de Austria. Dne 12. července roku 1667 si poznamenal, že mluvil s generálním inkvizitorem, ale téhož dne byl navštíven nemanželským synem zesnulého krále Filipa IV.²⁰⁰ Za jakým účelem setkání proběhlo, není v deníku uvedeno. Možné je, že hrabě z Pöttingu hrál roli prostředníka při jednáních mezi Juanem José de Austria a generálním inkvizitorem. Důvodem však mohla být také prostá snaha Juana Josého získat podporu co největšího množství politicky vlivných osob na madridském dvoře, aby se následně mohl postavit své nevlastní matce.

Komunikace mezi hrabětem Františkem Eusebiem z Pöttingu a Juanem José de Austria probíhala i během následujícího období. Dne 13. srpna 1667 požádal nevlastní syn regentky Marie Anny císařského ambasadora o schůzku za účelem vzájemné blíže nespecifikované rozpravy. O dva dny později byl hrabě vyzván Juanovým tajemníkem, aby jeho pána osobně navštívil.²⁰¹ Mezi muži probíhala také zdvořilostní korespondence. Svědčí o tom deníkový záznam z 3. ledna roku 1668, ve kterém si hrabě poznamenal, že obdržel od Juana Josého přání k svátku tříkrálovému.²⁰² Dále od něj dostal psaní dne 26. února²⁰³ a 13. března téhož roku.²⁰⁴

Císařský velvyslanec se přirozeně velmi často setkával také s královnou, se kterou probíral aktuální záležitosti týkající se vzájemných vztahů mezi oběma větvemi rodu Habsburků.²⁰⁵ Dle mého názoru, až do podzimu roku 1668 se císařský velvyslanec nepřikláněl ani na stranu královny, ani na stranu jejího nevlastního syna Juana Josého de Austria. Byl spíše němým svědkem jejich soupeření. K zásadnímu zvratu v jeho postoji došlo až 23. října roku 1668, kdy se dozvěděl o útěku Juana Josého de Austria z Madridu. Před svým odchodem od

¹⁹⁸ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 292, s. 295, s. 362, Zápis z 6. dubna, 20. dubna 1667 a z 8. března 1668.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 298, s. 302, Zápis z 9. května a 27. května 1667.

²⁰⁰ „*Heme uisto noc el señor don Juan en secreto...*“ Tamtéž, s. 312, Zápis z 12. července 1667.

²⁰¹ Tamtéž, s. 319, Zápis z 13 a 15. srpna 1667.

²⁰² Tamtéž, s. 349, Zápis z 3. ledna 1668.

²⁰³ Tamtéž, s. 360, Zápis z 26. února 1668.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 364, Zápis z 13. března 1668.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 351, Zápis z 15. ledna 1668.

dvora měl Juan José údajně zanechat své nevlastní matce dopis, ve kterém požadoval odstoupení generálního inkvizitora a jeho vyhoštění. Císařský ambasador komentoval chování nemanželského syna Filipa IV. jako nestydaté a proradné.²⁰⁶ Na základě toho usuzuji, že jakékoliv kroky učiněné proti královské moci považoval hrabě František Eusebius z Pöttingu za nemyslitelné. Vždyť ani v dopisech určených knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna nikdy nesoudil kroky Marie Anny. Pouze o jejích rozhodnutích nezajímavě zpravoval svého švagra.

Téměř bezmezná úcta k vládci pramenila obecně z víry, že král vládne z vůle boží. Toto krédo se poprvé objevilo již v Novém zákoně, konkrétně v Listu Římanům sv. Pavla. Zde je veřejná moc interpretována takto: „*Každý ať se podřizuje vládní moci, neboť není moci, leč od Boha. Ty, které jsou, jsou zřízeny od Boha, takže ten, kdo se staví proti vládnoucí moci, vzpírá se Božímu řádu. Kdo se takto vzpírá, přivolává na sebe soud.*“²⁰⁷ Sám hrabě v září roku 1665 po zvolení královny regentky uvedl, že královna vládne „*s božskou pomocí*“.²⁰⁸ Vláda krále byla chápána jako věc určená boží prozřetelností až do počátku osvícenství. Již v průběhu 16. a 17. století však na toto téma probíhaly diskuse. Anglický filozof John Locke se ve svém díle *Dvě pojednání o vládě* pokusil rozbořit dosavadní pohled na krále jako osobu nadřazenou z boží vůle. Ve svém díle uvedl: „*... všichni jsou si rovni a nezávislí, nikdo nemá poškozovat druhého v jeho životě, zdraví, svobodě nebo majetku. Všichni lidé jsou zajisté dílem jednoho všemohoucího a nekonečně moudrého Tvůrce, všichni služebníky jednoho svrchovaného Pána... A protože jsme nadáni stejnými schopnostmi a všichni máme podíl v jednom společenství přírody, tedy nelze předpokládat žádné takové podřízení mezi námi.*“²⁰⁹

John Jocke stavěl své názory na myšlenku života lidí v přirozeném stavu, kde jsou si všichni rovni. Navíc představil koncepci vzniku státních útvarů na základě uzavření smlouvy mezi lidem a vládcem. Podle něj může být lidem smlouva vypovězena, a to tehdy, pokud by docházelo k jeho útisku ze strany vládce. Dle Johna Locka byla vládci moc postoupena nikoliv od Boha, ale z vůle samotného lidu, tedy z jeho svobodného rozhodnutí.²¹⁰ Své inovativní myšlenky John Locke vyjádřil již v devadesátých letech 17. století, avšak Evropa je přijímala

²⁰⁶ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 416, Zápis z 23. října 1668.

²⁰⁷ Nový zákon, Řím. 13, Vztah k veřejné moci, verš 1-2.

²⁰⁸ „*..., mit seiner Göttlichen Assistenz...*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 23. září 1665).

²⁰⁹ John LOCKE, *Druhé pojednání o vládě*, Praha 1992, s. 32.

²¹⁰ Tamtéž, s. 20, s. 23-24, s. 30-33.

postupně. Do té doby platil Nový zákon za nejvyšší autoritu. Domnívám se, že právě z tohoto důvodu zůstal císařský ambasador během otevřeného konfliktu mezi královnou regentkou a jejím nevlastním synem Juanem José de Austria na straně oficiální vládkyně, jež usedla na trůn z boží vůle.

V době vojenského tažení Juana Josého de Austria docházel císařský velvyslanec za královnou a rozmlouval s ní o hrozbě v podobě jejího nevlastního syna.²¹¹ O postupu Juanova vojska se dovídáme z dopisu datovanému k 20. únoru roku 1669. Podle všeho jeho jednotky dokázaly ochromit běžný chod země.²¹² Královnin strach z blížícího se střetu zaznamenal Pötting do svého deníku.²¹³ V této nelehké době vyjadřoval hrabě regentce podporu, a dokonce jí předal kopii dopisu, jež mu zaslal její nevlastní syn.²¹⁴ Juan José de Austria, však díky tlaku, který vynaložil proti své nevlastní matce, dosáhl svého stanoveného cíle. Generální inkvizitor Johann Eberhard Nithard byl vyhoštěn od dvora²¹⁵ a na jaře roku 1669 odešel do Říma.²¹⁶

I nadále však královna Marie Anna zastávala pozici regentky za Karla II. Ten se počátkem roku 1669 potýkal s blíže nespecifikovatelnými zdravotními problémy. Vyřešila je však péče a aplikovaná léčebná metoda zvaná pouštění žilou, o ní se blíže zmínil císařský velvyslanec v dopise z 20. února: „*Král si musel nechat pouštět žilou, aby zamezil případné nemoci. Čímž opravdu dosáhl jejího plného odvrácení a opět je u něj obnoveno dobré zdraví.*“²¹⁷ Co stálo za těmito zdravotními potížemi nelze blíže konkretizovat. Mohly to být jen krátkodobé nevolnosti. Spíše se však jednalo o projevy královy dlouhodobé fyzické a psychické nestability. Trpěl záchvaty neurózy a potýkal se s četnými fyziologickými problémy, jako byly např. trávicí potíže.²¹⁸ Bolesti se pravděpodobně projevovaly náhle, a to v podobě záchvatů.

²¹¹ M. NIETO NUÑO, *Diario*, II, s. 15, Zápis z 7. února 1669.

²¹² MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 20. února 1669).

²¹³ M. NIETO NUÑO, *Diario*, II, s. 20, Zápis z 23. února 1669.

²¹⁴ Tamtéž, s. 27, Zápis z 23. března 1669.

²¹⁵ W. L. BERNECKER – H. PIETSCHMANN, *Geschichte*, s. 141.

²¹⁶ M. CORDÓBA SALMERÓN, *A Failed Politician*, s. 555.

²¹⁷ „*Der Khönig... auch zu Verhütung einer formalen Krankheit en et Tutto die Aderöffnen lassen müssen wodurch sich dann die völlige Alteration verzogen und sich Majestät ein so vollkommentlich wiederum restituirt befinden.*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 20. února 1669).

²¹⁸ J. CHALUPA, *Dějiny*, s. 236.

Následně poměrně rychle ustupovaly. Svědčí o tom dopis z 30. září 1671. Dovídáme se, že král se před třemi dny nacházel v „rozrušeném stavu“, ale nyní je mu lépe.²¹⁹

Důkazem toho, že Karel II. nebyl schopen kromě složitějších logických pochodů, ani fyzicky náročnějších úkonů, je dopis z 13. května roku 1671. Ten zachycuje první zkušenost mladého krále s jízdou na koni. Následník absolvoval jízdu velmi malátný, ovšem potíže se snažil ze všech sil překonat. Nakonec bylo rozhodnuto, že lekce jezdeckví budou do budoucna pokračovat.²²⁰ Již v té době bylo možné z jeho zdravotního stavu předpokládat, že zřejmě nebude schopen zplodit pokračovatele rodu. Zmínky o zdraví krále obsažené v dopisech hraběte Františka Eusebia z Pöttingu²²¹ umožňovaly nejvyššímu hofmistrovi císařovny Markéty Terezy sledovat boj Habsburků o zachování rodu ve Španělsku. K uzavření smlouvy o španělské nástupnictví mezi oběma větvemi rodu došlo v devadesátých letech 17. století. Reálný boj o získání madridského trůnu mezi evropskými panovníky se pak naplno rozhořel až po smrti Karla II. roku 1700.²²²

²¹⁹ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 30. září 1671).

²²⁰ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 13. května 1671).

²²¹ Heslo *Brief*, in: Enzyklopädie der Neuzeit, II, Stuttgart 2005, s. 407- 410.

²²² J. CHALUPA, *Dějiny*, s. 253-254.

5. Pöttingův rodinný život a každodennost v Madridu

Díky dopisům hraběte z Pöttingu určeným knížeti z Ditrichštejna se dovídáme podrobnosti nejen o životě španělské královské rodiny a tamním politickém dění, ale především o činnosti samotného velvyslance v Madridu. Během jedenácti let, které zde strávil, zažil řadu důležitých událostí soukromého charakteru. Patrně ty nejvýznamnější spočívaly v narození jeho dětí. O několik let mladší manželka Marie Sofie porodila císařskému ambasadorovi celkem dvě děti, dceru Marii Anežku a syna Maxmiliána Adama.²²³ První přišla na svět poměrně krátce po příjezdu manželského páru do Madridu dcera. Dali jí jméno Marie Inéz (Anežka).²²⁴ Ačkoliv jsem zprávu o jejím narození přímo v archivních pramenech nenalezla, podařilo se mi přesné datum jejího narození určit na základě Pöttingova deníku. Marie Anežka přišla na svět dne 22. ledna roku 1663. O pět let později, dne 22. ledna roku 1668,²²⁵ si její otec učinil ve svém deníku krátkou poznámku „*Páté narozeniny Marie Ines*“.²²⁶ Ve svých dopisech švagrovi se o své malé dceři zmiňuje velmi často. Podle jeho slov, je to právě ona, kdo je pro něj a jeho manželku ve Španělsku jediným „*rozptýlením a útěchou*“.²²⁷ Císařský velvyslanec na základě dopisů i deníkových zápisů působí jako milující a obětavý otec. Viditelně do své dcery vkládal velké ambice. Dokonce zaslal švagrovi její portrét a vyjádřil svou naději, že dcera bude následovat jeho kroky a zasvětit svou budoucnost také službě Ditrichštejnům.²²⁸ Pöttingových záměrem tedy bylo posílit prostřednictvím zaslání portrétu klientské vazby se svým švagrem, a především představit svou dceru jako budoucí oddanou služebnici a klientku rodu z Ditrichštejna.²²⁹

Mimo jiné se zprávy věnující se Pöttingově dceři pravidelně týkaly také jejího zdravotního stavu. Roku 1666 Marie Anežka onemocněla neštovicemi. Její uzdravení považovali rodiče za velké požehnání, jednak šlo o velmi záložnou chorobu, která si v Evropě

²²³ P. MAREK– M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 201.

²²⁴ Jaroslava KAŠPAROVÁ, *Po stopách knižní sbírky Františka Eusebia hraběte z Pöttingu a Persingu (1626-1678)*, *Knihy a dějiny* 21, Praha 2014, s. 4-42, zde s. 8.

²²⁵ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 352, Zápis z 22. ledna 1668.

²²⁶ „*La iha Maria Ines cumple sus çinco años.*“ Tamtéž, s. 352, Zápis z 22. ledna 1668.

²²⁷ „*...weilen Maria Agnesl in diesem Land unserer vornehmsten Unterhaltung ist...*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 9. ledna 1669).

²²⁸ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 27. června 1668).

²²⁹ P. MAREK, *Ve službách*, s. 937-938.

17. století vyžádala velké množství životů,²³⁰ jednak Pöttingovi bránila ve vykonávání jeho povinností. V dopise z 18. října roku 1666 hrabě František Eusebius z Pöttingu sděluje, že se dcera uzdravila, ale vzhledem ke karanténě nemůže on sám docházet ke dvoru a tím pádem přinášet nově informace o tamním dění. „*Naše Marie Anežtička díky Bohu přečkala neštovice bez úhony. Nehledě na to, že stejně před skončením karantény nemohu ku dvoru docházet.*“²³¹

I během následujících let byla hraběcí dcera často nemocná, což velmi trápilo oba její rodiče. Se strachem o život své dcery se císařský ambasador většinou svěřoval právě svému švagrovi. Z jednotlivých listů směřujících do Vídně tak číší velké obavy o její budoucnost. „Mezi řádky“ pak hrabě z Pöttingu často prosil o vyslyšení, ale též o povzbuzení, že se zdravotní stav Marie Anežky zlepší. „*Já společně s mou ženou toto [špatný zdravotní stav dcery, pozn. autorky] sdílíme, protože kromě Marie Anežtičky v této zemi nemáme jiného rozptýlení a útěchy. Avšak nevíme, zda můžeme doufat v povznesení. To vše je podrobno boží vůli a trpělivosti.*“²³² Vzhledem k citově zabarveným výrazům a zdrobnělinám, kterými oslovoval svoji dceru, není pochyb, že k ní choval velmi hluboký vztah. Jeho příklad tak do velké míry popírá platnost tvrzení těch historiků, kteří se domnívali, že raně novověká společnost podobné pocity mezi dospělými a dětmi nezná.²³³

Roku 1669 se manželům z Pöttingu narodil syn, který dostal jméno Maxmilián Adam.²³⁴ Příchod chlapce byl přirozeně vítanou záležitostí. Mužský potomek byl vždy pokračovatelem rodu a nositelem rodového jména. Zplodit ho znamenalo pro šlechtice dostát své povinnosti vůči rodu, což přinášelo velkou úlevu a radost. Ani císař Leopold I. neopomněl hraběti poblahopřát k narození chlapce, a to v dopise z 30. ledna 1669: „*...těším se ze srdce s Vámi, že*

²³⁰ Milena LENDEROVÁ – Daniela TINKOVÁ, *Tělo bránění a ubráněné: neštovice a očkování*, in: Milena Lenderová – Daniela Tinková – Vladan Hanulík, *Tělo mezi medicínou a disciplínou. Proměny lékařského obrazu a ideálu lidského těla a tělesnosti v dlouhém 19. století*, Praha 2014, s. 266.

²³¹ „*Unsere Maria Agnesl hat Gottlab die Blattern ohne einige gehabte Gefahr numehro völlig überstanden, wessen aber Ungeachtet, kann ich gleichwohl vor Ausgang der Quarantena dem Hoff nicht frequentiren.*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 18. října 1666).

²³² „*Ich nebst meine Gemahlin aber seid herentgegen zu compatiren, weilen ausser Maria Agnesl, in diesem Land unserer vernebstnen Unterhaltung und Trost gar gefährlich darein oder liegt und nicht wissen ob wir derselben aufkommen zu hoffen, es muss aber alles der göttlichen Disposition mit Geduld unterwerfen werden.*“ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 9. ledna 1669).

²³³ Philippe ARIÈS, *L'Enfant et la vie familiale sous l'Ancien Régime*, Paris 1960.

²³⁴ P. MAREK – M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 201.

Vám Bůh dopřál syna.“²³⁵Kromě toho, že manželé měli dvě děti, domnívám se, že se jim v průběhu španělského pobytu narodil ještě jeden potomek. Usuzuji tak na základě jednoho z dopisů císaře Leopolda I., který byl adresován jeho zástupci ve Španělsku na konci roku 1667. V něm císař pogrataloval jemu a jeho ženě Marii Sofii k narození dcery. Císař uvedl: „*nemohu si zcela vzpomenout, zda jsem Vám k novorozené dceři pogrataloval. Jsem potěšen ze srdce, a ještě více bych byl, pokud by to byl chlapec. Tak doufejme, že v příštím roce i on bude následovat, za to se modlím.*“²³⁶ Dopis je datován k 31. prosinci roku 1667. Vzhledem k době, která byla třeba na doručení psaní z Madridu do Vídně, je patrné, že dítě mohlo spatřit světlo světa již o několik týdnů dříve. Pokud se manželům na konci roku 1667 opravdu narodila dcera, musela ovšem poměrně záhy zemřít, jelikož v následujících letech o ní nenajdeme žádné další zprávy, a to ani v Pöttingově osobním deníku.

Podobně jako císařský velvyslanec informoval knížete Ferdinanda z Ditrichštejna o svých ratolestech, tak tomu bylo i naopak. Vyplývá to z dopisu, který hrabě František Eusebius z Pöttingu zaslal svému švagrovi dne 29. srpna roku 1663. V něm se lze dočíst o nemoci a následné rekonvalescenci knížecího syna. „*Chtěl jste mě obeznámit o šťastném uzdravení vašeho malého hošíka. Velmi se z toho těším a má žena také... Oba si přejeme, aby Bůh všemohoucí tohoto milého hošíka k dosažení cti jeho, jeho knížecích rodičů a vlastního vysoce-urozeného knížecího rodu povznesl. Ať mnoho roků štěstí duše prožije...*“²³⁷ Domnívám se, že zmiňovaným chlapcem by mohl být syn knížete, Leopold Ignác, který spatřil světlo světa dne 18. srpna roku 1660. Jeho matkou byla první manželka knížete Ferdinanda

²³⁵ „...und erfreue mich schliesslichen mit Euch von Herzen, dass Euch Gott ein Sohn beschert hat. Wir werchseln Vor Jahr hattet Ihr eine Tochter und ich ein Sohn, hac vice vice versa.“ A. F. PRIBRAM – M. L. von PRAGENAU, *Privatbriefe*, II, s. 10, Císař Leopold I. hraběti F. E. z Pöttingu (Videň, 30. ledna 1669).

²³⁶ „Ich weiss nimer mich zu entsinnen, ob ich Euch zu Eurer neugeborenen Tochter gratuliert habe, thue es hiemit von Herzen, und noch leiber, wann es ein Sohn wär, so hoffentlich das folgende neue Jahr folgen werde, ita animiter precor.“ Titíž, *Privatbriefe*, I, s. 345, Císař Leopold I. hraběti F. E. z Pöttingu (Videň, 31. prosinec 1667).

²³⁷ „schreiben Sie mir die so glückliche Genesung den fürstlichen jungen Herrlein wie schliss machen wollen,“ ... „Also erfreue, nebst meiner Gemahlin mich von Herzen, und wünschen wir beide, dass Gott der allmächtige diesen lieben Herrlein zu Vermehrung seiner Göttlichen Erz zu sonderbare Trost seine fürstlichen Eltern wird dann zu sein, und seines selbst eigenes hochadeliche und fürstliche Geschlecht wird aufnehmen, aufwachsen, und viele und lange Jahr allenthabe Glück- Seelig erleben...“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 29. srpna 1663).

z Ditrichštejna Marie Anna, dcera knížete Jana z Eggenbergu.²³⁸ S jistotou to však nelze doložit, jelikož Marie Anna svému manželovi porodila celkem devatenáct dětí a poprvé otěhotněla poměrně záhy po uzavření sňatku, který proběhl roku 1656.²³⁹

Právě manželky obou šlechticů jsou v dopisech zmiňovány pouze okrajově. O manželce knížete Ferdinanda z Ditrichštejna se bohužel nic konkrétního nedovíáme. V případě manželky hraběte Františka Eusebia z Pöttingu prostřednictvím dopisů získáváme obraz Marie Sofie jako věrné přítelkyně a partnerky. Společně pak oba vystupují jako jeden celek, kdy téměř vždy hrabě reprezentuje také postoj své ženy.²⁴⁰ Jejím konkrétnějším názorům v dopisech nebyl dán prostor. Reálně však její role manželky ambasadora nebyla zanedbatelná. Na její politický potenciál již dříve poukázala historička Laura Oliván Santaliestra. Podle ní to byla právě manželka velvyslance, kdo měl otevřenější přístup ke španělské královně a jejímu hofštátu než samotný velvyslanec. Často docházela ke dvoru a mohla si získat královninu důvěru. Jistou měrou tak ovlivňovala královniny názory, čehož mohl využít ve prospěch své mise její manžel.²⁴¹ Z Pöttingových deníkových záznamů vyplývá, že hraběnka Marie Sofie pravidelně docházela za královnou regentkou Marií Annou ke dvoru.²⁴²

Obecně lze tvrdit, že na madridském dvoře panoval silný vliv žen, vždyť po smrti Filipa IV. vládla zemi královna Marie Anna. Význam si vydobily též řeholnice z kláštera Descalzas Reales.²⁴³ Mezi ty patřily mimo jiné šlechtičny ze španělské a rakouské větve rodu Habsburků. Díky tomu se toto místo stalo jedním z nejvýznamnějších politických center v zemi. Sám hrabě z Pöttingu a jeho manželka udržovali kontakt s jeho členkami. Především s těmi, které ovlivňovaly španělskou politiku a směřovaly ji ve prospěch rakouské větve rodu Habsburků.²⁴⁴ Jmenovitě mezi takové osobnosti patřila nemanželská dcera zesnulého císaře

²³⁸ Heslo *Dietrichstein*, in: J. H. ZEDLER, *Grosses völlständiges Universal* –

Lexicon, [online], s. 876, <https://www.zedler-lexikon.de/index.html?c=standardsuche&l=de> (cit. 12. 9. 2020)

²³⁸ Heslo *Dietrichstein, Fürsten von*, in: R. J. MERAVIGLIA– CRIVELI, *Der böhmische Adel*, [online], s. 191, <http://www.historie.hranet.cz/heraldika/pdf/meraviglia1886.pdf> (12. 9. 2020)

²³⁹ Petra VOKÁČOVÁ, *Příběhy o hrdé pokoře. Aristokracie českých zemí v době baroka*, Praha 2014, s. 343-344.

²⁴⁰ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 29. srpna 1663).

²⁴¹ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Judith*, s. 95-117.

²⁴² M. NIETO NUÑO, *Diario*, II, s. 24-25, Zápis z 10. března a 12. března 1669.

²⁴³ P. MAREK – M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 194.

²⁴⁴ Laura OLIVÁN SANTALIESTRA, *Mariana de Austria en la encrucijada política del siglo XVII*. Thesis Universidad complutense de Madrid. Facultad de geografía e historia, Madrid 2006, s. 198-199.

Rudolfa II., Anna Dorothea, jež se silnou měrou zasloužila o rozvoj kláštera v jedno z mocenských center španělské monarchie.²⁴⁵

V dopisech se dočítáme také o dalších příslušnících rodu Ditrichštejnů. Sdělení tohoto typu obsahoval dopis ze dne 10. března roku 1667. Z něj se dovídáme o smrti Marie Kláry, hraběnky z Trauttmansdorfu roz. z Ditrichštejna, sestry knížete Ferdinanda z Ditrichštejna. Marie Klára se jako příslušnice významného rodu provdala roku 1650 díky promyšlené sňatkové politice za Johanna Fridricha z Trauttmansdorfu. Její život však ukončila smrt ve věku jednačtyřiceti let.²⁴⁶ „*Reaguj na smutnou zprávu o úmrtí paní hraběnky z Trauttmansdorfu, vaší milostivé vysoce-urozené paní sestry. Chci Vám v rámci společného vysoce-urozeného přátelství vyjádřit upřímnou soustrast a přeji Vám opětovné nabytí radosti po těchto smutných chvílích.*“²⁴⁷ Během Pöttingovy španělské velvyslancecké mise došlo k úmrtí nejen hraběnky z Trauttmansdorfu, ale i hraběte Waltera Leslieho člena ditrichštejnské rodové frakce. Právě s ním udržoval hrabě z Pöttingu během pobytu ve Španělsku pravidelný písemný kontakt až do roku 1667. Obavy o zdraví hraběte Waltera Leslieho vyjádřil ambasador v dopise adresovaném švagrovi dne 10. března roku 1667. „*Mám starost o pana hraběte Leslieho, jelikož jsem od něj psaní jako obvykle neobdržel.*“²⁴⁸ Starost byla v tomto případě na místě. O měsíc později již vyjádřil smutek nad odchodem hraběte Waltera Leslieho, který zemřel dne 4. března roku 1667.²⁴⁹ Jeho osud byl velmi zajímavý. Tento původem skotský šlechtic opustil svou domovinu z důvodu svého katolického vyznání. Jeho život se následně odvíjel na evropské

²⁴⁵ Pavel MAREK, *Nemanželské děti Habsburků a jejich osudy*, in: V. Bůžek – R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 273-274.

²⁴⁶ Miroslav MAREK, *Genealogy. EU. (Rodokmen rodu z Ditrichštejna)*, [online], <http://genealogy.euweb.cz/dietrich/dietrich6.html#M> (cit. 20. 9. 2020)

²⁴⁷ „*Wie wolle selben ich nicht weniger wegen des dabei vernommenen traurigen Standes worain der erfolgte Todfall der Frauen Graffin von Trauttmansdorf, als Euerer fürstlichen hochgelobten Frau Schwester, dieselbe die ganze hochadeliche Freundschaft gesetzt hat, aus dem innersten meines Gemüt gehörsamben condolire und anderwertige viele fällige Ersetzung anwünsche.*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 10. března 1667)

²⁴⁸ „*Und den Herren Graffen Leslie bin ich überauss sorgfältig, weilen ich diese Ordinari keine Schreiben von Ihm empfangen.*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 10. března 1667).

²⁴⁹ A. SEDLÁČEK, *Hrady*, II, s. 154.

pevnině.²⁵⁰ Podařilo se mu prosadit v armádě Ferdinanda II., když se roku 1634 stal vrchním důstojníkem jeho vojska. Ve stejném roce se pak pravděpodobně podílel na neblaze známém chebském spiknutí proti Albrechtovi z Valdštejna.²⁵¹ Během vlády Ferdinanda III. dosáhl hrabě Walter Leslie na titul říšského knížete a následně zastával funkci generálního polního maršála a tajného rady.²⁵² Do ditrichštejnské rodové frakce se dostal díky sňatku se sestrou knížete Ferdinanda z Ditrichštejna, Annou Františkou. Sňatek proběhl dne 22. února roku 1647. Důkazem, že se tento šlechtic po svém příchodu na evropskou pevninu velmi dobře prosadil, jsou nejen získané politické funkce, ale též majetek, který vlastnil nejen v Čechách, ale i Štýrsku.²⁵³ Na sklonku života mu byl dokonce udělen Řád zlatého rouna.²⁵⁴ Radost z úspěchu svého patrona vylíčil hrabě František Eusebius z Pöttingu v červnu roku 1665. „*Ze srdce se těším spolu s panem hrabětem Lesliem, že získal svůj Řád a že mu k nemalé potěše bude sloužit.*“²⁵⁵ Bohužel se hrabě W. Leslie nemohl těšit ze svého úspěchu příliš dlouho. Smutek nad jeho smrtí vyjádřil císařský ambasador dne 7. dubna roku 1667. „*Jsem ze srdce zarmoucen ze smrti pana hraběte Leslieho. Nemohu říci jinak, než že já v něm po celou dobu poznával mého dobrého, čestného a skutečného přítele, též patrona jsem v něm nalézal.*“²⁵⁶

S případy úmrtí a nemocí, jako jsou ty výše uvedené, se novověký člověk setkával velmi často. Také proto pro něj měla smrt odlišný význam, než má dnes. V těžkých chvílích a v okamžiku smrti pomáhala lidem především víra. Obraceli se k Bohu, pokud je trápila nemoc

²⁵⁰ Heslo *Leslie*, in: J. H. ZEDLER, *Grosses vollständiges Universal – Lexicon*, [online], s. 481–482, <https://www.zedler-lexikon.de/index.html?c=blaettern&seitenzahl=258&bandnummer=17&view=100&l=de> (cit. 30. 9. 2020)

²⁵¹ J. HRBEK, *Albrecht z Valdštejna*, in: V. Bůžek – R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 335.

²⁵² Heslo *Leslie*, J. H. ZEDLER, *Grosses vollständiges Universal – Lexicon*, [online], s. 481–482, <https://www.zedler-lexikon.de/index.html?c=blaettern&seitenzahl=258&bandnummer=17&view=100&l=de> (cit. 30. 9. 2020)

²⁵³ P. MAŤA, *Svět*, s. 94.

²⁵⁴ Heslo *Leslie*, in: J. H. ZEDLER, *Grosses vollständiges Universal – Lexicon* [online], s. 481–482 <https://www.zedler-lexikon.de/index.html?c=blaettern&seitenzahl=258&bandnummer=17&view=100&l=de> (cit. 1. 10. 2020)

²⁵⁵ „*Mit Herrem Graffen Lelie erfreue ich mich vom Herzen, dass er seinen Toison empfangen so Ihm dann zu einer nicht geringen Consola(tion) gedeihen wird.*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 3. června 1665).

²⁵⁶ „*Der Todfall des Herren Graffen Leslie beteuere ich wohl von Herzen, und kann nicht anderst sagen als dass ich Ihn allerzeit für meinen guten aufrechten wahrhaften Freund und Patron erkenne, Ihm auch als befunden habe.*“ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 7. dubna 1667).

vlastní či někoho blízkého, prosili o pomoc. Součástí prosby za uzdravení byla nejen samotná modlitba, ale v období novověku se pro tyto účely hojně využívaly votivní předměty, jež mohly mít různorodou podobu. Jednalo se o předměty běžné potřeby, šperky či přímo věci pro tento účel zhotovené. Katolíci přinášeli votivní dary s sebou na poutní místa za účelem přimluvy či poděkování za zázrak světci či Panně Marii.²⁵⁷ Také z Pöttingových dopisů a deníku je patrná hluboká zbožnost. Hrabě a jeho manželka měli vztah k několika španělským klášterům. Jednalo se o již zmiňovaný v Descalzas Reales²⁵⁸ a především o klášter karmelitánek Santa Maria de Corpus Christi v Alcalá de Henares. Na vzniku druhého jmenovaného se výrazně podílela členka rodu Ditrichštejnů, Beatrix z Ditrichštejna, jejíž otec Adam působil ve Španělsku jako císařský ambasador. Od založení kláštera zde měli Ditrichštejnové patronátní právo.²⁵⁹ Právě z tohoto důvodu se manželé z Pöttingu v lednu roku 1669, po smrti svých dvou dětí, rozhodli uložit jejich těla k poslednímu odpočinku právě do zdejší krypty.²⁶⁰

Náboženská zanícenost císařského velvyslance se v jeho dopisech určených švagrovi projevovala často. V tom z 15. srpna roku 1665 zmínil tzv. *ex voto*, milost, kterou měl využít ve prospěch císaře Leopolda I.²⁶¹ Tato forma prosby o zázrak či poděkování se začala prosazovat na přelomu 16. a 17. století. Pověštinou měla podobu malovaného obrazu, jenž zobrazoval donátora a světce. Obraz byl umístěn přímo do svatyně patřící danému světci.²⁶² Vyjádřit vděk touto cestou mohl ambasador kromě výše uvedeného případu také v březnu roku 1671, poté co jeho manželka přežila onemocnění spalniček. O tom, že za uzdravení manželky vděčí Bohu, velvyslanec nepochyboval. Vyplývá to z dopisu ze 4. března roku 1671 určenému jeho švagrovi, ve kterém napsal: „*Moje manželka zcela šťastně přežila spalničky. Poznal jsem*

²⁵⁷ Tereza KOLMAČKOVÁ, *Votivní dary vybraných katolických poutních míst. Teoretická reflexe a analýza dochovaných příkladů*, Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. FF. Ústav filosofie a religionistiky, Praha 2018, s. 11.

²⁵⁸ P. MAREK – M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 194.

²⁵⁹ Bohumil BAŽURA, *Ditrichštejnové a Španělsko*, in: Ivo Barteček – Jaroslav Reska (edd.), *České země a Španělsko. Z dějin česko-španělských vztahů*. Sborník textů přednesených 5. října 1994 na odborném sympoziu konaném v rámci Dnů španělské kultury v Ostravě, Ostrava 1996, s. 41-58, zde s. 52-54.

²⁶⁰ P. MAREK – M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 193.

²⁶¹ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 15. srpna 1665).

²⁶² Philippe ARIÈS, *Dějiny smrti*, I, Praha 2000, s. 346-347.

*boží dobrotu a milost, za kterou budu věčně děkovat.*²⁶³ Podobně jako neštovice, taktéž spalničky představovaly v 17. století poměrně zásadní problém. Již během 17. století a v první polovině 18. století se však vytvářel stále dokonalejší systém karanténních opatření. Podobná opatření hrabě z Pöttingu zmínil v již avizovaném dopise z října roku 1666, kdy mu byl zamezen přístup ke královskému dvoru a došlo k omezení života v Madridu z důvodu šířících se neštovic.²⁶⁴

Běžný chod života v hlavním městě Španělska mohly narušit kromě nemocí a epidemií také další skutečnosti jako výkyvy počasí, neočekávané dění na královském dvoře, slavnosti církevního a dvorského charakteru. Obecně dopisy určené knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna přináší svědectví také o každodenním životě velvyslance. Z pochopitelných důvodů je v nich dáván velký prostor právě slavnostem. Během španělské mise se totiž hraběti častokrát naskytla možnost zúčastnit některé z nich. Pokud byly pořádány členy královské rodiny, povětšinou se odehrávaly za účasti velké skupiny „diváků“, obyvatel města, kteří zastávali jakousi symbolickou roli.²⁶⁵ Díky přítomnosti obecnstva mohli členové vládnoucích kruhů zdůraznit své právo na moc a jejich účast na veřejné slavnosti nepochybně znamenala posílení moci. Navíc spatřit na vlastní oči příslušníka královské rodiny představovalo pro obecnstvo silný emoční zážitek.²⁶⁶ Důkazem toho, že se španělský král účastnil veřejných akcí, je zpráva z počátku června roku 1665. Tehdy se Filip IV. objevil na veřejnosti u příležitosti pořádané koridy. Jednalo se o jedno z jeho posledních veřejných vystoupení, jelikož v září téhož roku zemřel.²⁶⁷ „Zdejší královská milost se díky Bohu nachází v dobrém stavu a včera se veřejně zúčastnila osmého dne Ochsenfestu.“²⁶⁸

Pro změnu slavnost, jež se týkala přímo královské rodiny, byla naplánována na říjen roku 1665. Jednalo se o oslavu konanou na počest nástupníka španělského trůnu prince Karla. O přípravách na tento den se císařský ambasador zmínil svému švagrovi v dopise z 9. září 1665.

²⁶³ „... meine Gemahlin, Gottlob, die Sarampiónen gar glücklich überstanden [hat]“... „ich dann für eine absonderliche Wohltat und Gnade Gottes erkenne, auch ewig danken werde“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 4. března 1671).

²⁶⁴ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 18. října 1666).

²⁶⁵ Jacques HEERS, *Svátky bláznů a karnevaly*, Praha 2006, s. 19.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 11.

²⁶⁷ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 136, Zápis ze 17. září 1665.

²⁶⁸ „Die hisige Khönigl Herrschaft befindet sich, Gottlob, bei guter Gesundheit, und haben gestern achten Tag den Ochsenfest öffentlich beigewohnt.“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 3. června 1665).

Dle plánu se oslav měla zúčastnit všechna města španělského království.²⁶⁹ Bohužel přípravy narušila závažná skutečnost. Dne 17. září došlo k úmrtí španělského krále Filipa IV.²⁷⁰ Ačkoliv jeho smrt zasáhla celé království, plánované holdování princů se nakonec opravdu uskutečnilo a to dne 8. října 1665. Průběh slavnosti hrabě velmi podrobně zaznamenal ve svém osobním deníku. Uvedl zde, že se jednalo o okázalou slavnost, které se zúčastnila noblesně oděná šlechta, ale též obyčejný lid. Průvod v čele s králem vyšel z rodového paláce a dále pokračoval na la Plaça Mayor, poté na la Plaça del Palácio, la Plaçuela de las Descalças, a nakonec na la Plaçuela de la Villa.²⁷¹

Běžný život v Madridu pravidelně zpestřovaly také svátky liturgického roku, které vytrhly člověka z jeho každodenních povinností. Průběh oslav ambasador taktéž neopomněl vyličit svému švagrovi. V březnu roku 1667 se zúčastnil oslav masopustu. Sám si je ale příliš neužíval. Důvod, proč mu všeobecné veselí nebylo příliš sympatické, spočíval ve skutečnosti, že: „*téměř po celé poslední tři dny nebylo k dostání žádné maso.*“²⁷² V červnu roku 1671 se ve svém dopise velvyslanec zmínil o církevní slavnosti v podobě blahověčení krále Ferdinanda Aragonského. Tento akt se dle jeho popisu uskutečnil „*s opravdovou španělskou pompou a velikostí*“.²⁷³ Hrabě František Eusebius z Pöttingu, jakožto císařský velvyslanec, nesměl chybět ani na dvorských slavnostech určených jen pro vybranou společnost. V prosinci roku 1670 se zúčastnil narozeninové oslavy samotné královny Marie Anny. Následně se svému švagrovi svěřil, že součástí oslav bylo baletní vystoupení, které měli hosté v čele s oslavenkyní možnost zhlédnout.²⁷⁴

O rok později v červnu roku 1671, byl svědkem méně radostné události, o které informoval svého patrona. Areál královského paláce v El Escorialu tehdy zasáhl požár, který naštěstí nezanechal žádné lidské oběti. Překvapivě však nedošlo ani k velkým hmotným ztrátám, alespoň tak to uvedl ve svém dopise určeném knížeti: „*Škoda na El Escorialu není*

²⁶⁹ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 9. září 1665).

²⁷⁰ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 23. září 1665).

²⁷¹ „*El primer tablado era a la Plaça Mayor, el segundo a la Plaça del Palácio, el tercero a la Plaçuela de las Descalças y el ultimo a la Plaçuela de la Villa.*“ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 141, Zápis z 8. října 1665.

²⁷² „*die letztere drei Tage fast ganzen, kein Fleisch zu bekommen gewesen.*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 6. března 1667).

²⁷³ „*mit einem wahrhaften spanischen Pompa und Grandeza*“ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 24. června 1671).

²⁷⁴ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 24. prosince 1670).

díky Bohu tak velká, ... dům Boží včetně jeho zdobení, též královské bydlení a pohřebiště a hodně dalších částí zůstalo neporušených.“²⁷⁵ Zda požár zavinil žhář, či vlny veder, nevedl. Avšak extrémní výkyvy počasí nejen během letních měsíců nebyly nic neobvyklého. V některých letech Pöttingova španělského pobytu dokonce počasí mnohdy narušilo běžný chod života v Madridu. V srpnu roku 1665 vlna veder ovlivnila vojenské tažení španělských jednotek operujících proti Portugalcům. Tehdy byly nuceny kvůli přílišnému horku svou činnost pozastavit.²⁷⁶ Je zřejmé, že šlechtic pobývajících většinu života ve Vídni si musel na prostředí subtropického pásu zvykat postupně. Důkazem, že ani po pěti letech si hrabě z Pöttingu na tamní podmínky nedokázal přivyknout je dopis z června roku 1668. V jeho obsahu si postěžoval na nesnesitelné teplo, které tehdy panovalo v Madridu.²⁷⁷

Naopak v březnu roku 1671 vlivem abnormální sychravosti docházelo ke zpoždování pravidelné pošty.²⁷⁸ To však mohlo nastat i z jiných důvodů. Například roku 1668 byl přepaden poštovního kurýr, v důsledku čehož se ztratilo psaní určené pro knížete Ferdinanda z Ditrichštejna. Svou lítost nad touto situací vyjádřil velvyslanec v Madridu takto: „*Dále mám ke sdělení, že 28. prosince byl odtud zaslán dopis k císařskému dvoru. Kurýr byl nicméně ve Francii nedaleko Lyonu zloději přepaden. Dopis obsahující úřední sdělení a pro vás určené přání k novému roku tak zmizely. Proto bych Vám znovu chtěl laskavě zopakovat, vše nejlepší do nového roku.*“²⁷⁹ Následujícího roku zaznamenal císařský velvyslanec případ, že došlo k přerušení poštovní spojení přes Paříž. Stalo se tak pravděpodobně v důsledku rozhodnutí regentky Marie Anny, a to kvůli špatným mezinárodním vztahům s Francií.²⁸⁰

²⁷⁵ „*Der Schade zu Escorial ist, Gottlob, gleichwohl nicht so gross, ... in dem gottes Haus sambt dessen reichen Ornat, wie auch die Königl. Wohnung und Begräbnis, und viele andere ganze geblieben.*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. Pötting knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 24. června 1671).

²⁷⁶ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 15. srpna 1665).

²⁷⁷ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 27. června 1668).

²⁷⁸ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 4. března 1671).

²⁷⁹ „*Und habe hierauf zu vermelden wie das der am 28. Decembris nächst hinnen, von mir zu der Kaiselichen Hoffstatt abgefertigte eigene Kurrir, unterwegs in Frankreich unweit von Lyon von den Räufern abgesetzt, Ihme, die von mir mitgebene despachos und Schreiben samentlich und also auch das jenige so an Euere Gnade gelaufet, und meine gehorsame Congratulation zu dem Neuen Jahr in sich begriffen abgenommen worden. Daher ich dann so thue meine treuherzige Neue Jahr himit in optima forma repetieren wollen.*“ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 15. února 1668).

²⁸⁰ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 4. února 1669).

Korespondenci z Madridu měl hrabě František Eusebius z Pöttingu možnost zasílat do Vídně hned několika způsoby. Jedním z nich bylo doručení pomocí kurýra. Ten obvykle putoval přímo na vídeňský dvůr, aby předal psaní císaři či nejvyššímu hofmistrovovi císařovny. Ve zcela urgentních situacích bylo možné využít expresního kurýra, jenž na cestu vyrazil ještě téhož dne. K jeho vyslání došlo například v den smrti Filipa IV, kdy bylo nutné o této skutečnosti obeznámit císaře Leopolda I. co nejdříve.²⁸¹ Některé kurýry, jichž hrabě pravidelně využíval, najdeme v dopisech uvedené jmenovitě. Tak jako tomu bylo v případně jakéhosi dona Francisca. Jeho úkolem bylo doručit poštu přes Tyrolsko.²⁸² Ovšem najímat si výhradně kurýry by bylo pro císařského ambasadora velmi neekonomické, proto často využíval běžnou poštu, a to hlavně přes Nizozemí. Nebylo výjimečné, že během krátké doby přišlo do Madridu hned několik knížecích psaní, ovšem doručených odlišnou cestou.²⁸³ Svědčí o tom jeden z dopisů: „*Dne 18. února jsem od příchozího zvláštního kurýra obdržel poštu, aby tři dny na to dorazila po deseti dnech cesty také obvyklá nizozemská. Od vaší milosti jsem získal čtyři vysoce cenná psaní z 18. prosince a 5., 15., a 29. ledna, za což vám poslušně skládám patřičné díky.*“²⁸⁴

Pokud se chtěl pisatel pojistit pro případ, že by se dopis dostal během doručování do nepovolaných rukou, mohl ho opatřit šifrou. Její použití navrhl svému patronovi i císařský ambasador v dopise z 27. ledna roku 1667.²⁸⁵ Zda tak učinil po předchozí negativní zkušenosti, není zatím zcela jasné. Pouze knížeti doporučil pravidelné využívání šifrovací tabulky a přislíbil její brzké zaslání. K jejímu odeslání, v podobě dodatku jednoho z dopisů, došlo dne 6. března

²⁸¹ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 23. září 1665).

²⁸² Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 20. února 1669).

²⁸³ Pozn. K historii poštovníctví více Miroslav Polišenský, *Poštovní spoje a poštovní stanice v českých zemích v letech 1526-1620*, Sborník Poštovního muzea 1982, Praha 1982, s. 113–134; či František Roubík v práci *K vývoji poštovníctví v Čechách v 16.-18. století*, Sborník Archivu ministerstva vnitra, sv. X, Praha 1937, s. 165-305;

²⁸⁴ „*Durch den am 18. Februar dahie angelangte extraordinari Kurrir, um den in drei Tagen darauf gesolgte, wie wohl ganzer 10 Tage solito langer unterwegs gebliebene Niederlandische Post, empfangen von Euerer Gnade ich die hochwertigen Befehlschreiben von 18. December, 5., 15., und 29. January, wofür himit gehorsamen Danks ablege.*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 5. března 1670).

²⁸⁵ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 27. ledna 1667).

téhož roku.²⁸⁶ Jak vyplývá z dopisů z pozdějších let, našlo „šifrování“ své upotřebení.²⁸⁷ Ačkoliv se v archivních fondech rodinného archivu Ditrichštejnů nenachází příslušná šifrovací tabulka, z kontextu dopisů vyplývá, že patrně sloužila k utajení jmen lidí, se kterými hrabě František Eusebius z Pöttingu v Madridu spolupracoval.²⁸⁸ Příkladem je dopis z 27. června roku 1668,²⁸⁹ v jehož obsahu pravděpodobně došlo k utajení zprávy týkající se schůzky císařského ambasadora s donem Pedrem Fernándezem del Campo. O setkání s ním se zmiňoval již dříve, a to ve svém osobním deníku. Zde také uvedl, že mu don Pedro nabídl spolupráci a pomoc jak pro jeho osobní záležitosti, tak pro věci týkající se knížete Ferdinanda z Ditrichštejna.²⁹⁰

²⁸⁶ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 6. března 1667).

²⁸⁷ Například v dopise z června roku 1668; Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 27. června 1668).

²⁸⁸ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 9. ledna 1669 a 4. března 1671).

²⁸⁹ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 27. června 1668).

²⁹⁰ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 141. Zápis z 5. června 1668.

6. František Eusebius z Pöttingu v klientské síti Ferdinanda z Ditrichštejna

Vzhledem k rodinným vazbám na Španělsko i vlastním politickým ambicím nepřekvapí, že kníže Ferdinand z Ditrichštejna udržoval pravidelný písemný kontakt s císařskými velvyslanci v Madridu. Pöttingova španělská mise tedy nebyla výjimkou. S vidinou informačního náskoku před ostatními vídeňskými dvořany kromě toho vedl od padesátých do devadesátých let 17. století korespondenci také s mnohými dalšími císařskými diplomaty²⁹¹ po celé Evropě.²⁹²

Během svého španělského pobytu udržoval hrabě František Eusebius z Pöttingu s knížetem Ferdinandem z Ditrichštejna pravidelnou korespondenci. Prostřednictvím ní posilovali vzájemné příbuzenské vztahy, ale především si sdělovali důležité informace soukromého a politického charakteru. Respekt a úcta k váženému švagrovi čiší z každého dopisu, který za jedenáct let španělského pobytu císařský ambasador nejvyššímu hofmistrovi císařovny zaslal. Činil tak mimo jiné prostřednictvím přísné formální normy tzv. „*Briefspiegel*“.²⁹³ Používání této zásady bylo vnímáno velmi dogmaticky a výše urozená osoba její uplatnění v dopise očekávala.²⁹⁴ Pro oslovení svého švagra používal hrabě později již ustálené oslovení zdvořilostní formy: „*Durchlauchtiger Hochgebohrener Fürst Gnädiger Herr*“.²⁹⁵ Pomocí něj vyjadřoval nejen svou úctu, ale zdůrazňoval též podřízenost adresátovi. Velmi často se v dopisech objevují také slovní obraty, kterými se pisatel situoval do role věrného sluhý knížete Ferdinanda z Ditrichštejna. Podobně na závěr každého dopisu, před svým

²⁹¹ Pozn. Kníže z Ditrichštejna udržoval korespondenci například s hrabětem Janem Maxmiliánem z Lambergu – MZA Brno, RA Ditrichštejnů, sig.13/b, inv. č. 27, Korespondence vyslance hr. Jana Maxmiliána Lamberga z Madridu s kn. Ferdinandem Ditrichštejnem, 1655-1660; či Ferdinandem Bonaventurou z Harrachu – MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 29, kart. 12, Korespondence vyslance v Madridu hr. Ferdinanda Bonaventury Harracha s kn. Ferdinandem Ditrichštejnem, 1673-1677; či Václavem Ferdinandem z Lobkovic – MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 705, Zprávy vyslance Václava Ferdinanda Lobkovice z Mnichova knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna o vnitřních bavorských a zahraničních záležitostech 1680-1681.

²⁹² Jiří KUBEŠ – Martin BAKEŠ, *Císařští diplomaté mezi cizinou a domovem*, in: J. Kubeš, V zastoupení, s. 150.

²⁹³ Heslo *der Brief*, in: *Enzyklopädie*, II, s. 407-410.

²⁹⁴ E. GOFFMAN, *Všichni hraje divadlo*, s. 25.

²⁹⁵ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11. Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 24. srpna 1663).

vlastnoručním podpisem, uvedl císařský velvyslanec pro označení své osoby slovo „*der Knecht*“, tedy pacholek.²⁹⁶

Z obsahového hlediska odkrývají jednotlivé dopisy také podstatu vztahu mezi císařským velvyslancem a jeho švagrem. Ačkoliv byli oba šlechtici příbuzensky spjati, lze jejich vztah charakterizovat především jako klientský. Konkrétně hrabě František Eusebius z Pöttingu zastával roli klienta knížete Ferdinanda z Ditrichštejna a kníže roli patrona. Podstata klientského vztahu byla čistě pragmatická, oběma stranám se mělo dostávat jistého zisku. Blíže se klientskými vztahy v diplomatickém prostředí zabývá historik Hillard von Thiessen. Podle jeho názoru klientelismus v období novověku fungoval na principu „*give and – take*“, tedy dávání a braní. Obě strany vždy přinášely do vztahu určitý kapitál, za což se jim na oplátku dostávalo odplaty.²⁹⁷ Konkrétně ambasador z pozice klienta dodával nejvyššímu hofmistrovi císařovny potřebné informace, pomáhal mu s péčí o rodovou komendu Cañaverál a získával pro něj ve Španělsku kontakty. Na oplátku mu byly postoupeny značné výhody v podobě přímluv u císařského dvora, nových vazeb na středoevropskou šlechtu či jiné pomoci. Na uvedené bázi fungovaly vazby mezi oběma muži minimálně do roku 1674.

Pokud se zaměřím na Pöttingovu roli klienta, hlavní náplň jeho práce spočívala v informování ohledně politické situace ve Španělsku a událostí na madridském dvoře. Obvykle tak o důležitých skutečnostech informoval nejprve císaře a následně také svého patrona. Pokud předpokládal, že byl kníže již o dané skutečnosti obeznámen, nezabíhal při jejím líčení do detailů. Příkladem je smrt španělského krále Filipa IV. v září roku 1665. Tehdy hrabě nechal vyslat expresního kurýra přímo k císaři a až o několik dní později o smutné zprávě obeznámil také svého patrona knížete Ferdinanda z Ditrichštejna. Zprávu v dopise interpretoval velmi stručně a následně se věnoval dalším záležitostem. „*Vaše milost bude zpravena o smutné zprávě o smrti jeho královské výsosti, o které jsem expresně informoval jeho císařský majestát ještě téhož dne.*“²⁹⁸ Nepochyboval tedy o tom, že byl kníže již informován, buď přímo císařem, nebo jinou osobou z prostředí vídeňského dvora. S ohledem na daný dopis také konstatuji, že se

²⁹⁶ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna mezi lety 1663-1674, příkladem dopis z 23. září 1665.

²⁹⁷ H. von THIESEN, *Switching roles*, s. 164-165.

²⁹⁸ „*Unterdessen aber werden Euere fürstliche Gnade den betrübtten Todfall Ihrer khönigl. Majestät., welchen Ihre Kay. Majestät ich durch expreshenen denselben Tag und auf eilfertigste berichtet/ auch vernommen haben.*“ MZA Brno, RA Ditrichštejna, inv. č. 28, kart. 11 Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 23. září 1665).

hrabě vždy primárně věnoval roli císařského ambasadora, až druhotně roli klienta knížete Ferdinanda z Ditrichštejna.

Ačkoliv byla služba císaři jednoznačně hlavní náplní jeho činnosti, soubor prostudovaných dopisů z let 1663 až 1674 ukazuje, jak velké úsilí ho stála role klienta. Již bylo zmíněno, že byl pověřen nejen informováním o daných událostech, ale získáváním kontaktů přímo ve Španělsku. Pozice císařského ambasadora byla k tomuto úkolu zcela příhodná. Hrabě František Eusebius z Pöttingu se pravidelně setkával s vlivnými osobnosti dvorského prostředí, ať už ze strany španělské šlechty nebo cizích diplomatů.²⁹⁹ Pravidelně se setkával s markýzem de Medina de las Torres. Svědčí o tom zápis z 11. června roku 1668, v němž si poznamenal jeho osobní návštěvu. Předpokládám však, že s markýzem jednal především v zájmu císaře, jelikož sympatie tohoto šlechtice k rakouským Habsburkům byly velmi známé.³⁰⁰ Poměrně frekventovaně docházel také do již zmiňovaného kláštera Descalzas Reales. Někdy tak činila pouze jeho manželka. Sám hrabě jej navštěvoval jistě proto, že se jednalo o významné politické centrum Španělska s napojením na rakouskou větev Habsburků. Z jeho deníku vyplývá, že se tam mimo jiné vydával za sestrou Annou Dorotheou de Austria,³⁰¹ jež byla dcerou císaře Rudolfa II. Obsah ani důvod jejich setkání však nejsou známé.³⁰²

Kromě výše uvedených kontaktů mohl hrabě František Eusebius z Pöttingu svému patronovi nabídnout širokou škálu informací týkajících se osobností madridského dvora. Dne 18. března roku 1671 zaslal zprávu o smrti vévody de Medinaceli, bývalého gubernátora Andalusie,³⁰³ jehož úřad později převzal jeho syn, vévoda de Alcalá.³⁰⁴ Na jaře téhož roku informoval o jmenování dona Miguela de Navarra do pozice vicekancléře Aragonie,³⁰⁵ v červenci pak o odchodu prezidenta italské Rady hraběte de Oropesa, po jehož smrti bylo nutné najít odpovídajícího nástupce.³⁰⁶ Téma, o kterém se obvykle nezmiňoval, představovaly

²⁹⁹ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 139, např. Zápisy z 6. ledna 1665, 1. října 1665, 26. června 1668 atd.

³⁰⁰ Tamtéž, I, s. 387, Zápis z 5. června roku 1668.

³⁰¹ Více o osobnosti Anny Dorothei de Austria studie Vanessy de Cruz Medina, *An Illegimate Habsburg. Sor Ana Dorotea de la Concepcion, Marquise of Austria*, in: *Early modern Habsburg women. Transnational Contexts, Cultural Conflicts, Dynastic Continuities*, London 2013, s. 97-117.

³⁰² M. NIETO NUÑO, *Diario*, I, s. 387, Zápis z 5. června roku 1668.

³⁰³ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 18. března 1671).

³⁰⁴ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 15. dubna 1671).

³⁰⁵ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 18. března 1671).

³⁰⁶ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 8. července 1671).

diplomatické mise ostatních velvyslanců. Výjimku jsem zaznamenala pouze v souvislosti s pobytem ruského ambasadora, jenž dorazil do Madridu v březnu roku 1668. Jeho příjezd vzbudil v Madridu velkou pozornost. Příčinnou bylo kulturně odlišné prostředí, ze kterého ruský ambasador pocházel. Sám hrabě František Eusebius z Pöttingu vyjádřil svou zvědavost a očekávání, jak bude ruská mise probíhat.³⁰⁷ Jednalo o se pravděpodobně o vůbec jednu z prvních vyslaneckých misí z Ruska na Pyrenejský poloostrov. Navíc je pravdou, že vzájemný diplomatický styk mezi kulturně odlišnými zeměmi mohl přinášet řadu překvapivých skutečností a nástrah ceremoniální povahy. Tehdejší zpráva ruského poselstva o průběhu jejich pobytu v Madridu barvitě líčila madridský život a odlišné kratochvíle španělského dvora. Obecně se car k navazování diplomatických vztahů s evropskými zeměmi uchýloval především s vidinou politického spojení. Rusko trápily na jihu země boje s Turky a obávalo se ztráty úrodné Ukrajiny. Jistotu car spatřoval v navázání vztahů a spolupráce s evropskými zeměmi, které měly přístup k moři. Obchodní význam měly pro Rusko diplomatické mise směřující do centrální Asie.³⁰⁸

Díky přehledu o aktuálním dění a kontaktech, které hrabě v Madridu udržoval, mohl pro svého patrona obstarávat potřebné informace a lobovat za jeho zájmy. Příkladem toho je také spojení, jež navázal v dubnu roku 1668 s hrabětem Alba de Liste. Tento kontakt se snažil získat jednoznačně v zájmu knížete Ferdinanda z Ditrichštejna, jemuž od jeho španělských patronů někdy zprostředkoval i dary. „*Přeposílám Vám od hraběte Alba de Liste zvláštní rostlinu. S vírou, že se k vaší milosti dobře dostane...*“³⁰⁹ Hrabě z Pöttingu považoval tento dar za projev důvtipu zmiňovaného Španěla a doporučil svému patronovi, aby zanechal hraběti Alba de Liste na oplátku alespoň děkovaný dopis. Jistě tak činil za účelem posílení vazeb mezi svým patronem a zmiňovaným šlechticem. Zároveň si byl vědom toho, že není vhodné, aby jeho patron zůstal někomu něco dlužen. Jak ve své práci uvádí Marcel Mauss: „*Neoplacený dar stále staví toho, kdo jej přijal do podřízeného postavení, zvláště když jej přijal, aniž pomyslel na*

³⁰⁷ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 9. března roku 1668).

³⁰⁸ Constantin DERJAVIN, *La primera Embajada rusa en España*, Boletín de la Real Academia de la Historia 96, Madrid 1930, s. 877-896, zde s. 877–882.

³⁰⁹ „*tue ich von dem Conde Alba de Liste den gar kuriosen Arborem überschicken, in Hoffnung dass derselbe Euerer fürstlichen Gnade mit allein recht zu kommen,*“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 9. dubna 1668).

protidar.³¹⁰ Císařský ambasador si jistě plánoval hraběte Alba de Liste zavázat, aby se na něj v případě potřeby mohl kdykoliv ve věci svého patrona obrátit.

Pokud se v celé záležitosti okolo hraběte Alba de Liste zaměříme na samotnou podobu daru, zjistíme, že je dokladem masivního šíření tehdy neznámých rostlin, živočichů, minerálů a kuriozit z Nového světa na evropský kontinent. Právě Španělsko v té době platilo za centrum znalostí o flóře a fauně amerického kontinentu, především pak přístav Sevilla, který byl jedinou legální branou do Nového světa. Většina cestovatelů a námořníků připlouvala z Ameriky právě sem. Předměty z ciziny sem přivezené vykupovali španělští učenci, kteří následným zasíláním semen rostlin, herbářů, vzorků kuriozit, či náčrtů šířili dále do Evropy znalosti o těchto nových druzích. S těmito předměty (především s rostlinami) dokonce fungoval od 16. století celý obchodní systém. Vlivem toho vznikala v Evropě řada soukromých sbírek, kabinetů a botanických zahrad. Za rozkvětem těchto předchůdců moderních muzejních institucí stála nejen lidská zvědavost a touha poznávat. Díky vlastnictví těchto neobvyklých předmětů z Nového světa demonstrovali mnozí svůj vliv a moc.³¹¹

Císařský ambasador získával také zprávy o aktuálním dění na americkém kontinentu. Ty následně postupoval svému patronovi. V dubnu roku 1667 byl kníže Ferdinand z Ditrichštejna informován o bezpečném příplutí královské flotily „*aus Indien*“, z města Veracruz zpět na pevninské Španělsko.³¹² V Novém světě fungovala hierarchicky daná španělská správa, která vznikla již během vlády Karla I. Španělské území na americkém kontinentu se dělilo do několika místokrálovství, kdy v čele každého z nich stál španělským králem vyslaný vysoce urozený šlechtic (místokrál). Ten měl krále zastupovat a hájit jeho zájmy. Přímo v Madridu pak pro správu těchto zaoceánských území fungovala Rada pro Indii, tedy Consejo de Indias, která měla na starosti administrativní záležitosti.³¹³ Spravovat državy na americkém kontinentě nebylo však pro Španěly vždy snadné. Příkladem je dopis z 8. července roku 1671. V něm se dovídáme o šťastném nalezení do té doby pohřešovaných osmi lodí ztracených nedaleko města Panamy. Z uvedeného vyplývá, že hrabě z Pöttingu

³¹⁰ Marcel MAUSS, *Esej o daru, podobě a důvodech směny v archaických společnostech*, Praha 1999, s. 133.

³¹¹ Jana ČERNÁ, *Alter item Salomon. Filip II., novověká centra vědění a poznávání Nového světa*. in: Jana ČERNÁ a kol., *Španělsko a Nový svět v době vlády Habsburků*, Plzeň 2011, s. 77-102, zde s. 80-88.

³¹² MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 7. dubna 1667).

³¹³ J. CHALUPA, *Dějiny*, s. 200.

ve Španělsku fungoval pro vídeňský dvůr jako zprostředkovatel informací o dění ve španělských državách na americkém kontinentu.³¹⁴

Pöttingova klientská role spočívala kromě povinnosti informovat a získávat užitečné kontakty, také ve správě ditrichštejské rodové komedy Cañaverál nacházející se v Andalusii. Prostřednictvím její držby udržovala moravská větev rodu Ditrichštejnů od poloviny 16. století vazby na Pyrenejský poloostrov. Jejich základy položil vážený člen rodu – někdejší císařský vyslanec ve Španělsku Adam z Ditrichštejna. Ten se oženil se španělskou šlechtičnou a zároveň si dokázal získat přízeň španělského krále Filipa II. Králova důvěra mu vynesla přijetí do calatravského řádu a propůjčení zmiňované komedy Cañaverál.³¹⁵

Od středověku fungovaly ve Španělsku tři hlavní vojensko – církevní řády: Santiago, Alcántara a Calatrava. Přesněji vznikly na pokyn kastilského vládce v průběhu 12. století. Původní poslání řádů spočívalo ve službě Bohu a v šíření myšlenek katolické víry. Pokud se chtěl šlechtic stát členem jednoho z nich, musel doložit ušlechtilost svého rodu, čistotu krve a hlubokou oddanost katolické víře.³¹⁶ Pro mnohé řádové rytíře se ale příslušnost k nim stávala spíše záležitostí prestiže. Pravděpodobně stejně tomu bylo také u Adama z Ditrichštejna. Dříve než do řádu vstoupil, musel splnit stanovené podmínky. Nejprve bylo nutné podat formální žádost pro vstup, kterou svým souhlasem musel opatřit samotný španělský král. Po udělení královského souhlasu došlo ke slavnostnímu pasování daného šlechtice. Během ceremonie mu byl předán také hábit a insignie příslušného řádu. Následně musel absolvovat šestiměsíční pobyt na příslušných galériích a tříměsíční pobyt v řádovém klášteře. Pokud se mu podařilo všechny výše uvedené podmínky splnit, mohl složit závěrečný řádový slib. V některých případech španělský král prominul žadateli některou z uvedených povinností. Stalo se to právě v případě Adama z Ditrichštejna, když mu byla odpuštěna cesta do kláštera v Calatravě a umožněno převzít řádové insignie přímo v Madridu. K tomuto aktu došlo dne 3. května roku 1568. O rok později pak Adam složil řádový slib.³¹⁷

³¹⁴ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 8. července 1671).

³¹⁵ Bohumil BAĎURA, *Hospodářské zájmy Ditrichštejnů ve Španělsku v 16.-18. Století*, Jižní Morava. Vlastivědný sborník 46, Mikulov 2010, s. 41-58, zde s. 55-58.

³¹⁶ Tomáš ČERNUŠÁK – Pavel MAREK, *Gesandte und Klienten. Päpstliche und spanische Diplomaten Im Umfeld von Kaiser Rudolf II.*, Berlin – Boston 2020, s. 231-232.

³¹⁷ B. BAĎURA, *Hospodářské zájmy*, s. 55-58.

Jako jeden z mála cizích šlechticů se Adam z Ditrichštejna dočkal též udělené komendy, což byla finančně velmi výhodná a prestižní záležitost. Získal jednak komendu hlavní (encomienda mayor) Alcañiz a dále dvě vedlejší komendy Calanda a Foz Calanda. Držba těchto komend měla v rodě z Ditrichštejna pokračovat i po smrti Adama, avšak již za jeho syna Maxmiliána I. došlo k určitým změnám. Maxmilián I. získal od španělského krále novou komendu Moratalaz nedaleko Granady, jež byla následně vyměněna za komendu Cañaverál. Mimo jiné hrabě Maxmilián I. pravděpodobně svou komendu nikdy osobně nenavštívil. Na rozdíl od dalších generací rodových komturů, tedy oficiálních držitelů komend, však alespoň během svého života pobýval ve Španělsku. Správa svěřených území neprobíhala přímo z rukou komtura, ale prostřednictvím jím pověřené osoby pobývající přímo ve Španělsku. Veškeré záležitosti měl tedy na starosti určený agent a správce v jedné osobě, který byl v kontaktu s oficiálním komturem a snažil se činit vše v jeho nejlepším zájmu. Jeho úkol spočíval v neustálém zpravování o aktualitách ve spojitosti s komendou a její finanční situací.³¹⁸

Ve třicátých letech 17. století hrabě Maxmilián II. z Ditrichštejna usiloval také o udělení Řádu zlatého rouna. Jeho úsilí přineslo ovoce roku 1634, kdy mu toto nejvyšší habsburské vyznamenání udělil král Filip II. Bohužel byla držba řádových komend neslučitelná s držbou rouna, proto se Maxmilián II. všemožně snažil o převedení držby španělské komendy na svého potomka. Nejprve uvažoval o synovi Ferdinandovi (kníže Ferdinand Josef z Ditrichštejna), kterému byl přislíben vstup do řádu i přes jeho neplnoletost. Nakonec však kníže Maxmilián II. změnil názor a začal prosazovat převedení komendy Cañaverál na svého druhého syna Maxmiliána III. Jednání byl pověřen správce komendy a ditrichštejnský agent, Juan Vázquez de Prado. Ten se snažil všemožně dosáhnout toho, aby hrabě Maxmilián III. získal veškerá práva k držbě rodové komendy. Nakonec se mu podařilo cíle dosáhnout. Dne 3. března roku 1649 byl hrabě Maxmilián III. z Ditrichštejna ve Vídni pasován na rytíře. Jako nový držitel plánoval komendu využít za účelem pasivního zisku.³¹⁹

Od roku 1656 vykonával funkci agenta nový člověk, Miguel García Romero. Nejprve obdržel od hraběte Maxmiliána III. zplnomocnění, které měl využívat při správě finančních záležitostí komendy a také za účelem nalezení vhodného nájemce. Bohužel během jeho správcovství nastaly nepříjemnosti spočívající ve skutečnosti, že hrabě Maxmilián III. nesplnil všechny nutné podmínky pro oficiální přiznání držby komendy. Doposud mu k úplnosti

³¹⁸ B. BAĎURA, *Hospodářské zájmy*, s. 55-58.

³¹⁹ Tamtéž, s. 55-75.

scházelo složení řádového slibu, a ještě několik formalit. Agent García Romero byl pověřen jednáním o těchto chybějících podmínkách, aby se Maxmilián III. mohl stát plnoprávným komturem a směl užívat veškerých plodů plynoucích z komendy. Po řadě vyjednávání se Romerovi podařilo dne 27. května roku 1657 získat souhlas španělského krále s předáním insignií a hávu. K tomuto aktu nedošlo přímo ve Španělsku, ale zprostředkovaně ve Vídni. Dokonce byl Maxmiliánovi III. odpuštěn pobyt na galéře a v klášteře.³²⁰

Oficiálně se mohl Maxmilián III. nazývat komturem s právem držby a užívání komendy od dubna roku 1659. Z pozice rodového držitele se měl snažit o hospodářský rozvoj a prosperitu všech svých statků. Kníže Ferdinand, jeho bratr, se však okolo roku 1665 začal obávat bratrových úmyslů se svěřeným územím. Z toho důvodu byl hrabě František Eusebius z Pöttingu požádán, aby zjistil, jaké jsou možnosti převedení komendy na Ferdinandova syna a vyplacení bratra Maxmiliána III.³²¹ Bližší informace ohledně této záležitosti ale nejsou v korespondenci zaznamenány. V prostudovaných dopisech se objevují pouze zmínky o správních a administrativních záležitostech týkajících se vlastní komendy Cañaverál.³²² Například dne 5. března roku 1670 hrabě z Pöttingu napsal: „*Co se týká pana Maxe a zdejší encomiendy, tak jsem ho informoval, ovšem nevím, jak dlouho na tom bude trvat*“.³²³ S jistotou však víme, že vztahy mezi oběma bratry, knížetem Ferdinandem a hrabětem Maxmiliánem III., nebyly v době Pöttingovy mise zcela ideální. Příčina tkvěla především v Maxmiliánově bohémském stylu života. Mladík nebral své závazky vůči bratrovi a svému rodu příliš vážně. Jeho výstřelky většinou musel řešit právě jeho starší bratr. Situaci nezlepšil ani fakt, že se roku 1663 oženil proti vůli svého bratra s Marií Justýnou ze Schwarzenberku. Není tedy divu, že komunikace mezi oběma bratry ve druhé polovině šedesátých let stagnovala.³²⁴ Na základě svého pověření začal hrabě František Eusebius z Pöttingu na počátku sedmdesátých let komunikovat jednak s Maxmiliánem III., ale též s ditrichštejským agentem, Miguelem

³²⁰ B. BAĎURA, *Hospodářské zájmy*, s. 55-75.

³²¹ Tamtéž, s. 55-75.

³²² Pozn. Ačkoliv jsem konkrétní název spravovaného území v korespondenci nenalezla, předpokládám, s ohledem na Baďurovu studii v časopise Jižní Morava, že se informace týkají komendy Cañaverál.

³²³ „*Was des Herren Graffen Maxen alhisige Encomienda anbelangt, habe ich denselben bereits zu unterschiedlich machen aus, nicht wissend wie lang er sich etwa annoch dahie verhalten möchte*.“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 5. března 1670).

³²⁴ Iveta ŠEJNOVÁ, *Ve stínu staršího bratra. Hrabě Maxmilián z Ditrichštejna (1638-1692) ve světle korespondence se svým bratrem knížetem Ferdinandem v 50. a 60. letech 17. století*, Bakalářská práce, Ústav historických věd Univerzity Pardubice, Pardubice 2012, s. 27.

Garcíou Romerem. Ten v té době působil jako oficiální správce komendy s právem užívat veškerých jejích plodů. Jeho povinností bylo pouze každý rok zaslat hraběti Maxmiliánovi III. 8000 reálů v den sv. Jana a v prosinci další 4000 reálů (Reales de plata).³²⁵

V září roku 1670 nastaly ve věci správcovství komendy jisté problémy, které byl císařský ambasador nucen řešit. Konkrétně se na něj v té době obrátil Miguel Romero a žádal ho, aby správou rodové ditrichštejské komendy pověřil jinou osobu. Svůj krok obhajoval velkou zaneprázdněností a správním pověřením také jiných komend.³²⁶ S celou záležitostí se císařský ambasador přirozeně rozhodl svěřit hraběti Maxmiliánovi III. Zároveň mu předložil podmínku, za které správce hodlá i nadále zůstat ve své dosavadní pozici. Ta spočívala v rozšíření Romerových kompetencí pro správu komendy za účelem finančních operací a zajišťování prodeje výnosů. Císařský ambasador věřil v kvality Romera a snažil se o nich přesvědčit také Maxmiliána III. Zároveň chtěl docílit, aby hrabě Maxmilián III. z Ditrichštejna přistoupil na Romerovy podmínky. *„A když tuto administrativu jiný by dostat měl, tak zůstane tak jako tak u neúspěchu. A ani Romero ani jiní z těchto lidí jiný jazyk, než španělštinu neumí, zároveň bych nevěděl, kdo by měl tak dobré znalosti o této encomiendě jako Romero. Když by navíc došlo k jeho propuštění, požadoval by odtud vyplacení, s čímž on počítá. To by však znamenalo, že vaše milost by pravděpodobně nepříliš brzo peníze odtud dostala.“*³²⁷ Nakonec byly požadavky správce a agenta Romera splněny. V srpnu roku 1671 hrabě František Eusebius z Pöttingu informoval hlavu ditrichštejského rodu knížete Ferdinanda o uzavření smlouvy s Romerem na další tři roky.³²⁸ Podmínkou však bylo, že uvedený kontrakt musí potvrdit sám komtur, tedy hrabě Maxmilián III. z Ditrichštejna. Romero předem zaslal hraběti Maxmiliánovi III. jakousi zálohu ve výši 100 dublonů a očekával, že on mu zašle svůj souhlas s uzavřením smlouvy. K tomu však došlo teprve po zásahu hlavy rodu v říjnu 1671.³²⁹ Romero

³²⁵ B. BAĎURA, *Hospodářské zájmy*, s. 75.

³²⁶ Tamtéž, s. 76.

³²⁷ *„Und wann diese Administrirung auch einen anderen gegeben würde, so bleibt es einen Weg als anderen bei eins ermelden Inconvenientiren, und kann weder Romero noch jenigs anderer aus diesen Leuten eine andere Sprach als die Spanische. So wüste ich auch nicht wer so gute Wissenschaft um diese Encomienda hette als der Romero, zu dem wann man ihm absetzt, wurde er voher wollen bezahlt sein, wass er anticipiret, welches dann Veruhrsach würde, dass Euere Gnade vielleicht nicht so bald etwas Geld von hinnen bekommen würden...“* MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu hraběti Maxmiliánovi III. z Ditrichštejna (Madrid, 29 října 1670).

³²⁸ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 19. srpna 1671).

³²⁹ B. BAĎURA, *Hospodářské zájmy*, s. 75-77.

tak mohl i nadále pokračovat se správou ditrichštejnské komendy. V této pozici setrval až do své smrti v únoru roku 1674.³³⁰

Vyjma hraběte Maxmiliána III. z Ditrichštejna se v dopisech určených knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna objevuje také osoba hraběte Filipa Zikmunda z Ditrichštejna,³³¹ druhého bratra knížete Ferdinanda z Ditrichštejna. Hrabě Filip pobýval v Madridu za účelem své kavalírské cesty mezi lety 1671 až 1672. Tato destinace mu mohla zprostředkovat mnoho nových znalostí a zážitků. Navíc mu přítomnost švagra a sestry Marie Sofie v Madridu zaručovala jisté výhody. Mohli mu nepřetržitě pomáhat, což také císařský ambasador svému patronovi knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna slíbil: „*Až na zdejší místo pan hrabě Filip dorazí, budu mu, co bude v mých silách sloužit.*“³³² V souvislosti s Filipovým příjezdem na Pyrenejský poloostrov roku 1671 hrabě František Eusebius z Pöttingu již předem očekával, že mladík bude v průběhu svého španělského pobytu hojně využívat jeho služeb. „... *příjezd pana hraběte Filipa, mého vysoce oblíbeného pána, pro mě bude velice milý a příjemný. Jeho pobyt již toužebně očekávám. Po celou dobu mu budu sloužit, co bude v mých silách.*“³³³ V září roku 1671 císařský velvyslanec vyjádřil své potěšení nad brzkým příjezdem Filipa do Madridu. Ten však do hlavního města dorazil až v průběhu listopadu roku 1671. O Filipově španělském pobytu, který trval do září roku 1672, se v Pöttingových dopisech příliš nedovídáme. Víme jen to, že po celou dobu španělského pobytu hrabě Filip pobýval v ambasadorově domě, což se mu velice hodilo, jelikož ušetřil značné finance.³³⁴

Po Pöttingově návratu do Vídně připadla role klienta a „informátora“ knížeti Ferdinandu z Ditrichštejna jeho nástupcům ve funkci císařského velvyslance – hraběti Ferdinandu Bonaventurovi z Harrachu a posléze hraběti Pavlovi Sixtovi II. z Trautsonu. První

³³⁰ B. BAĎURA, *Hospodářské zájmy*, s. 77.

³³¹ Pozn. Filip Zikmund z Ditrichštejna (1651-1716). Mezi lety 1699-1705 nejvyšší štolmistr Leopolda I., následně 1711-1716 nejvyšší štolmistr Karla VI.; P. MAŤA, *Svět*, s. 847.

³³² MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 29. dubna 1671).

³³³ „*Daher kann mir der Herr Graffen Filip als meines hochgeliebten Herren zuwegers Anherkunft nicht anderst als überauss sehr lieb und angenehm sein wird. Also dessen zu seiner Zeit mit verlanger Erwartten, und selbigen nach meiner Möglichkeit zu bedienen.*“ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 24. června 1671).

³³⁴ J. KUBEŠ, *Náročné dospívání*, s. 94-95.

patřil mezi výrazné tváře ditrichštejské rodové frakce.³³⁵ Druhý jmenovaný pobýval v hlavním městě španělského království od ledna roku 1677. Své místo císařova zástupce patrně získal mimo jiné díky dobrému jménu svého otce, Jana Františka z Trautsonu, který působil jako člen tajné rady již na počátku vlády císaře Leopolda I.³³⁶ Trautsonova španělská mise bohužel neměla dlouhého trvání, jelikož zemřel dne 8. října roku 1678.³³⁷ Ze studie Hany Zítkové vyplývá, že hrabě z Trautsonu opravdu zastával pozici klienta knížete Ferdinanda z Ditrichštejna.³³⁸ Do své role byl však podle všeho zasvěcen svým předchůdcem, hrabětem z Harrachu. Ten ho poučil nejen o chodu madridského dvora, ale také o významném postavení a vlivu Ditrichštejnů na Pyrenejském poloostrově.³³⁹ Během svého krátkého pobytu v Madridu pak hrabě z Trautsonu pravidelně knížete informoval o událostech na madridském dvoře a o politických a vojenských záležitostech Španělska. Jedná se tedy o podobné tematické zaměření, jako tomu bylo v případě Pöttingových dopisů. Hlavní rozdíl mezi těmito soubory však spočívá v jejich formě. Zprávy hraběte Pavla Sixta II. z Trautsonu byly doplňovány o španělské netištěné noviny. Trautson tak činil patrně ze snahy o úsporu času. Hana Zítková ve své studii též uvádí, že některé informace záměrně hrabě z Trautsonu zamlčoval či o nich neměl povědomí.³⁴⁰

³³⁵ Rostislav SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.*, Diplomová práce, České Budějovice 2007, s. 272-273.

³³⁶ Mark HENGERER – Rostislav SMÍŠEK, *Tajná rada, její vývoj a vznik tajné konference*, in: V. Bůžek– R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 692.

³³⁷ P. MAREK – M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 189.

³³⁸ Hana ZÍTKOVÁ, *Madridský královský dvůr a jeho odraz v korespondenci Ferdinanda z Ditrichštejna a Pavla Sixta z Trautsona 1677-1678*, in: Ivo Barteček (ed.), *Celostátní studentská vědecká konference Historie 1999*, České Budějovice 2000, s. 89-105, zde s. 89.

³³⁹ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, Diplo. pr., s. 273.

³⁴⁰ H. ZÍTKOVÁ, *Madridský královský dvůr*, s. 89-104.

7. Poslední léta ve Španělsku

Prvních šest let španělské velvyslancecké mise prožíval hrabě František Eusebius z Pöttingu poměrně poklidně, a to jak v oblasti kariérního, tak i soukromého života. Roku 1663 přivedla jeho manželka na svět dceru a následně vytvářela rodinné zázemí. Díky tomu se hrabě mohl plně soustředit na výkon své pozice císařského ambasadora. Za věrnou službu císaři se mu dostalo ocenění ještě během mise, když mu byl roku 1667 přislíben post nejvyššího císařského maršálka. Císař Leopold I. svého zástupce v Madridu ujistil, že pozice nejvyššího maršálka mu bude předána po jeho návratu ze Španělska. „*Byl jsem po celou dobu nejmilostivěji spokojen a potěšen; a tak k projevení mé zvláštní vůle, chtěl jsem Vás pevně ujistit, ač se uvolíte k úřadu nejvyššího maršálka dříve či později, že Vám tento úřad s milostí udělím.*“³⁴¹ Úřad nejvyššího dvorského maršálka představoval jednu ze čtyř nejvýznamnějších dvorských funkcí. Šlechtic vykonávající tento úřad měl soudní pravomoc, a to ve věci císařské rodiny (mimo panovníka), či osob zastupujících panovníka jako byli velvyslanci, vyslanci, nunciové, legáti atd.³⁴² Po návratu ze Španělska tedy mohl hrabě z Pöttingu očekávat slibné pokračování své kariéry, navíc s většími finančními jistotami, než jaké měl v rámci pozice císařského velvyslance.

Co se týká velvyslancecké finanční renty, mohlo by se zdát, že během mise hrabě netrpěl nedostatkem. Bohužel opak byl pravdou. Musel se potýkat s vysokými finančními náklady, které byl nucen vynaložit na svou reprezentaci. Každému velvyslanci měl být přirozeně zajišťován pravidelný plat. V případě Pöttinga měl činit okolo 34 000 zlatých rýnských, což ovšem nebylo při všech výdajích dostačující. Císařský ambasador tak získával potřebné finance cestou půjček, což jeho ekonomickou situaci jen ztěžovalo. Konkrétně hrabě z Pöttingu měl být na sklonku španělského pobytu již tak zadlužen, že musel zastavit i své osobní šperky a klenoty.³⁴³ Špatná finanční situace představovala jednu z příčin, proč se císařův zástupce toužil na sklonku šedesátých a sedmdesátých let 17. století vrátit zpět do Vídně a ujmout se raději úřadu nejvyššího maršálka císaře.³⁴⁴ Oficiální důvod, proč ukončil svou misi předčasně,

³⁴¹ „*ich auch darob Allzeit eine gnädigste Satisfaction und Wohlgefallen gehabt habe; also und zu absondelichen Bezeugung meiner zu Euch tragenden geneigten Willen habe ich Euch himit und in Kraft dieses gnädigst versichern wollen, dass wann über kurz oder lang sich eine Vacanz mit dem Hofmarschallamt begeben sollte, ich solches Amt Euch in Gnade conferiren werde.*“ A. F. PRIBRAM – M. L. von PRAGENAU, *Privatbriefe*, I, s. 297, Císař Leopold I. hraběti F. E. z Pöttingu (Madrid, 27. dubna 1667).

³⁴² Heslo *Dvorní maršálek*, in: Ottův slovník naučný, VIII, Praha 1894, s. 273.

³⁴³ Jaroslava KAŠPAROVÁ, *Po stopách knižní sbírky Františka Eusebia hraběte z Pöttinga a Persingu (1626-1678)*, II, *Knihy a dějiny* 21, Praha 2014, s. 4-42, zde s. 9.

³⁴⁴ Tamtéž, s. 9.

spočíval ve smrti jeho dvou dětí. Ještě na konci roku 1668 vypadalo vše poměrně ideálně. Hrabě plnil své povinnosti vůči císaři i patronovi knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna a prožíval spokojený rodinný život. Na konci roku 1668 přišel na svět jeho syn, Maxmilian Adam. Jeho narozením získal hrabě pokračovatele rodu.³⁴⁵ Na počátku roku 1669 však oba hraběcí potomci velmi krátce po sobě zemřely. Nejprve dne 11. ledna zesnula Pöttingova dcera Marie Anežka a 16. ledna i syn Maxmilián Adam. O smrti dcery si do svého deníku hrabě z Pöttingu poznamenal toto: „*mezi šestou a sedmou hodinou ranní odešel nevinný anděl ve věku šesti let bez jedenácti dnů.*“³⁴⁶ Příčina úmrtí dětí není známa. Jasně však je, že jejich odchod nesl hrabě velmi těžce. Upřímnou soustrast k úmrtí dětí mu vyjádřil i sám císař. Stalo se tak prostřednictvím dopisu z 27. února. „*Vaše psaní z 23. ledna jsem dobře dostal a vyjadřuji Vám hlubokou soustrast ke smrti Vašich dvou dětí. Bůh vám to vynahradí, to si přeji!*“³⁴⁷ Obě děti byly k poslednímu odpočinku uloženy v klášteře Santa Maria Corpus Christi v Alcalá de Henares.³⁴⁸ Jednalo se o klášter, který založila členka rodu Ditrichštejnů, Beatrix z Ditrichštejna. V době Pöttingovy mise zde Ditrichštejnové stále měli patronátní právo, právě z tohoto důvodu zde byly Pöttingovy děti pohřbeny.³⁴⁹

Tragická událost, která postihla císařského velvyslance a jeho manželku Marii Sofii jistě měla vliv na jejich další život v Madridu. Ovšem hlavní příčinu, proč se hrabě rozhodl požádat císaře o předčasný návrat do Vídně spatřuji v tehdejší ne zcela ideální politické situaci ve Španělsku. Vláda regentky Marie Anny nebyla stabilní, důkazem je vojenská akce jejího nevlastního syna roku 1669. Podařilo se mu přimět ji, aby propustila svého zpovědníka Nitharda od dvora. Ani vyhlídky na pokračování vlády Habsburků ve Španělsku nebyly nadějně. Evropské panovnické rody se připravovaly, vzhledem ke zdravotnímu stavu Karla II., na brzký

³⁴⁵ M. NIETO NUÑO, *Diario*, I., s. 416, Zápis z 18. prosince roku 1668.

³⁴⁶ „*Entre seis y sieste de la mañana boló el angel inoçente, ... de edad de seis años menos once dias.*“ Tamtéž, II, s. 9, Zápis z 11. ledna 1669.

³⁴⁷ „*Euere Schreiben von 23. Januar habe ich zurecht empfangen und condolire Euch von Grund meines Herzens wegen des Todfalls Euere zwei Kinder. Gott wolle es Euch wieder erstatten, wie ich Euch es wünschen tue!*“ A.F. PRIBRAM – M. L. von PRAGENAU, *Privatbriefe*, II, s. 13, Císař Leopold I. hraběti F. E. z Pöttingu (Madrid, 27. února 1669).

³⁴⁸ Pozn. Toto místo bylo zvoleno z toho důvodu, že klášter založila členka rodu z Ditrichštejna, Beatrix z Ditrichštejna. Ta se ve Španělsku provdala za markýze de Mondéjar. Po smrti manžela založila klášter bosých karmelitánek v Alcalá de Henares. Díky její osobě získal další generace Ditrichštejnů v tomto klášteře patronátní právo; B. BAĐURA, *Ditrichštejnové*, s. 52-54.

³⁴⁹ P. MAREK – M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 193.

souboj o španělský trůn. Toto byl podle mého názoru důvod, proč se hrabě z Pöttingu rozhodl s konečnou platností opustit Madrid a vrátit se na vídeňský dvůr. Zde se hodlal ujmout dvorského úřadu nejvyššího maršálka Leopolda I.

V následujícím období plnila stránky dopisů určených knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna touha a víra v brzký návrat do Vídně. Bohužel jeho přání nemohlo být vyplněno ihned. Nejprve bylo nutné v souvislosti s ukončením jeho španělské mise učinit řadu dalších kroků. Především bylo třeba nalézt vhodného nástupce na pozici císařského ambasadora. Hledání kompetentní osoby, které probíhalo přímo ve Vídni, zakončilo zvolení hraběte Ferdinanda Bonaventury z Harrachu. I přesto však madridský pobyt pro hraběte Františka Eusebia z Pöttingu tímto nekončil. Jeho povinností bylo vyčkat v Madridu, dokud se nedostaví jeho nástupce, kterého musel seznámit s tamním prostředím a zasvětit ho do funkce císařského ambasadora.³⁵⁰ Ještě na podzim roku 1670 se hrabě stále nacházel v Madridu, navíc oznámil svému švagrovi, že jeho ohlášený odjezd bude nakonec opravdu opožděn.³⁵¹

Ačkoliv navenek působil, že si je svým rozhodnutím odjet zcela jist, nebyla to pravda. Dopis od nejvyššího komorníka císaře, hrabě Jan Maxmilián z Lamberku,³⁵² svědčí o opaku. Hrabě Jan Maxmilián z Lamberku zprostředkoval císařskému ambasadorovi radu ohledně správnosti jeho dosavadních kroků a podpořil jeho rozhodnutí opustit Pyrenejský poloostrov.³⁵³ V průběhu roku 1671 hrabě František Eusebius z Pöttingu opět nabyl sebevědomí a optimismu, když svému švagrovi napsal: „*Ted' můj odjezd není dále nejistý.*“³⁵⁴ Jeho odjezd byl opravdu připravován, avšak musel si na něj ještě nějaký čas počkat. V září roku 1671 mohl začít podrobněji plánovat svůj návrat do Vídně. Dokonce vyjádřil svou víru, že mu bude oznámen vhodný termín pro odcestování z Madridu s předstihem, jelikož pro přesun domácnosti bude potřebovat dostatek času.³⁵⁵ Termín odjezdu byl však neustále odsouván. Nástupce na post císařského velvyslance, hrabě Ferdinand Bonaventura z Harrachu, měl z Vídně vyrazit na cestu do Madridu koncem července roku 1673. Alespoň tak to uvedl císařský ambasador v jednom

³⁵⁰ P. MAREK – M. BURIÁNKOVÁ, *Nejstarší císařská ambasáda*, s. 193-201.

³⁵¹ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 12. září 1670).

³⁵² M. HENGERER – R. SMÍŠEK, *Komorníci*, s. 694.

³⁵³ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 28. ledna 1671).

³⁵⁴ „*Das numero an meine vollige hinauss zu reisen nicht weiters zu dubitiren.*“ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 5. srpna 1671).

³⁵⁵ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 30. září 1671).

z dopisů adresovaných svému švagrovi. „*Hrabě* [Harrach, pozn. autorky] *doufá, že ještě před koncem tohoto měsíce července odtamtud* [z Vídně, pozn. autorky] *odjede a v měsíci říjnu sem dorazí...*“³⁵⁶ Sám předpokládal, že by se do Vídně mohl dostat během zimy nadcházejícího roku.³⁵⁷ Na počátku roku 1674 byl zhotoven nový harmonogram jeho stěhování do Vídně.³⁵⁸ Pro cestu z Pyrenejského poloostrova hodlal využít hned několika lodí. Důvodem byla omezená kapacita jejich paluby. Nebylo tedy možné, aby celá jeho domácnost a vybavení cestovalo s ním. Hrabě předložil také itinerář své cesty s vědomím, že se během cesty může cokoliv změnit. Jeho kroky měly nejprve vést z Madridu do Alicante, následně do přístavního města Cartagena či případně do Barcelony. V jednom z těchto přístavních měst mělo dojít k nalodění a pokračování ve směru k italskému pobřeží, konkrétně do města Janova. Odtud by dále cestoval do Milána. Pokud by šlo vše podle plánu, další zastávkou by bylo město Trident, a poté Pasov. Nakonec by následoval očekávaný příjezd do Vídně.³⁵⁹

Během měsíce března roku 1674 se hrabě dozvěděl, že nalodění proběhne s největší pravděpodobností nikoliv v Barceloně, ale v Cartageně.³⁶⁰ Na konci dubna byl odjezd doslova „za dveřmi“. Korespondence neodkrývá přesný den, kdy se hrabě vydal na svou cestu, avšak v jeho deníku najdeme zprávu, že Madrid opustil dne 27. dubna 1674.³⁶¹ Dne 28. května roku 1674 se již nacházel v Alicante. Během večerních hodin téhož dne se měl vydat na cestu do přístavu Cartagena. Zde došlo k nalodění a vyplutí směrem do Janova.³⁶² V pořadí další dopis určený knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna následoval dne 17. června. Poté, co hrabě absolvoval více jak čtrnáctidenní plavbu, konečně dorazil k italskému pobřeží. S vidinou blížícího se domova vyjadřoval ve svém dopise potěšení nad možností švagrovi brzo osobně

³⁵⁶ „... dass er Herr Graff die Hoffnung seie amoch vor End dieses Monats July von dennen abzureissen, und in dem Monats October dahie anzulangen...“ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 19. července 1673).

³⁵⁷ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 19. července 1673).

³⁵⁸ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 28. února 1674).

³⁵⁹ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 14. března 1674).

³⁶⁰ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 28. března 1674).

³⁶¹ M. NIETO NUÑO, *Diario*, II, s. 409.

³⁶² MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Alicante, 28. května 1674).

sloužit.³⁶³ Jelikož cesta postupovala bez problémů, mohl se hrabě z Pöttingu dne 27. června 1674 ohlásit z Milána.³⁶⁴

Následný podrobnější průběh cesty není znám. Pokud se však hrabě František Eusebius z Pöttingu držel svého původního cestovního itineráře, směřoval dále do Tridentu, Pasova a následně po Dunaji až do Vídně.³⁶⁵ Po svém příjezdu do rakouské metropole se ujal příslibeného úřadu nejvyššího maršálka císaře. Ve funkci setrval až do své smrti – dne 29. prosince 1678. Jelikož byl v době smrti bezdětný, veškerý majetek i s dluhy zdědil jeho bratranec Jan Šebestián z Pöttingu.³⁶⁶ Zajímavou skutečností je, že se jeho manželka Marie Sofie během svého života zúčastnila diplomatické mise ve Španělsku ještě jednou. Stalo se tak díky jejímu druhému manželovi, hraběti Ferdinandovi Václavovi Popelovi z Lobkovic. Ten ve funkci císařského ambasadora v Madridu působil mezi lety 1690 až 1697.³⁶⁷

Výrazným přínosem Pöttingovy mise byla kromě samotných diplomatických úspěchů, jeho role kulturního zprostředkovatele. Během španělské mise se projevila Pöttingova sběratelská vášeň pro knihy a divadlo. Společně s manželkou Marií Sofií navštěvoval pravidelně divadelní scénu v Madridu, o čemž informoval císaře, a dokonce mu zasílal i divadelní texty. Císař Leopold I., velký milovník kultury, měl tak díky svému velvyslanci možnost seznamovat vídeňskou aristokracii se španělskými dramatiky. Kromě dramát zasílal hrabě z Pöttingu do Vídně, dle pověření císaře, také knihy španělských autorů. Za velký Pöttingův úspěch v tomto směru lze považovat odkoupení části knižní sbírky významného španělského bibliofila markýze de Cábrega.³⁶⁸

Stejně jako pro císaře, taktéž pro své vlastní účely, shromáždil hrabě z Pöttingu během španělské mise celou řadu knih. Některé z nich dostal dokonce darem. Celou svou španělskou sbírku si roku 1674 převezl do Vídně. Jeho velkým přáním bylo rozšířit svou osobní knihovnu do podoby rodové knihovny. Dle jeho představ mělo dojít k vybudování kláštera na rodovém panství Rumburk, jehož součástí by byla právě knihovna. Bohužel, sen se mu již nepodařilo

³⁶³ MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Janov, 17. června 1674).

³⁶⁴ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Miláno, 27. června 1674).

³⁶⁵ Tamtéž, Hrabě F. E. z Pöttingu knížeti F. J. z Ditrichštejna (Madrid, 14. března 1674).

³⁶⁶ Jaroslava KAŠPAROVÁ, *Po stopách knižní sbírky Františka Eusebia hraběte z Pöttingu a Persingu (1626-1678)*, Bibliotheca Antiqua 2013. Sborník z 22. konference, 30.- 31. října 2013, Olomouc 2013, s. 112-121, zde s. 114.

³⁶⁷ L. OLIVÁN SANTALIESTRA, *Judith*, s. 116.

³⁶⁸ J. KAŠPAROVÁ, *Po stopách*, in: Bibliotheca, s. 4-29.

realizovat. Zemřel pouhé čtyři roky po návratu ze Španělska. Dle jeho poslední vůle měl v odkazu pokračovat jeho dědic hrabě Jan Šebestián z Pöttingu. Ten opravdu po Pöttingově smrti založil Nadaci hraběte Františka Eusebia z Pöttingu a započal se stavbou rumburského kláštera s knihovnou. Bohužel se brzo nato dostal do dluhů a byl nucen roku 1681 panství Rumburk a Tolštejn rozprodat. K vybudování rodové knihovny tedy již nedošlo. Následně nastalo rozprodání Pöttingovy knižní sbírky, jejíž původní roztah je do dnešní doby těžko určitelný. Avšak díky tomu, že hrabě František Eusebius z Pöttingu většinu knih pečlivě opatřil svým podpisem, je možné vypátrat alespoň některé z nich. Část najdeme v Rakouské národní knihovně, některé ve Strahovské knihovně v Praze. Za podstatné tedy považuji, vnímat hraběte Františka Eusebius z Pöttingu nejen jako politicky činnou osobnost druhé poloviny 17. století, ale též jako kulturně založeného šlechtice s láskou k divadlu a knihám.

Harmonogram cesty z Madridu do Vídně

Počáteční destinace	Datum odjezdu	Destinace	Datum příjezdu
Madrid	27. dubna 1674	Alicante	průběh května 1674
Alicante	28. května 1674	Cartagena	29. května/30.května 1674
Cartagena	30. května 1674	Janov	14. června 1674
Janov	druhá polovina měsíce června	Milán	24. června 1674
Milán	Konec měsíce června	Trident	?
Trento	?	Pasov	?
Pasov	?	Vídeň	?

8. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se pokusila na základě pramenných výpovědí zmapovat velvyslaneckou misi hraběte Františka Eusebia z Pöttingu, která probíhala mezi lety 1663–1674. Primární zdroj práce tvoří korespondence uložená ve fondu Rodinného archivu Ditrichštejnů, v Moravském zemském archivu v Brně. Jedná se o korespondenci Františka Eusebia z Pöttingu adresovanou jeho švagrovi knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna a psanou v německém jazyce, a to rukou hned několika písařů.

V úvodní části práce jsem se snažila přiblížit životní osudy hraběte Františka Eusebia z Pöttingu. Zaměřila jsem se na jeho život ještě před tím, než získal pozici císařského velvyslance ve Španělsku a na jeho rodové kořeny. Naznačila jsem stručnou historii rodu, Pöttingovu cestu za vzděláním a jeho vstup do dvorské společnosti. Hrabě byl ženat celkem dvakrát. Poprvé se oženil roku 1650 s Marií Markétou Löblovou. Díky tomuto sňatku získal věnem panství Rumburk a Vansdorf. Teprve poté, co mu roku 1658 manželka zemřela, začal výrazněji budovat kariéru. Počátkem šedesátých let 17. století završilo jeho úspěchy jmenování do úřadu císařského ambasadora ve Španělsku. Mezi kandidáty tehdy patřil též kníže Ferdinand Josef z Ditrichštejna. Císař spatřoval v Pöttingovi vhodnější osobu na tento post, proto mu slíbil svou podporu, avšak za určité podmínky. Ta spočívala v uzavření nového sňatku s jemu doporučenou nevěstou, Marií Sofií z Ditrichštejna, sestrou druhého kandidáta. Tímto strategickým tahem císař prosadil svou vůli, aniž by si přitom znepřátelil vlivného moravského knížete Ferdinanda z Ditrichštejna. Hraběti z Pöttingu nezbylo nic jiného než se vůli panovníka podrobit. Následně byl roku 1662 jmenován na pozici císařského velvyslance. Na podzim roku 1662 se hrabě z Pöttingu vydal se svou novomanželkou do Madridu. Jak vyplývá z výše uvedeného, za jeho kariérním růstem stála nejen dobrá průprava v oblasti vzdělání, ale též výhodný sňatek. Díky němu získal nejen pozici ambasadora, ale též potřebný sociální kapitál v podobě vazeb na mocensky vlivný rod Ditrichštejnů, jenž požíval prestiže nejen na císařském dvoře ve Vídni, nýbrž též v Pöttingově nové destinaci, na španělském královském dvoře v Madridu.

Pöttingova španělská mise se odehrávala v době, kdy docházelo k postupnému uvolňování vzájemných vazeb mezi oběma hlavními rodovými větvemi habsburské dynastie. Dělo se tak i přes to, že v předchozích letech byla prosazována vzájemná spolupráce. Vztahová krize vygradovala roku 1660, kdy došlo k odvolání císařského ambasadora hraběte Jan Maxmilián z Lamberku z Madridu. Stalo se tak mimo jiné v reakci na chování španělského krále Filipa IV., který nečekaně změnil svůj názor a rozhodl se infantku Marii Terezu provdat

nikoli za budoucího císaře Leopolda I., ale za francouzského krále Ludvíka XIV. V důsledku této urážky se Leopold rozhodl odvolat svého zástupce ze Španělska. Později mu však bylo nabídnuto, aby pojal za ženu druhou dceru Filipa IV. Markétu Terezu. Bylo tedy záhodno obnovit diplomatické styky a nalézt novou vhodnou osobu, která by dokázala vzájemné vztahy mezi španělskými a rakouskými Habsburky znovu upevnit. Dle volby císaře Leopolda I. se měl novým velvyslancem stát právě hrabě František Eusebius z Pöttingu.

Po svém příjezdu do Madridu udržoval František Eusebius z Pöttingu pravidelnou korespondenci se svým švagrem knížetem Ferdinandem z Ditrichštejna. Z jeho dopisů se dozvídáme mimo jiné o úkolech, které mu byly císařem ukládány. Šlo hlavně o vyjednání podmínek sňatku se španělskou infantkou Markétou Terezou a následné uspíšení odjezdu budoucí císařovny do Vídně. Druhým úkolem bylo získat finanční pomoc od španělského krále Filipa IV. pro válku s Turky. Hraběti se podařilo obě úlohy splnit poměrně záhy po svém příjezdu na Pyrenejský poloostrov. To svědčí o jeho nesporných diplomatických kvalitách a schopnostech pohybovat se v prostředí madridského dvora. Nutno však podotknout, že po celou dobu pobytu mu byla při diplomatických jednáních nápomocná jeho manželka Marie Sofie. Ta se často setkávala se španělskou královnou Marií Annou, což bylo pro prosazování zájmů hraběte velmi přínosné. Také zásluhou Marie Sofie měl císařský ambasador dokonalý přehled o dění na madridském dvoře i v celé Hispánské monarchii. Mohl tak informovat svého švagra o situaci na portugalském bojišti, o španělských zámořských državách. Ditrichštejna pak zpravoval rovněž o svém rodinném životě v Madridu.

Pöttingova korespondence přináší především zajímavou reflexi života madridského královského dvora. V Pöttingových dopisech se dočítáme o překotných politických událostech spojených s vládou královny regentky Marie Anny Habsburské, či o zdravotním stavu jejího syna Karla II. Bohatým zdrojem těchto informací jsou nejen zmiňované dopisy, ale též Pöttingův španělsky psaný osobní deník. Císařský ambasador si do něj zaznamenával své osobní postřehy a zážitky z průběhu pobytu v Madridu. Tyto zápisy mi posloužily pro doplnění některých „informačně bílých míst.“ Dopisy určené knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna byly totiž do velké míry ovlivněny autorovou autocenzurou.

Právě vztah mezi hrabětem Františkem Eusebiem z Pöttingu a knížetem Ferdinandem z Ditrichštejna je předmětem zájmu předposlední kapitoly diplomové práce. Na základě prostudovaných dopisů jsem dospěla k závěru, že oba šlechtice vyjma vzájemného příbuzenství pojil především klientský vztah. Ten byl založen na myšlence oboustranné výhodnosti. Hrabě z Pöttingu zastával vůči knížeti z Ditrichštejna roli klienta, jehož úkolem bylo informovat

o aktuálním děním v Madridu a v Hispánské monarchii, získávat knížeti společenské kontakty a prosazovat zájmy rodu z Ditrichštejna ve Španělsku. Navíc byl pověřen přímo na Pyrenejském poloostrově dohledem nad ditrichštejnskou rodovou komendou Cañaverál. V souvislosti s tím musel hrabě komunikovat se španělským správcem, ale též s hrabětem Maxmiliánem III. z Ditrichštejna, mladším bratrem knížete Ferdinanda z Ditrichštejna. Ten byl v době Pöttingovy mise komturem calatravského řádu a oficiálním držitelem zmiňované komendy Cañaverál. Maxmilánův postoj k rodovému odkazu ovšem nebyl zcela podle představ jeho staršího bratra knížete Ferdinanda. Ten se proto rozhodl pověřit hraběte z Pöttingu dohledem nad svým mladším bratrem. Za všechny tyto služby zajišťoval kníže svému klientovi přízeň, přimluvu u vídeňského dvora a pomoc při získávání potřebných kontaktů. V souvislosti s Pöttingovou klientskou rolí bych ráda zdůraznila, že ačkoliv vynakládal nemalou námahu na její plnění, po celou dobu španělské mise pro něj byla na prvním místě role císařského ambasadora.

V poslední kapitole práce se zamýšlím nad důvody, které hraběte z Pöttingu přivedly k tomu, že v roce 1669 požádal panovníka o povolení k návratu do Vídně. Jedním z nich byly jeho dlouhodobé finanční problémy, úmrtí jeho dvou dětí, ale především nestabilní politická situace ve Španělsku. Hrabě toužil po brzké cestě domů, ovšem vlivem okolností strávil na Pyrenejském poloostrově ještě pět let. Nejprve musel být ve Vídni zvolen jeho nástupce. Toho měl následně za povinnost osobně seznámit s prostředím madridského dvora. Volba nového císařského ambasadora padla na osobu hraběte Ferdinanda Bonaventury z Harrachu, který přicestoval do Madridu až v průběhu podzimu roku 1673. Povinnosti hraběte Františka Eusebia z Pöttingu pozdržely jeho návrat, se kterým mohl počítat teprve v průběhu roku 1674. Nakonec Madrid opustil na konci dubna. Z hlavního města cestoval přes Alicante, Cartagenu, Janov, Milán, Trident, Pasov až do Vídně. Přesný termín jeho příjezdu do rakouské metropole není znám, ovšem na základě korespondence předpokládám, že se tak stalo v průběhu měsíce srpna či září roku 1674.

Pöttingova korespondence knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna přináší zajímavou reflexi španělských dějin druhé poloviny 17. století, a hlavně obraz odrážející dění na španělském královském dvoře. Je to pohled viděný očima středoevropského šlechtice a významného císařského diplomata. I díky tomu se přirozeně jedná o pohled subjektivní, ovlivněný nejen Pöttingovým postavením zástupce císaře ve Španělsku, nýbrž též potřebou vylíčit sebe sama jako císařova věrného služebníka, zároveň ale také jako loajálního švagra a klienta nejvyššího hofmistra císařského dvora knížete Ferdinanda z Ditrichštejna.

9. Resumé

This thesis was written to capture the diplomatic mission of count Franz Eusebius von Pötting, which took place in Spain from 1663 to 1674. The main resource consists of the hand-written letters in German language which count von Pötting was regularly sending to Ferdinand von Dietrichstein. The work is divided into eight chapters.

The chapter two and three are focused on the political situation between Madrid and Vienna and on the life of count von Pötting before the start of his mission in the role of the emperor ambassador in Spain. It is worth mentioning his family roots and growing career. After his grand tour he became the vice-chancellor of Bohemia and hold the position of the Obersthofkämmerer of emperor Leopold I. Count von Pötting was successful also in his private life. In 1650, he married countess Maria Margaretha Löbl. After Margaretha's death, the second marriage with countess Maria Sofia von Dietrichstein followed. This marriage helped the count to gain position of the emperor ambassador. In the 1662, the count and his newlywed left their homeland to Madrid.

The chapter four describes the arrival of the count von Pötting and his wife to the capital city of Spain, Madrid. The main tasks consist of a deal between emperor Leopold I and the Spanish king about a possible marriage between his daughter Margaretha Teresa and Leopold, in order to gain money for the war with the osman army.

The thesis introduces also the everydayness of the life in Madrid. In the letters by count Pötting to Ferdinand von Dietrichstein we can find many pieces of information about conditions in Madrid, various situations at the Spanish court and about local festivals at that time. Count of Pötting participated the celebrations connected to the royal family, such as the celebrations of the royal prince or the birthday of queen Maria Anna. Alongside these profane celebrations, festivals of the liturgic year also took place in Madrid, such as Shrovetide.

The chapter six is explaining relationship between count von Pötting and prince of Dietrichstein. It is a typical example of a patron-client relationship. Count of Pötting, in his role of the client, sent pieces of information to Ferdinand of Dietrichstein about his family, members of the family of Dietrichstein and an encomienda. The encomienda Cañaveral was an area in the possession of the family of Dietrichstein. Count of Pötting communicated with the official owner, count Maxmilian von Dietrichstein, and the administrater of encomienda Miguel García Romero to help them with an administration of the encomienda between 1670 and 1671.

The chapter seven introduces the revival of count Franz Eusebius von Pötting to Wien and his main reasons why he returned earlier than the supposed. He asked Leopold I for his deposition in January 1669. But at first he have to resolve few points as apprized his successor count Franz Bonaventura von Harrach. In the end he left Madrid in 1674.

In conclusion, this thesis brings new perspective of the diplomatic mission of count of Pötting and describes client-patron relationship between count Pötting and his brother-in-law Ferdinand von Dietrichstein. This thesis introduces new information about the political situation in Spain, Roman-German empire and news from Pötting's private life.

10. Seznam použitých zdrojů

Prameny

MZA Brno, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Korespondence vyslance v Madridu Františka Eusebia Pöttinga s kn. Ferdinandem Ditrichštejnem, 1662-1674.

MZA Brno, Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1251, kart. 322, Svatební smlouva hraběte Františka Eusebia z Pöttingu a hraběnky Marie Sofie z Ditrichštejna uzavřená roku 1662.

MZA Brno, Rodinný archiv Ditrichštejnů, kart. 479, Pötting František Eusebius, hr. císařský vyslanec ve Španělsku 1657-1678.

MZA Brno, RA Ditrichštejnů, sig.13/b, inv. č. 27, Korespondence vyslance hr. Jana Maxmiliána Lamberga z Madridu s kn. Ferdinandem Ditrichštejnem, 1655-1660.

MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 29, kart. 12, Korespondence vyslance v Madridu hr. Ferdinanda Bonaventury Harracha s kn. Ferdinandem Ditrichštejnem, 1673-1677.

MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 30, kart. 13, Korespondence vyslance v Madridu hr. Paula Sixta Trautsona s kn. Ferdinandem Ditrichštejnem, 1677-1678.

Vydané prameny a literatura

ARIÈS, Philippe, *Dějiny smrti*, I, Praha 2000.

ARIÈS, Philippe, *L'Enfant et la vie familiale sous l'Ancien Régime*, Paris 1960.

BAĐURA, Bohumil, *Ditrichštejnové a Španělsko*, in: Ivo Barteček – Jaroslav Reska (edd.), *České země a Španělsko. Z dějin česko-španělských vztahů. Sborník textů přednesených 5. října 1994 na odborném sympoziu konaném v rámci Dnů španělské kultury v Ostravě, Ostrava 1996*, s. 41-58.

BAĐURA, Bohumil, *Hospodářské zájmy Ditrichštejnů ve Španělsku v 16.-18. století*. Jižní Morava, *Vlastivědný sborník* 46, 2010, s. 55-99.

BAKEŠ, Martin, *Kryštof Václav z Nostic a jeho diplomatická cesta na území Polsko – Litevské unie v roce 1693*. *Východočeský sborník historický* 24, 2013, s. 99-119.

BALCÁREK, Pavel, *Kardinál František Ditrichštejn 1570-1636. Gubernátor Moravy*, České Budějovice 2007.

BERNECKER, Walther L. – PIETSCHMANN, Horst, *Geschichte Spaniens. Von der frühen Neuzeit bis zur Gegenwart*, Stuttgart 2000.

BRICHTOVÁ, Dobromila, *Návštěva císaře Leopolda I. na mikulovském zámku*, in: Regio M. *Sborník Regionálního muzea v Mikulově, Mikulov* 2004, s. 16-21.

BURKE, Peter, *Francouzská revoluce v dějepisectví. Škola Annales (1929-1989)*, Praha 2004.

BŮŽEK, Václav– DIBELKA, Jiří (edd.), *Člověk a sociální skupina ve společnosti raného novověku* (Opera historica 12), České Budějovice 2007.

BŮŽEK, Václav, *Bratrský spor v habsburské dynastii – stavovské konfederace a cesta k náboženské svobodě*, in: Václav Bůžek – Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové 1526-1740*, České Budějovice 2017, s.102-106.

BŮŽEK Václav, *Ferdinand I.- tvůrce střeoevropské monarchie*. in: Václav Bůžek– Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové 1526-1740*, České Budějovice 2017, s. 35-41.

BŮŽEK, Václav – SMÍŠEK, Rostislav (edd.), *Habsburkové 1526-1740. Země Koruny české ve střeoevropské monarchii*, České Budějovice 2017.

BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, Praha 2010.

CERMAN, Ivo, *Raimundo Montecuccoli a „válečná strana“ na dvoře Leopolda I.*, *Historie a vojenství* 51, 2002, s. 568- 603.

CORDÓBA SALMERÓN, Miguel, *A Failed Politician, a Disputed Jesuit. Cardinal Johann Eberhard Nithard (1607-1681)*, in: Robert Aleksander Maryks, *Journal of Jesuit Studies*, VII, č. 4, 2020, s. 545-569.

de CRUZ MEDINA, Vanessa, *An Illegimate Habsburg. Sor Ana Dorotea de la Concepcion, Marquise of Austria*, in: Anne J. Cruz – Maria Galli Stampino, *Early modern Habsburg women. Transnational Contexts, Cultural Conflicts, Dynastic Continuities*, London 2013, s. 97-117.

ČERNÁ, Jana, *Alter item Salomon. Filip II., novověká centra vědění a poznávání Nového světa*, in: Jana Černá a kol., *Španělsko a Nový svět v době vlády Habsburků*, Plzeň 2011, s. 77-102.

ČERNÁ, Jana a kol., *Španělsko a Nový svět v době vlády Habsburků*, Plzeň 2011.

ČERNUŠÁK, Tomáš – MAREK, Pavel, *Gesandte und Klienten. Päpstliche und spanische Diplomaten Im Umfeld von Kaiser Rudolf II*, Berlin – Boston 2020.

DERJAVIN, Constantin, *La primera Embajada rusa en España*, *Boletín de la Real Academia de la Historica* 96, Madrid 1930, s. 877- 896.

DOSTÁLOVÁ, Růžena, *Kulturní vývoj v období osmanské nadvlády*, in: Pavel Hradečný– Růžena Dostálová– Věra Hrochová a kol., *Dějiny Řecka*, Praha 1998, s. 247-256.

Enzyklopädie der Neuzeit, II, Stuttgart 2005.

GOFFMAN, Erving, *Všichni hrajeme divadlo. Sebe prezentace v každodenním životě*, Praha 2018.

HALADA, Jan, *Lexikon české šlechty. Erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, I, Praha 1992.

HEERS, Jacques, *Svátky bláznů a karnevaly*, Praha 2006.

HENGERER, Mark – SMÍŠEK, Rostislav, *Komorníci*, in: V. Bůžek– R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 691-692.

HENGERER, Mark – SMÍŠEK, Rostislav, *Tajná rada, její vývoj a vznik tajné konference*, in: V. Bůžek– R. Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 692-693.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007.

HÖBELT, Lothart, *Ferdinand III. (1608-1657). Mírový císař proti vůli*, České Budějovice 2015.

van der HORST, Han, *Dějiny Nizozemí*, Praha 2002.

HRADEČNÝ, Pavel – DOSTÁLOVÁ, Růžena – HROCHOVÁ, Věra a kol., *Dějiny Řecka*, Praha 1998.

HRBEK, Jiří, *Albrecht z Valdštejna*, in: Václav Bůžek – Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové 1526-1740*, České Budějovice 2017, s. 332-334.

HRBEK, Jiří, *Postavení diplomata v mezinárodním systému poloviny 17. století*, in: Jiří Hrbek – Petr Polehla – Jan Zdichynec (edd.), *Od konfesijní konfrontace ke konfesijnímu míru. sborník z konference k 360. výročí uzavření vestfálského míru*, Ústí nad Orlicí 2008, s. 222-234.

HRBEK, Jiří, *Společnost králů*, in: Jiří Kubeš a kol., *V zastoupení císaře. Česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640-1740*, Praha 2018, s. 23-32.

CHALUPA, Jiří, *Dějiny Španělska*, Praha 2017.

CHALUPA, Jiří, *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*, Praha 2007.

IGGERS, Georg Gerson, *Dějepisectví ve 20. století. Od vědecké objektivitě k postmoderní výzvě*, Praha 2002.

JUŘÍK, Pavel, *Encyklopedie šlechtických rodů*, Praha 2014.

JUŘÍK, Pavel, *Moravská dominia Liechtensteinů a Dietrichsteinů*, Praha 2009.

KAŠPAROVÁ, Jaroslava, *Po stopách knižní sbírky Františka Eusebia hraběte z Pöttingu a Persingu (1626-1678)*, in: *Bibliotheca Antiqua* 2013. sborník z 22. konference, 30.-31. října 2013, Olomouc 2013, s. 112-121.

KAŠPAROVÁ, Jaroslava, *Po stopách knižní sbírky Františka Eusebia hraběte z Pöttingu a Persingu (1626-1678)*, *Knihy a dějiny* 21, 2014, s. 4–42.

KLÍMA, Jan, *Dějiny Portugalska*, Praha 1996.

KOLMAČKOVÁ, Tereza, *Votivní dary vybraných katolických poutních míst. Teoretická reflexe a analýza dochovaných příkladů*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. FF. Ústav filozofie a religionistiky, Praha 2018.

KORDIOVSKÝ, Emil – SVOBODA, Miroslav (edd.), *Kardinál František z Ditrichštejna a jeho doba. XXIX. Mikulovské sympozium. 11.-12. října 2006*, Brno 2007.

KOSMAN, Marcell, *Dějiny Polska*, Praha 2011.

KNOZ, Tomáš, *Morava a Dietrichstein – země a osobnost*, in: Emil Kordiovský – Miroslav Svoboda, *Kardinál z František z Ditrichštejna a jeho doba. XXIX. 11.- 12. října 2006 Mikulovské sympozium*, Brno 2007, s. 14-22.

KREISER, Klaus – NEUMANN, Christoph K, *Dějiny Turecka*, Praha 2010.

KUBEŠ, Jiří, *Ceremoniál jako jazyk diplomatické komunikace*, in: Jiří Kubeš a kol., *V zastoupení císaře. Česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640-1740*, Praha 2018, s. 42-70.

KUBEŠ, Jiří – BAKEŠ, Martin, *Císařští diplomaté mezi cizinou a domovem*, in: Jiří Kubeš a kol., *V zastoupení císaře. Česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640-1740*, Praha 2018, s. 146-176.

KUBEŠ, Jiří, *Náročné dospívání urozených. Kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620-1750)*, Pelhřimov 2013.

KUBEŠ, Jiří, *Trnitá cesta Leopolda I. za říšskou korunou (1657-1658). Volby a korunovace ve Svaté říši římské v raném novověku*, České Budějovice 2009.

KUBEŠ, Jiří a kol., *V zastoupení císaře. Česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640-1740*, Praha 2018.

LENDEROVÁ, Milena – TINKOVÁ, Daniela – HANULÍK, Vladan, *Tělo mezi medicínou a disciplínou. Proměny lékařského obrazu a ideálu lidského těla a tělesnosti v dlouhém 19. století*, Praha 2014.

LENDEROVÁ, Milena – TINKOVÁ, Daniela, *Tělo bránění a ubráněné. neštovice a očkování*, in: Milena Lenderová – Daniela Tinková – Vladan Hanulík, *Tělo mezi medicínou a disciplínou. Proměny lékařského obrazu a ideálu lidského těla a tělesnosti v dlouhém 19. století*, Praha 2014, s. 265-344.

LENDEROVÁ, Milena (ed.), *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, Praha 2009.

LENDEROVÁ, Milena – RYANTOVÁ, Marie – STEJSKAL, Jan a kol., *Životní cykly a žena*, in: Milena Lenderová (ed.), *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, Praha 2009, s. 68-168.

LOCKE, John, *Druhé pojednání o vládě*, Praha 1992.

MALCOLM, Alistair, *Royal Favouritism and the Governing Elite of the Spanish Monarchy 1640-1665*, Oxford 2017.

MAREK, Miroslav, Genealogy. EU. (Rodokmen rodu z Ditrichštejna), [online], <http://genealogy.euweb.cz/dietrich/dietrich6.html#M>

MAREK, Pavel, *Pernštejnské ženy. Marie Manrique de Lara a její dcery ve službách habsburské dynastie*, Praha 2018.

MAREK, Pavel, *Marie Anna – manželka Filipa IV*, in: Václav Bůžek–Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové 1526-1740*, České Budějovice 2017, s. 266-267.

MAREK, Pavel – BURIÁNKOVÁ, Michaela, *Nejstarší císařská ambasáda*, in: Jiří Kubeš a kol., *V zastoupení císaře. Česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640-1740*, Praha 2018, s. 179-207.

MAREK, Pavel, *Nemanželské děti Habsburků a jejich osudy*, in: Václav Bůžek – Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové 1526-1740*, České Budějovice 2017, s. 273-274.

MAREK, Pavel, *Řád zlatého rouna a jiné rytířské řády*, in: Václav Bůžek– Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové 1526-1740*, České Budějovice 2017, s. 592.

MAREK, Pavel, *Sňatky mezi rakouskými a španělskými Habsburky*. in: Václav Bůžek–Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové 1526-1740*, České Budějovice 2017, s. 254-256.

MAREK, Pavel, *Španělská strana na císařském dvoře? K problematice jednoho pojmu*. Český časopis historický 113, č. 4, 2015, s. 965 - 988.

MAREK, Pavel, *Ve službách císařovny. Jana z Pernštejna ve světle své korespondence uložené v archivu vévodů z Alby*, Český časopis historický 114, č. 4, 2016, s. 919–940.

MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Od Bílé hory do současnosti*, II, Praha 2010.

MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2005.

MAUSS, Marcel, *Esej o daru, podobě a důvodech směny v archaických společnostech*, Praha 1999.

MERAVIGLIA– CRIVELI, Rudolf Johann, *Der böhmische Adel*, [online], Mauter an der Donau 1885, <http://www.historie.hranet.cz/heraldika/pdf/meraviglia1886.pdf>

MÜLLER, Klaus, *Das kaiserliche Gesanttschaftswesen im Jahrhundert nach dem Westfälischen Frieden 1648-1740*, Röhrscheid 1976.

NEUMANN, Christoph K., *Raně moderní stát a jeho společnost (1596-1703)*, in: Klaus Kreiser – Christoph K. Neumann, *Dějiny Turecka*, Praha 2010, s. 91-117.

NIETO NUÑO, Miguel (ed.), *Diario del Conde de Pötting embajador del sacro Imperio en Madrid (1664-1674)*, I – II, Madrid 1990-1993.

Nový zákon, Řím. 13, Vztah k veřejné moci, verš 1-2.

OLIVÁN SANTALIESTRA, Laura, *Judith Rebecca von Wrbná and Maria Sophia von Dietrichstein. Two Imperial Ambassadors from the Kingdom of Bohemia at the Court of Madrid (1653-1674)*, *Theatrum historiae* 19, 2016, s. 95-117.

OLIVÁN SANTALIESTRA, Laura, *Mariana de Austria en la encrucijada política del siglo XVII*. Thesis Universidad Complutense de Madrid. Facultad de geografía e historia, Madrid 2006.

Ottův slovník naučný. Encyklopedie obecných vědomostí, VIII, Praha 1894.

Ottův slovník naučný. Encyklopedie obecných vědomostí, XV, Praha 1900.

Ottův slovník naučný. Encyklopedie obecných vědomostí, XX, Praha 1903.

PARMA, Tomáš, *František kardinál Dietrichstein a jeho vztah k římské kurii. Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*, Brno 2011.

PILO, Rafaella, *The Imperial ambassador, the muncio and the favourite. The Count of Pötting, Vitaliano Visconti Borromeo and Juan Everardo Nithard at the time of the Spanish crisis (1668-1669)*, *Theatrum historiae* 23, 2019, s. 113-133.

POLIŠENSKÝ, Josef, *The thirty years war*, Oxford 1971.

POLIŠENSKÝ, Miroslav, *Poštovní spoje a poštovní stanice v českých zemích v letech 1526-1620*, in: *Sborník Poštovního muzea* 1982, Praha 1982, s. 113-134.

PRIBRAM, Alfred Francis, *Die Heirat Kaiser Leopold I. mit Margaretha Theresia von Spanien*, Wien 1891.

PRIBRAM, Alfred Francis, *Franz Paul, Freiherr von Lisola 1613-1674. Und die Politik seiner Zeit*, Leipzig 1894.

PRIBRAM, Alfred Francis– von PRAGENAU, Moriz Landwehr (edd.), *Privatbriefe Kaiser Leopold I. an den Grafen F. E. Pötting. 1662-1673*, I – II, Wien 1903-1904.

ROUBÍK, František, *K vývoji poštovníctví v Čechách v 16.-18. století*, in: *Sborník Archivu ministerstva vnitra* 10, Praha 1937, s. 165-305.

SCHWARZ, Henry Frederick, *The imperial privy council in the seventeenth century*, Cambridge 1943.

SEDLÁČEK, August, *Hrady zámky a tvrze království českého*, II, Hradecko, Praha 1883.

SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království českého*, XIV, Litoměřicko a Žatecko, Praha 1923.

SIENELL, Stefan, *Die Geheime Konferenz unter Kaiser Leopold I. Personelle Strukturen und Methoden zur politischen Entscheidungsfindung am Wiener Hof*, Frankfurt am Main 2001.

SMÍŠEK, Rostislav, *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.*, České Budějovice 2009.

SMÍŠEK, Rostislav, *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.*, Diplomová práce, České Budějovice 2007.

SMÍŠEK, Rostislav, *Císařský dvůr v polovině 17. století očima nejvyššího hofmistra arciknížete Leopolda Viléma. Deník Jana Adolfa ze Schwarzenberku z roku 1657*, Folia historica bohemia 27, č. 2, 2012, s. 263-314.

SMÍŠEK, Rostislav, *Důvěra nebo nenávisť? Obraz Španěla v korespondenci císaře Leopolda I. s knížetem Ferdinandem z Dietrichsteina*, Časopis Matice moravské 123, č. 1, 2004, s. 47-76.

SMÍŠEK, Rostislav, *Klaudie Felicitas Tyrolská – druhá manželka Leopolda I.*, in: Václav Bůžek – Rostislav Smíšek (edd.), Habsburkové 1526-1740, České Budějovice 2017, s. 273-274.

SMÍŠEK, Rostislav, *Leopold I., Markéta Tereza Španělská a Ferdinand z Dietrichsteina. Návštěva císařské rodiny v Mikulově roku 1672 jako prostředek symbolické komunikace*, in: Václav Bůžek – Jaroslav Dibelka (edd.), Člověk a sociální skupina ve společnosti raného novověku (Opera historica 12), České Budějovice 2007, s. 65–111.

SMÍŠEK, Rostislav, *Leopold I. ve víru válek*, in: Václav Bůžek – Rostislav Smíšek (edd.), Habsburkové 1526-1740, České Budějovice 2017, s. 147-150.

SMÍŠEK, Rostislav, *Markéta Tereza Španělská – první manželka Leopolda I.*, in: Václav Bůžek – Rostislav Smíšek (edd.), Habsburkové 1526-1740, České Budějovice 2017, s. 270-272.

SMÍŠEK, Rostislav, *Nátlakové skupiny a frakce na císařském dvoře*, in: Václav Bůžek – Rostislav Smíšek (edd.), Habsburkové 1526-1740, České Budějovice 2017, s. 507-508.

SMÍŠEK, Rostislav, *Tajná smlouva mezi habsburskou monarchií a Francií o rozdělení dědictví po španělských Habsburcích*, in: Václav Bůžek – Rostislav Smíšek (edd.), Habsburkové 1526-1740, České Budějovice 2017, s.165-166.

STRADLING, R. N, *A Spanish statesman of appeasement. Medina de Las Torres and spanish policy 1639-1670*, The Historical Journal 19, 1976, s. 1-31.

ŠEJNOVÁ, Iveta, *Ve stínu staršího bratra. Hrabě Maxmilián z Ditrichštejna (1638-1692) ve světle korespondence se svým bratrem knížetem Ferdinandem v 50. a 60. letech 17. Století*, Bakalářská práce, Ústav historických věd Univerzity Pardubice, Pardubice 2012.

von THIESSEN, Hillard, *Switching roles in negotiation. Levels of diplomatic communication between pope Paul V Borghese (1605-1621) and the ambassadors of Filip III.*, in: Stefano Andreta – Stéphane Péquinot – Marie-Karine Schaub (edd.), Paroles de négociateurs. L'entretien dans la pratique diplomatique de la fin du Moyen Âge à la fin du XIXe siècle, Roma 2010, s. 151-172.

UBIETO ARTERA, Antonio – REGLÁ CAMPISTOL, Juan – JOVER ZAMORA, José María et al., *Dějiny Španělska*, Praha 1995.

VOKÁČOVÁ, Petra, *Příběhy o hrdé pokoře. Aristokracie českých zemí v době baroka*, Praha 2014.

ZEDLER, Johann Heindrich, *Grosses vollständiges Universal – Lexicon aller Wissenschaften und Künste*, [online], Leipzig 1732, <https://www.zedler-lexikon.de/index.html?c=blaettern&zedlerseite=ze280520&bandnummer=28&view=100&seitenzahl=0520&dteiformat=1&view=150&supplement=0%27>.

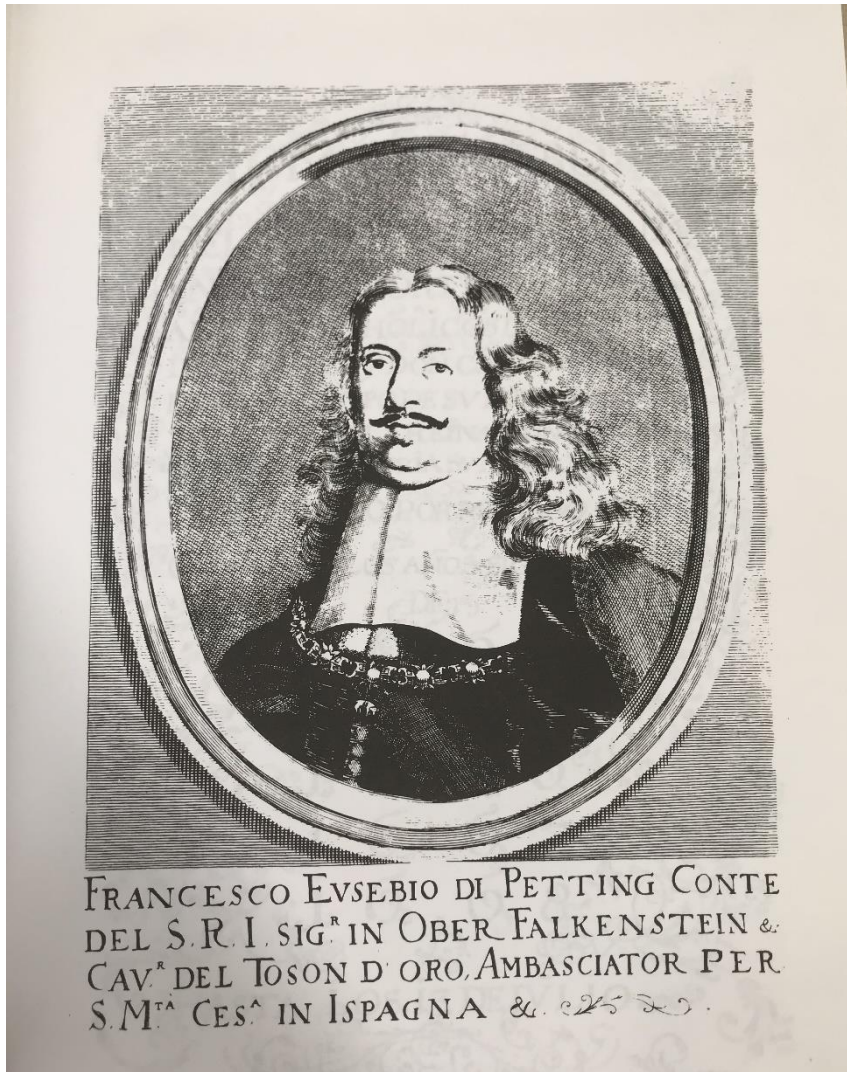
ZÍTKOVÁ, Hana, *Madridský královský dvůr a jeho odraz v korespondenci Ferdinanda z Ditrichštejna a Pavla Sixta z Trautsona 1677-1678*, in: Ivo Barteček (ed.), *Celostátní studentská vědecká konference Historie 1999 1.- 2.12. 1999*, Olomouc 2000, s. 89-105.

ŽITNÝ, Miroslav, *Habsbursko-turecká válka (1663-1664) a tatarský vpád do střední Evropy*, in: Václav Bůžek– Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové 1526-1740*, České Budějovice 2017, s.156-158.

11. Obrazové přílohy

Obr. 1 Portrét hraběte Františka Eusebia z Pöttingu a Persingu

(Miguel NIETO NUÑO, *Diario del Conde de Pötting embajador del sacro Imperio en Madrid (1664-1674)*, I., Madrid 1990, s.7.)

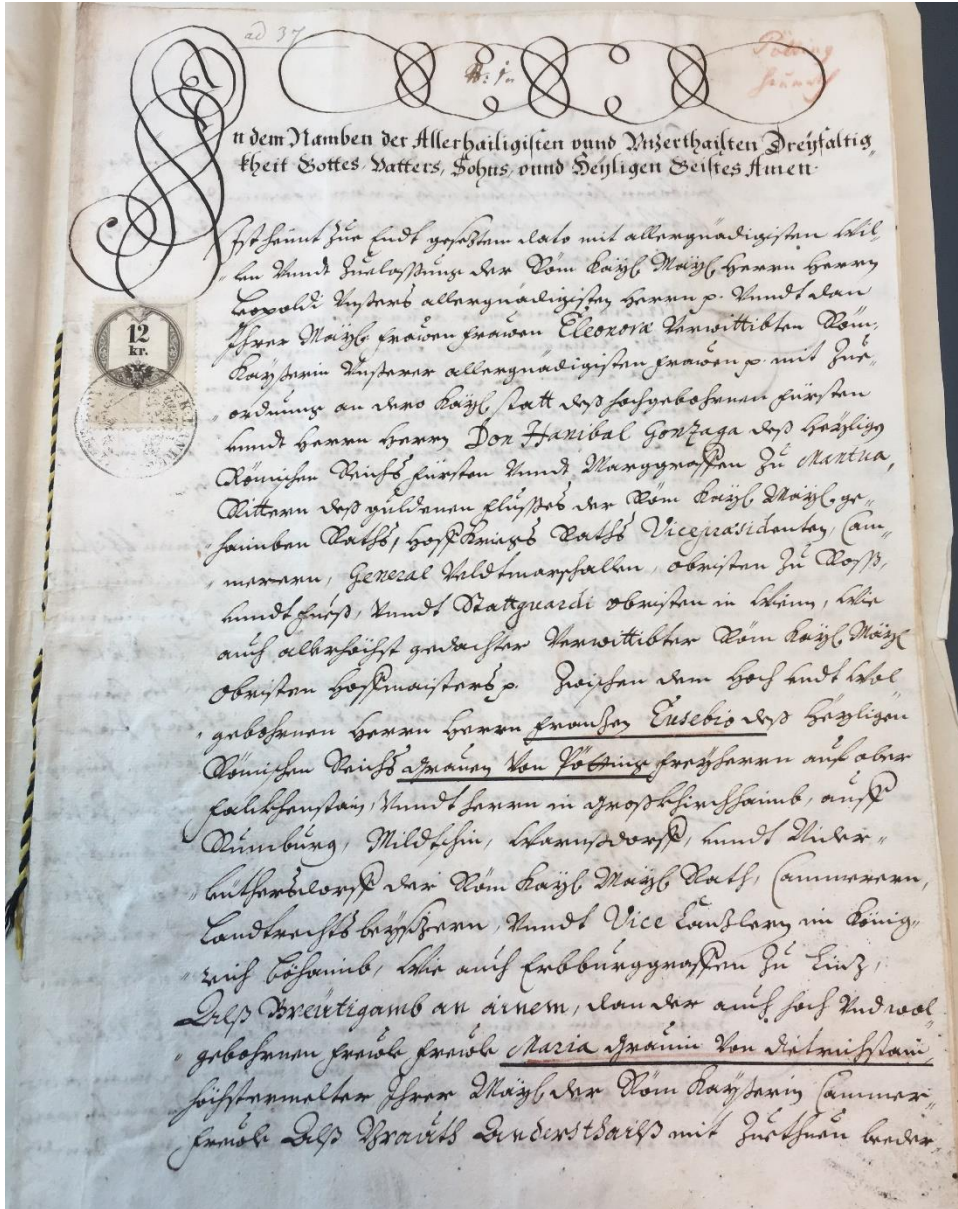

Obr. 2 Portrét knížete Ferdinanda Josefa z Ditrichštejna

(Dobromila BRICHTOVÁ, *Návštěva císaře Leopolda I. na mikulovském zámku*, in: Regio M. Sborník Regionálního muzea v Mikulově, Mikulov 2004, s. 16-21, zde s. 16.)

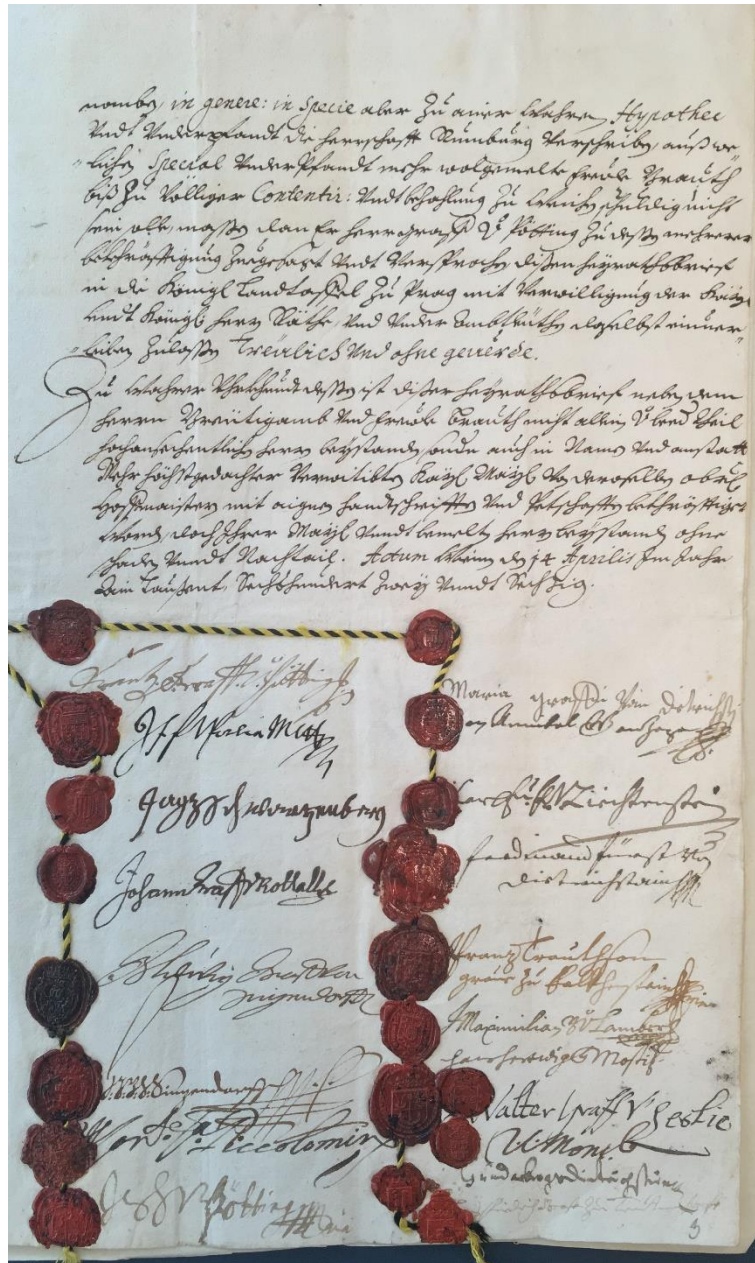

Obr. 3 První strana svatební smlouvy hraběte z Pöttingu a hraběnky Marie Sofie roz. z Ditrichštejna (MZA Brno, Rodinný archiv Ditrichštejnů Mikulov, G 140, inv. č. 1251, kart. 322, Svatební smlouva hraběte Františka Eusebia z Pöttingu a hraběnky Marie Sofie z Ditrichštejna uzavřená roku 1662.)

Obr. 4 Závěrečná strana svatební smlouvy manželů z Pöttingu stvrzená podpisy významných dvorských osobností druhé poloviny 17. století jako byl Water Leslie, Hannibal Gonzaga, kníže Ferdinand z Ditrichštejna atd.

(MZA Brno, Rodinný archiv Ditrichštejnů Mikulov, G 140, inv. č. 1251, kart. 322, Svatební smlouva hraběte Františka Eusebia z Pöttingu a hraběnky Marie Sofie z Ditrichštejna uzavřená roku 1662- Podpisy svědků na straně ženich a nevěsty.)

Obr. 5 Jeden z dopisů hraběte Františka Eusebia z Pöttingu, který byl zaslán z Madridu knížeti Ferdinandovi z Ditrichštejna

(MZA Brno, RA Ditrichštejnů, inv. č. 28, kart. 11, Korespondence vyslance v Madridu Františka Eusebia Pöttinga s kn. Ferdinandem Ditrichštejnem, 1662-1674.)

